

revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

CIVILNÁ OCHRANA

13. ročník/február 2011

1/2011

Pokojne športujte,

...my dohliadame!

celorepublikové a lokálne varovné systémy
varovanie v priemyselných podnikoch
evakuačné rozhlas

www.telegrafia.sk

 telegrafia®
... my sme riešenie

PRÍHOVOR

JUDr. Petra Majku, generálneho riaditeľa sekcie IZ KM MV SR..... s. 4

NA AKTUÁLNU TÉMU

Povodne sú najčastejšou mimoriadnou udalosťou na Slovensku ..... s. 5

ZAZNAMENALI SME

Zosuv svahu v lokalite Nad kotlom v Krupine..... s. 7
 Košice opäť ohrozené..... s. 9
 Konferencia o analýze zdrojov ohrozenia vnútornej bezpečnosti... s. 10

CIVILNÁ OCHRANA

Prijatie CBRN Akčného plánu EÚ... s. 12

HUMANITÁRNA POMOC

Slovensko pomohlo postihnutým katastrofami ..... s. 14

ZAHRANIČIE

Program maďarského predsedníctva v oblasti civilnej ochrany..... s. 15
 Identifikácia prvkov európskej kritickéj infraštruktúry ..... s. 15
 Predchádzanie, pripravenosť a riadenie následkov terorizmu a iných bezpečnostných rizík ..... s. 17
 Medzinárodný seminár zameraný na biologické hrozby..... s. 18

HORSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

Aj na prelome rokov zaznamenali na horách množstvo úrazov..... s. 20

VZDELÁVANIE

Ponuka kurzov na mesiace apríl – jún ..... s. 22

NA POMOC ŠKOLÁM

Príťažlivé účelové cvičenie ..... s. 24

TEÓRIA A PRAX

Nebezpečné látky – Akrylamid..... s. 26
 – Dioxín ..... s. 28
 Pásový opar..... s. 30
 Sankcie na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia ..... s. 34
 Riešenie mimoriadnych udalostí v cetných tuneloch ..... s. 37
 Podpora činnosti krízového manažmentu a civilnej ochrany OS SR..... s. 40
 Analýza rizík v obci ..... s. 44
 Ako si zjednodušiť život ..... s. 46
 Ohlasy..... s. 48

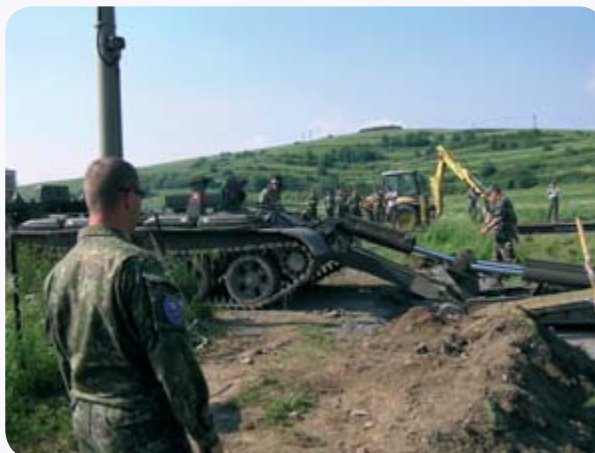
PREDSTAVUJEME

Odbor COKR Obvodného úradu Kežmarok ..... s. 50

Klimatické zmeny prejavujúce sa nadmernou zrážkovou činnosťou spôsobujú okrem povodní aj zosuvy pôdy. Podľa dostupných informácií je na Slovensku aktívnych viac ako 500 zosuvov pôdy. Viac ako stovka z nich priamo ohrozuje životy, zdravie a majetok ľudí. Následok nadmerných

zrážok sa začal už v priebehu uplynulého roka prejavovať aj v lokalite Nad kotlom v Krupine. Začiatkom decembra tu vznikla mimoriadna udalosť – svahový zosuv, ktorý ohrozil obyvateľov piatich rodinných domov. Do záchranných prácach boli nasadení aj príslušníci Ozbrojených síl SR. Začiatkom januára intenzívny zosuv pôdy začal ohrozovať obyvateľov na Ulici 1. mája v mestskej časti Košice-Krásna a tiež na okraji mestskej časti Košice-Sever. Tam sa uvoľňuje zemina nad Kostolianskou cestou v dĺžke približne dva kilometre. Viac sa o zosuvoch pôdy dočítate v rubrike Zaznamenali sme na stranách 7 až 10.

V koordinácii činností orgánov verejnej správy a Ozbrojených síl SR sa v súčasnosti sústreďuje pozornosť na dosiahnutie interoperability – spoločného efektívneho pôsobenia síl a prostriedkov orgánov štátnej správy, samosprávy, fyzických osôb a právnických osôb, bezpečnostných zborov, záchranných síl a dobrovoľných občianskych organizácií. Ozbrojené sily sú pripravené aj na realizáciu úloh podpory subjektov

krízového manažmentu regiónov v krízových situáciách, akými sú napríklad živelné pohromy a priemyselné havárie, pandémie, či terorizmus. Viac sa dočítate v článku Podpora činnosti krízového manažmentu a civilnej ochrany Ozbrojenými silami SR na stranách 40 až 43 v rubrike Teória a prax.

V predchádzajúcom čísle sme uverejnili článok vedúceho odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Poprad Ing. Mariána Hoška o skúsenostiach z riešenia povodní v popradskom obvode. Na jeho článok zareagoval vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Senica Mgr. Igor Janšák. Keďže aj v tomto regióne sú povodne najčastejšou mimoriadnou udalosťou, rozhodol sa podeliť s čitateľmi so svojimi osobnými postrehami a návrhmi. S tým, čo napísal jeho kolega, súhlasí. Problémy, ktoré vznikli prijatím zákona č. 666/2004 Z. z. o ochrane pred povodňami podľa jeho názoru pretrvávajú aj po prijatí nového zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami, preto sa vo svojom príspevku pokúsil navrhnúť aj opatrenia, aby sa niektoré problémy odstránili. Viac sa dočítate v rubrike Teória a prax na stranách 48 až 49.

Vážení čitatelia, prostredníctvom médií sme denne-denne konfrontovaní so vznikom najrozličnejších havárií, živelných pohrôm alebo iných krízových situácií, ktorých sprievodným javom je vždy ohrozenie života a zdravia obyvateľstva, majetku a v neposlednom rade i životného prostredia. Osobné tragédie jednotlivcov, či skupín následkom náhleho zhoršenia zdravotného stavu, havárií v doprave alebo iného ohrozenia sú realitou, ktorú z každodenného života nemožno vylúčiť. Z uvedeného dôvodu je povinnosťou každej spoločnosti vytvárať také podmienky, ktoré tieto riziká respektíve ich následky v čo najväčšej miere eliminujú. V súvislosti s uvedeným ide o celý rad opatrení, úloh a činností, ktorých úlohou je zabezpečiť čo najvyššiu úroveň spoločenskej bezpečnosti občanov. V Slovenskej republike je ochrana života, zdravia a majetku, ako aj poskytovanie neodkladnej pomoci pri jeho ohrození, verejným záujmom a je garantované ústavou. Naplnenie tohto záväzku voči občanom je úlohou vlády, predovšetkým však našou úlohou – profesionálov pôsobiacich vo sfére civilnej ochrany, krízového riadenia a v záchranných zložkách. Prostriedkom na zabezpečenie tohto záväzku je integrovaný záchranný systém. Uvedomujúc si tieto skutočnosti, sa vláda Slovenskej republiky vo svojom programovom vyhlásení zaviazala vybudovať lepšie fungujúci integrovaný záchranný systém. Tento záväzok sa rozhodla dosiahnuť integráciou a reštrukturalizáciou operačného riadenia orgánov krízového riadenia a základných záchranných zložiek najmä prostredníctvom rozvoja služieb na jednotnom európskom čísle tiesňového volania 112. Jej prvým krokom pre dosiahnutie uvedeného cieľa bolo definovanie organizácie, fungovania a rozvoja integrovaného záchranného systému na roky 2011 – 2015 formou koncepcie, ktorú schválila svojim uznesením zo dňa 19. januára 2011.

V súvislosti s uvedeným je nám všetkým známe, že i keď integrovaný záchranný systém zohráva kľúčovú úlohu pri poskytovaní pomoci v tiesni, má po ôsmich rokoch jeho intenzívneho budovania ďaleko od dokonalosti. V súčasnej dobe je preto našou prvoradou a najdôležitejšou úlohou konať a bezodkladne začať realizovať schválenú koncepciu v praxi. K uvedenej problematike boli v uplynulom roku analyzované a definované nedostatky systému a ich príčiny. To nám v súčasnosti umožňuje ihneď začať realizovať opatrenia, ktoré budú viesť k zabezpe-

čieniu príjmu a spracovania tiesňového volania na kvalitatívne vyššej úrovni. Okrem úloh súvisiacich so zabezpečením bezporuchovej prevádzky systému podpory riadenia a prenosu informácií v komunikačnej a informačnej infraštruktúre integrovaného záchranného systému je prvoradou úlohou vytvoriť na koordinačných strediskách pozitívnu pracovnú atmosféru, smerujúcu k vzájomnej súčinnosti pri zabezpečovaní odozvy na tiesňové volanie. Kým v súčasnej dobe je koordinačné stredisko integrovaného záchranného systému spájané s číslom tiesňového volania 112, v budúcnosti ho budeme spájať so všetkými číslami tiesňového volania. Teda bez ohľadu na to, aké číslo volajúci vytočí či 112, 150, 155 alebo 158. Príjem a spracovanie tiesňového volania sa uskutoční na koordinačnom stredisku, kde operátori záchrannej zdravotnej služby, obvodného úradu (za oblasť civilnej ochrany a krízového riadenia), alebo operační dôstojníci Hasičského a záchranného zboru a Policajného zboru informáciu prijímú, v zhode vyhodnotia a spustia adekvátnu reakciu napríklad vo forme výjazdu záchrannej zložky, zásahovej jednotky Policajného zboru, varovania obyvateľstva, či vyznamenania osôb a ďalších subjektov činných pri odstraňovaní následkov mimoriadnej udalosti.

Novým prvkom v organizačnej štruktúre integrovaného záchranného

systému je centrálna monitorovacia a riadiaca stredisko. Jeho úlohou bude predovšetkým priebežne monitorovať a koordinovať prevádzku a činnosť koordinačných stredísk. V prípade vzniku mimoriadnej udalosti, ktorá presiahne územie kraja, alebo v prípade mimoriadnej udalosti v zahraničí, ktorá ohrozuje územie Slovenskej republiky, prevezme koordináciu plnenia úloh súvisiacich s ochranou obyvateľstva. Toto stredisko bude zabezpečovať aj funkciu národného kontaktného miesta pre príjem informácií o mimoriadnych udalostiach v zahraničí, príjem žiadostí o humanitárnu pomoc a taktiež bude zabezpečovať funkciu vyznameniaceho a varovacieho centra Slovenskej republiky.

Osobitnú prioritu a mimoriadnu pozornosť budeme venovať vzdelávaniu personálu koordinačných stredísk a operačných stredísk. V súvislosti s uvedeným pripravujeme projekt vzdelávania nielen pre pracovníkov koordinačných stredísk, ale aj zamestnancov obvodných úradov, orgánov a organizácií. Práve v tejto oblasti, ruka v ruku so zmenami vo fungovaní integrovaného záchranného systému, chceme vo vzájomnej nadväznosti riešiť aj akčioschopnosť systému civilnej ochrany, s cieľom zabezpečiť rýchlejšiu a účinnejšiu pomoc obyvateľstvu po vzniku mimoriadnych udalostí.

V rozvoji integrovaného záchranného

ného systému chceme dosiahnuť, aby fungoval ako dobre zosynchronizovaný proces, ktorý začína príjmom a spracovaním tiesňového volania, vyslaním jednotiek na miesto udalosti, činnosťou – poskytnutím pomoci na mieste udalosti, návratom jednotiek na základňu a vyhodnotením činnosti vo všetkých jeho fázach. Proces, ktorý bude schopný promptne reagovať na tiesňové udalosti, počnúc ohrozením jednotlivca až po mimoriadne udalosti s priamym prepojením na systém civilnej ochrany, či systém krízového riadenia. V očiach verejnosti musí vy-

stupovať ako dobre organizovaný celok – služba, ktorej hlavnou úlohou je poskytnutie pomoci. Čím kvalitnejšia bude táto služba štátu obyvateľstvu, tým viac bude spokojný občan, ale aj návštevník našej krajiny.

Vážení čitatelia, to, že nás v blízkom období čakajú veľmi významné zmeny v oblasti integrovaného záchranného systému, civilnej ochrany a krízového riadenia netreba zdôrazňovať. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky, nová koncepcia integrovaného záchranného systému, integrovaný záchranný systém, ako priorita číslo 1

Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, sú toho jasným dôkazom. Predstavuje to však množstvo úloh, ktoré si od nás pri ich plnení vyžadujú vysoké nasadenie a veľa síl. Som presvedčený, že splnenie vytýčených cieľov nebude ľahké a bez problémov. Želám si však, aby sa nám ich podarilo spoločne prekonať vo vzájomnom porozumení. K tomu vám želim najmä veľa zdravia, podpory rodiny a fyzickej a osobnej pohody.

JUDr. Peter Majka
generálny riaditeľ
sekcie IZSKM MV SR

NA AKTUÁLNU TÉMU

Povodne sú najčastejšou mimoriadnou udalosťou na Slovensku

Posledné roky, možno posledné dve desaťročia, sú povodne naozaj fenoménom medzi mimoriadnymi udalosťami, ktoré postihujú nielen Slovensko, ale celý stredoeurópsky región pomaly so železnou pravidelnosťou. Z tých väčších je možné spomenúť rok 1997, kedy hlavná vlna bola v Českej republike na Morave a u nás v oblasti riek Morava a Váh. Napriek obrovskému rozsahu príslušné povodňové orgány situáciu zvládli. Zvládli ju aj v roku 2002 resp. 2006 na východnom Slovensku po pretrhnutí ľavobrežnej hrádze Ondavy.

V priebehu tohto obdobia postihli Slovensko aj desiatky takzvaných rýchlych povodní, počas ktorých v krátkom čase prichádza na menšom území k pomerne veľkej devastácii územia. Tieto povodne sú z hľadiska riešenia tým najťažším, čo nás postihuje, keďže zväčša niet času na preventívne ochranné či povodňové zabezpečovacie práce a nasleduje skôr odstraňovanie škôd. Na túto tému povodní som prečítal celý rad článkov, vyjadrení, počul množstvo riešení. Jedným z posledných bol článok Ing. Mariána Hoška, céomana, ktorého si vážim pre všetko, čo v praxi na úrovni okresu, či teraz obvodu, dokázal. S mnohým, čo napísal plne súhlasím, ale s mnohým súhlasiť nemôžem a preto mi nedá s niektorými jeho závermi polemizovať.

Povodne, ako fenomén medzi mimoriadnymi udalosťami, majú ešte jednu zvláštnosť. Sú mimoriadnou udalosťou, ktorej sa venuje samostatný zákon o ochrane pred povodňami. Už len to svedčí o dôležitosti pripravenosti na povodne. Otázkou naozaj je, či to stačí? Realita nás presvedča, že to nie jednoduché, alebo inak povedané, ani najlepší zákon a ďalšie právne predpisy v tejto oblasti nemusia vždy zabezpečiť, že ochrana bude primeraná. Hovorím primeraná, lebo plnú si nedokážem predstaviť. Áno, nadnesene sa dá konštatovať, že každé čudo trvá na Slovensku tri dni. Presnejšie do chvíle, keď sa urobia prvé správy, rozbor, prijme sa nejaký program pre danú oblasť vrátane

opatrení a príslušných uznesení obvykle na úrovni vlády. Napríklad, po povodniach v roku 1997 a 2002 bol prijatý ambiciózný program po názvom Povodňový a varovný predpovedný systém, takzvaný POVAPSYS. Koľko sa však z neho podarilo realizovať, si vôbec netrúfam hodnotiť. S určitou možnosťou môžeme povedať, že oblasť varovania zďaleka nie. Pritom program pripravovali odborníci a neobsahoval len virtuálne riešenia. Prečo však zostali virtuálnymi? „Peniaze, peňaze, peniaze,“ znie odpoveď prevzatá z jedného filmového diela, resp. ich nedostatok. O tom by vedeli hovoriť odborníci z Ministerstva životného prostredia SR, Slovenského vodohospodárskeho podniku, Slovenského hydrometeorologického ústavu, z civilnej ochrany a ďalší. Uvedomia si raz zodpovední, že vyčlenenie dostatočných zdrojov pre túto oblasť prinesie do budúcnosti ich úsporu v menších škodách, ktoré nám povodne napáchajú? Viem, je tu nový ambiciózný program protipovodňovej ochrany, hádam prvýkrát zameraný na zadržiavanie vody

na teritóriu, kde hrozia povodne. Všeobecne totiž platí, že III. stupeň povodňovej aktivity sa vyhlasuje v prípade, ak je hrozba povodne, nie však ešte povodeň samotná. Takže príslušné orgány majú relatívne dost času, aby konali, vrátane vyhlásenia mimoriadnej situácie. Otázkou je, či to vedú a či dokážu samostatne a dôrazne konať, rozhodovať, či sú vôbec na to pripravené? Niektoré áno a nepochybne to aj pri posledných veľkých povodniach dokázali a niektoré určite nie. Tie len vyčkávali, čo urobia tí druhí. Pripravenosť každého článku je však nesmierne dôležitá, lebo zlyhanie jedného sa ťažko nahrádza. Tu by som na prvom mieste vyzdvihol úroveň obcí a práce s nimi, s ich starostami. Sú často prví v kontakte s povodňou, sú prví, ktorí organizujú záchranné práce. Nehovorím o pripravenosti HaZZ, kde to považujem za samozrejmosť, sú to profesionáli. Lenže pri takom rozsahu povodní, akého sme boli svedkami v minulom roku, nestačia. Tu má nezastupiteľnú úlohu systém civilnej ochrany. Ten musí

stratení. Otázka znie: Dokázal každý obvodný úrad, či obvodný úrad v sídle kraja rozvinúť svoj územný záchranný systém a riadiť ho v záujme čo najefektívnejšieho vykonania záchranných prác? Tu sa dá súhlasiť, že dlhodobá a cieľená príprava nám chýba. Len opäť, koho je to chyba. Čo nám bráni na týchto úrovniach prípravu organizovať? Možno často naša vlastná nepripravenosť, o personálnych dopadoch všetkých možných reforiem a percentuálnych administratívnych znížovaniach nariadených zhora ani nehovoriac. Majú svoj vplyv, často však takáto úspora v konečnom dôsledku spôsobuje ďaleko väčšie škody, len tie sa už obvykle nevyčíslujú.

TECHNICKÉ A MATERIÁLNE ZABEZPEČENIE

Veľký problém. Pre nás by však rozhodujúce malo byť zabezpečenie všetkých zdrojov na teritóriu vrátane vecných prostriedkov. Znalosť a využitie týchto zdrojov a prostriedkov musí byť rozhodujúce. Nehovoriac, že je to aj efektívnejšie využi-

Vyčítanie Lubického potoka

Rodinný dom v Spišskej Belej-Strážkach

v krajine. To je však beh na dlhé trate s neistým koncom. Povodne však stále hrozia a treba rátať s pripravenosťou na ich riešenie z hľadiska povodňových zabezpečovacích a záchranných prác. A čo môžeme zlepšiť bez mimoriadnych finančných vstupov?

LEGISLATÍVA

Osvedčila sa, alebo je čo zlepšovať? Nový zákon bol určite prospešný, pretože reflektoval na predchádzajúce nedostatky z praxe. Povodne však prišli v čase, keď sa jeho aplikácia len rozbiehala a dokonca neboli k dispozícii ani všetky vykonávacie predpisy. Na druhej strane však určite nový zákon odstránil prakticky všetky neduhy, na ktoré obvodné úrady v minulosti upozornili. Problémom, na ktorý autor upozorňuje v oblasti povodňových záchranných prác, však nie je zákon, či vyhlásenie mimoriadnej situácie. Problémom je skôr prístup príslušných povodňových orgánov

zmobilizovať k záchranným prácam všetky sily a prostriedky na teritóriu, ktoré má k dispozícii. Tu sa prejaví pripravenosť všetkých orgánov civilnej ochrany na tieto mimoriadne udalosti. Apropos, mimoriadnu situáciu vyhlasuje príslušný orgán vzhľadom k situácii, to znamená, aj pri hrozbe ju môže oprávnený orgán vyhlásiť a riešiť. Je však na to pripravený? Čo tým chceme naznačiť? V tomto nie je zákon o ochrane pred povodňami zlý, veď podľa zákona o civilnej ochrane môže mimoriadnu situáciu vyhlásiť. Áno, záchranné práce budú vždy riadené v časovej tiesni. To vyplýva už z povahy javu. Systém súčinnosti s krízovými štábmi obcí a miest, zhodnotenie ich potrieb a rozsahu pomoci obyvateľstvu, uvedenie informačného systému do pohotovosti a samotné velenie silám a prostriedkom civilnej ochrany musí byť pripravovaný dlhodobo. Musí sa doslovné trénovať. Skrátka, musí sa to vedieť. Tí, ktorí to začnú organizovať až po, sú

tie, ako mať materiál uložený v skladoch. Samozrejme, aj časť v zásobách je potrebná. Hoci finančné prostriedky nám to v posledných rokoch neumožňovali a my sme sa s týmto stavom akosi uspokojili, tu naozaj chýba stratégia materiálno-technického zabezpečenia.

MOŽNÉ RIEŠENIA

Nacrtoľ ich Ing. Hoško a ja by som sa v niektorých len opakoval. Ale k tomu poslednému, ktoré odporúčal a to zorganizovať k zovšeobecneniu skúseností a poznatkov získaných pri posledných povodniach seminár, sa môžem vyjadriť. V spolupráci so Žilinskou univerzitou a verím, že sa pridá aj Ministerstvo životného prostredia SR, pripravujeme seminár, ktorý by sa mal uskutočniť koncom marca tohto roka.

Ing. Ján Repa

riaditeľ odboru civilnej ochrany obyvateľstva sekcia IZSKM MV SR

Zosuv svahu v lokalite Nad kotlom v Krupine

Krupina je malé okresné mesto ležiace v juhozápadnej časti Banskobystrického samosprávneho kraja. Nachádza sa v kotline, ktorej okolie tvoria Štiavnické vrchy a Krupinská planina. Stredom mesta tečie severojužným smerom rieka Krupinica, ktorá napriek jej regulácii v zastavanej časti mesta narobila obyvateľom Krupiny obrovské problémy. Naposledy 13. júla 1999, kedy mesto postihla ničivá povodeň. Tá si vyžiadala okrem veľkých materiálnych škôd aj ľudskú obeť.

Klimatické zmeny prejavujúce sa nadmernou zrážkovou činnosťou spôsobujú, že v posledných rokoch postihujú aj našu krajinu čoraz častejšie povodne s ničivými dôsledkami na majetku obyvateľstva, obcí a miest a na infraštruktúre štátu. Na sklonku minulého roka sme sa na Slovensku a aj v našom meste začali stretávať s novým, akoby zabudnutým fenoménom – zosuvom pôdy. Podľa dostupných informácií je na Slovensku aktívnych viac ako 500 zosuvov pôdy, z ktorých viac ako stovka priamo ohrozuje životy, zdravie a majetok a je potrebné ich sanovať. Následok nadmerných zrážok sa začal postupne počas roka prejavovať aj v lokalite Nad kotlom v Krupine.

V stredu 8. decembra 2010 práve v dôsledku spomínanej nadmernej zrážkovej činnosti v tejto lokalite vznikla mimoriadna udalosť – svahový zosuv pôdy, ktorý bezprostredne ohrozoval život, zdravie a majetok obyvateľov 5 rodinných domov. Hneď na druhý deň ráno som zvolal mimoriadne zasadnutie krízového štábu, na ktorom som oboznámil všetkých prítomných so vzniknutou mimoriadnou udalosťou. Po krátkom rokovaní za spoluúčasti pracovníkov Obvodného úradu vo Zvolene – odboru civilnej ochrany a krízového riadenia a zástupcov ozbrojených síl SR, sa všetci prítomní presunuli najprv na Biely Kameň a následne do postihnutej lokality Nad Kotlom. Priamo v teréne boli navrhnuté prvotné riešenia na odrazenie stekajúcej dažďovej vody z cesty na Biely Kameň smerom do vodného toku Jakubov jarok. Počas pracovného výjazdu

prišiel do postihnutej lokality aj minister obrany Lubomír Galko, ktorý po zhodnotení situácie prisľúbil nezištnú pomoc ozbrojených síl.

Na základe uvedených skutočností, v zmysle § 15 odst.1, písm. j zákona Národnej rady Slovenskej republiky číslo 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a odporúčania Krízového štábu mesta Krupina, som vyhlásil na území mesta Krupina mimoriadnu situáciu. S okamžitou platnosťou bola zabezpečená súčinnosť pri plnení opatrení s Obvodným úradom vo Zvolene. Nevyhnutným krokom bolo urobiť identifikáciu pozemkov, domov a vlastníkov, pripraviť ich súhrnný súpis,

zabezpečiť súhlasy vlastníkov a takisto pripraviť súhrnný súpis počtu obyvateľov bývajúcich v ohrozených domoch. Zároveň bola Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť Veolia, a. s., písomne vyzvaná na urýchlené revízie všetkých vodárenských zariadení (vodovodné potrubie, kanalizácia) v uvedenej lokalite.

Postup a spôsob záchranných prác (zemných výkopových prác) sme konzultovali s geológom v súlade so spracovaným inžiniersko-geologickým posudkom.

Aktuálny stav svahového zosuvu pôdy v lokalite Nad Kotlom sme monitorovali počas dňa, ako aj v nočných hodinách prostredníctvom mestskej a štátnej polície.

Pri záchranných prácach pomáhali príslušníci ozbrojených síl

V dňoch 10. – 11. 12. 2010 hneď v ranných hodinách nastúpila posádka 25 profesionálnych vojakov a 12 pracovných síl z vlastných zdrojov mesta na miesto záchranných prác. Postup prác bol koordinovaný odborným pracovníkom – zamestnancom mesta. Prvotné záchranné práce spočívali vo výkope zemných rýh na pozemkoch, ktoré zadržovali množstvo vody a spôsobovali tak potenciálne nebezpečenstvo ďalšieho zosuvu. V nasledujúcich dňoch 14. – 15. 12. 2010 opäť za výdatnej pomoci 25 príslušníkov Ozbrojených síl SR boli osadené odtokové rúry do vykovaných rýh na poškodených pozemkoch. Tým sme dosiahli plynulý odtok dažďovej vody s vyústením do vodného toku Krupinica. Súčasne sa čistili a mechanizmom UDS prehlbovali cestné rigoly, ktorými sa odvádzala prebytočná dažďová voda.

Mimoriadna situácia bola odvolaná dňa 15. 12. 2010 o 16.00 hod., v čase, keď boli záchranné práce ukončené a tým eliminované následky vzniknutej mimoriadnej udalosti.

Hneď na druhý deň mesto Krupina písomne požiadalo Ministerstvo životného prostredia SR o technickú a finančnú pomoc pri zabezpečovacích prácach na svahu – prácach, ktoré majú viesť ku kompletnej sanácii svahu.

Návšteva ministra životného prostredia Józsefa Nagya v Krupine 14. januára v lokalite Nad Kotlom priniesla pozitívne vyhladky na realizáciu hydrogeologického prieskumu svahu a celkovej projektovej dokumentácie na sanáciu svahu, ktorý vykoná pod záštitou ministra Slovenský geologický ústav D. Štúra v Bratislave. Až potom bude možné pristúpiť k sanačným prácam a tým aj k trvalému riešeniu problému tejto lokality.

Mimoriadne udalosti sprevádzajú život obyvateľov čoraz častejšie a do budúcnosti sa bude musieť na ne adekvátne pripraviť štát, samosprávy a aj samotní občania. Z pohľadu samosprávy sa javí ako nutnosť vydať zo strany Ministerstva vnútra SR v súčinnosti s Ministerstvom životného prostredia SR jednotné metodiky postupu pri organizovaní záchranných prác a následne zabezpečovacích prác pri mimoriadnych udalostiach, s dôrazom na povodne a zosuvy pôdy. Je potrebné prijať jasné pravidlá pri verifikáciách škôd a náhradách pre zložky podieľajúce sa na záchranných prácach. Vláda SR by mala právnym predpisom stanoviť, tak ako je tomu v iných krajinách EÚ, vytvorenie Fondu na odškodňovanie postihnutých obyvateľov a samospráv s jasnými pravidlami jeho finančného naplňovania a aj

jeho čerpania. Ako nevyhnutné sa javí zabrániť roztrieštenosti riadenia a organizácie prác. Predstavitel samosprávy sa často dostáva do situácie, že nevie, na koho sa obrátiť so žiadosťou o pomoc. Aj preto je urýchlene potrebné po minuloročných novembrových voľbách do orgánov samosprávy, uskutočniť odbornú prípravu starostov a primátorov, ako aj krízových štábov obcí so zameraním na riešenie následkov mimoriadnych udalostí. Zo strategického hľadiska a s ohľadom na zvyšujúci sa počet mimoriadnych udalostí je potrebné nielen dofinancovať systém protipovodňových opatrení, ale aj materiálne-technicky a personálne posilniť zložky, ktoré sa podieľajú na riešení následkov mimoriadnych udalostí, napr. záchranné brigády Hasičského a záchranného zboru. Stavebné úrady by mali mať prehľad o územiach, kde hrozia zosuvy a nepovoliť v nich výstavbu. To platí aj pri výstavbe v okolí vodných tokov. Na záver by som sa rád poďakoval všetkým zainteresovaným predstaviteľom a ich zložkám, ktoré pomáhali pri záchranných prácach a podieľajú sa na zabezpečovacích prácach pri zosuve svahu v Krupine.

Ing. Radoslav Vazan
primátor mesta Krupina

Výkop zemných rýh

Košice opäť ohrozené

Obyvatelia mesta Košice žijúci na Ulici 1. mája v mestskej časti Košice-Krásna opäť prežívajú strach a obavy o vlastné životy a majetky. V dôsledku náhleho oteplenia došlo v prvej polovici januára k intenzívnym zosuvom pôdy nielen v tejto lokalite, ale aj na okraji mestskej časti Košice-Sever, kde sa uvoľňuje zemina a kamene nad Kostolianskou cestou v dĺžke približne dva kilometre.

Na základe vyššie spomínaných dôvodov vyhlásil Richard Raši, primátor mesta Košice, dňa 13. januára o 16. hodine na území mesta mimoriadnu situáciu. Zosuvy pôdy a uvoľňovanie kameňov priamo ohrozujú životy a majetok obyvateľov dvadsiatich rodinných domov na Ulici 1. mája a na Kostolianskej ceste ohrozujú bezpečnosť účastníkov cestnej premávky.

Na zasadnutí Krízového štábu mesta Košice boli prijaté opatrenia na minimalizovanie následkov mimoriadnej udalosti. Zabezpečil sa pravidelný monitoring situácie na kritických úsekoch mesta. V prípade zosuvov pôdy na Ulici 1. mája sa podľa vyjadrenia geológov ukazuje ako optimálne riešenie odvodnenie svahu horizontálnymi odvodňovacími vrtmi.

Aktuálne klimatické podmienky však doteraz (do 16. januára) neumožňovali nasadenie ťažkej techniky, ktorá je stále v pohotovosti. Dňa 17. januára Krízový štáb mesta Košice na svojom 3. zasadnutí prijal opatrenia akceptujúce najnovšie odporúčania geológov – bezodkladne zrealizovať aspoň provizórne sanačné opatrenia, ktoré je možné vykonať aj v stále premočenom teréne. Na výkon záchranných prác nasadili špeciálny technický prostriedok Kaiser S 2 (takzvaný pavúk), ktorý zasypáva trhliny na inkriminovanom

Na záchranné práce bol nasadený špeciálny technický prostriedok Kaiser S 2

svahu a pripravuje ho na umiestňovanie perforovaných rúr, slúžiacich na odvádzanie vody priamo zo zosuvného územia. Odčerpávanie vody a utesnenie trhlin na povrchu svahu je zároveň súčasťou ďalšieho realizovaného opatrenia, ktorým je povrchové odvodnenie svahu. Ide o provízorne riešenie danej situácie bez ohľadu na poveternostné podmienky.

V súčasnosti nie je potrebné evakuovať obyvateľov z najohrozenejších rodinných domov. V prípade nariadenia evakuácie mesto Košice pripravilo byty ako núdzové ubytovanie pre obyvateľov ohrozených nehnuteľnosťami na Ulici 1. mája. V pohotovosti je aj intervenčný tím psychológov z Psychosociálneho centra Košice na poskytnutie psychologickéj pomoci postihnutým.

Ďalším opatrením, ktoré mesto zabezpečilo v súvislosti s padajúcimi kameňmi nad Kostolianskou cestou, je osadenie prenosných dopravných značiek na zníženie rýchlosti na kritickom úseku a značiek Pozor, padajúce kamene. Mesto v spolupráci s kvalifikovanými odborníkmi operatívne pripraví technické riešenia na minimalizovanie rizík padania zeminy a kameňov na frekventovanú účelovú komunikáciu.

O závažnosti mimoriadnej situácie na území mesta Košice sa osobne presvedčili

Zosuv pôdy priamo ohrozuje rodinné domy

aj minister vnútra Daniel Lipšic a minister životného prostredia József Nagy.

Geológovia zo spoločnosti GEO SLOVAKIA, s. r. o., ako aj zo Slovenskej technickej univerzity po obhliadke zosuvného územia na Ulici 1. mája skonštatovali, že obyvateľov, ktorí ostali žiť v ohrozenej ob-

lasti, v súčasnej dobe nie je nutné evakuovať. Mesto Košice tak nemusí pristúpiť k nariadenej evakuácii.

Ing. Lenka Vargová
samostatný referát CO, PO a BOZ
Mesto Košice
Foto: **autorka**

Na miesto MU sa prišiel pozrieť minister vnútra Daniel Lipšic

Konferencia o analýze zdrojov ohrozenia vnútornej bezpečnosti

V dňoch 24. a 25. novembra 2010 sa v Akadémii Policajného zboru v Bratislave (ďalej len akadémia) uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia pod názvom Metodológia a metodika analýzy zdrojov ohrozenia vnútornej bezpečnosti SR, ktorú zorganizovala Katedra krízového manažmentu vo verejnej správe.

Konferencia bola súčasťou plnenia vedecko-výskumnej úlohy Transfer vedeckých poznatkov krízového manažmentu do praxe pracovísk verejnej správy a úlohy Ministerstva vnútra SR zadanej akadémii, spracovať Návrh metodológie a metodiky vypracovania analýzy vnútorného ohro-

zenia bezpečnosti SR a z nej vyplývajúcich ohrození a rizík.

Išlo o významné medzinárodné stretnutie zástupcov ministerstiev, odborných organizácií, vedcov a vzdelávacích inštitúcií, ktoré sa zaoberajú problematikou vnútornej bezpečnosti. Slovenská republika bola

zastúpená sekciou krízového manažmentu a civilnej ochrany Ministerstva vnútra SR (súčasná sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu MV SR), Ministerstvom obrany SR, Akadémiou ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Žilinskou univerzitou

v Žiline, Technickou univerzitou vo Zvolene, Národným bezpečnostným úradom, Vzdelávacím a technickým ústavom krízového manažmentu a civilnej ochrany v Slovenskej Ľupči a Požiarnotechnickým a expertíznym ústavom Ministerstva vnútra SR.

Českú republiku zastupovali najmä vzdelávacie inštitúcie ako Policajná akadémia Českej republiky v Prahe a Univerzita obrany sídliaca v Brne. Z Poľskej republiky prijali pozvanie odborníci z Krakowskej Akadémie a z Akadémie vychovania fyzycznego. Oslovení boli aj zástupcovia Akadémie policajného zboru (Rendőrtiszt Főiskola) Maďarskej republiky, ktorí však nakoniec nemohli prísť.

Hlavným zámerom konferencie bolo prispieť k vytvoreniu základných východísk na spracovanie metodológie a metodiky hodnotenia zdrojov ohrozenia vnútornej bezpečnosti a konfrontovať prístupy jednotlivých domácich a zahraničných účastníkov konferencie k predmetnej oblasti. Organizátori si vytýčili cieľ – vytvoriť vhodné podmienky pre vedecko-odbornú diskusiu odborníkov, ktorí by dokázali svojimi skúsenosťami a kvalifikovanými postojmi a názormi prispieť k zlepšeniu danej situácie.

Prvý deň konferencie bola pre jej účastníkov pripravená odborná ukážka s prednáškou v Kriminalistickom a expertíznom ústave Policajného zboru. Nasledujúci deň sa pokračovalo podľa programu vo veľmi konštruktívnom duchu. Konferenciu otvoril slávnostným príhovorom zastupujúci rektor akadémie prof. Ing. Václav Krajník, CSc. Vo svojom príhovore ocenil účasť a široké zastúpenie mnohých inštitúcií a poukázal na zvyšujúci sa význam Katedry krízového manažmentu vo verejnej správe v akadémii.

Úvodný referát predniesol vedúci Katedry krízového manažmentu vo verejnej správe prof. PhDr. Ján Buzalka, CSc., ktorý sa zameril na teoretické a metodologické prístupy k systemizácii ohrozenia vnútornej bezpečnosti štátu. Vo svojom príspevku, okrem iného, poukázal aj na zásadné problémy takejto systemizácie. Tými najzávažnejšími sú napríklad teoretická nejasnosť a nejednotnosť (rôzne smery a školy), ďalej sú to extrémne prístupy vo vzťahu bezpečnostnej teórie a bezpečnostnej praxe, ale aj absencia logiky pri systemizácii. Profesor Ján Buzalka navrhol aj možné kritériá systemizácie ohrozenia a rozdelil ich do piatich skupín: 1. zdroje vzniku, 2. ničivý účinok, 3. možnosť aktualizácie, 4. možnosť eliminácie hrozby a reakcie štátu a 5. rýchlosť odzvy. V závere navrhol presadzovať užšie prepojenie vedeckých prístupov k chápaniu základných kategórií a ich aplikácie v legislatívnych a odborných normách. Podrobnejšie je možné si tento príspevok, ako aj príspevky vystúpenia a prezentácie

ostatných účastníkov prečítať v zborníku, ktorý bude publikovaný v 1. kvartáli tohto roka. V prípade záujmu o elektronickú podobu tohto zborníka je možné nás kontaktovať na emailovej adrese marian.suja@minv.sk.

S veľmi zaujímavým vystúpením pokračovala v programe konferencie Doc. RNDr. Iveta Marková, PhD., z Technickej univerzity vo Zvolene. Vo svojom príspevku poukázala na analyzovanie zdrojov ohrozenia z hľadiska špecifík hasičského a záchranného zboru. Na základe výsledkov štatistík o výjazdovej činnosti hasičských jednotiek za roky 1999 – 2009 poukázala na mierne klesajúcu tendenciu výjazdov k požiarom, čo si však v porovnaní s ostatnými rokmi uchováva príslušnú úroveň nad 1 000 ročne, a preto ich nie je možné opomenúť. Tiež upozornila na systematický nárast pomeru rozdielu medzi výjazdmi k požiaru a inými zásahmi, pretože hasičské jednotky musia čoraz častejšie čeliť iným zdrojom ohrozenia tzv. záchranným technickým a ekologickým zásahom. Je teda možné konštatovať, že vnútorné zdroje ohrozenia nášho štátu sa menia aj v tejto oblasti, a preto je nutné popísať a špecifikovať riziká vyplývajúce z existujúceho prostredia pre efektívnejšie, účinnejšie a bezpečnejšie zásahy.

Počas tejto konferencie a jej riadenej diskusie sa potvrdila potreba medzinárodnej spolupráce a význam výmeny skúseností z jednotlivých vysokoškolských ustanovizní zo zahraničia. Ing. Ronald Roth, PhD., zo sekcie krízového manažmentu a civilnej ochrany Ministerstva vnútra SR (súčasná sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu MV SR) ocenil konanie a význam konferencie.

Na plnení cieľa konferencie sa so svojím vystúpením výrazne podieľal prodekan Žilinskej univerzity doc. Ing. Ladislav Novák, PhD., ktorý sa vecne zaoberal teoretickými východiskami na kvantifikáciu rizík. Z ďalších referujúcich spomenieme napr. doc. JUDr. Ľubomíra Cigánika, PhD., doc. Dr. Karola Murdzu, PhD. a zo zahraničných účastníkov prof. Ing. Františka Božeka, CSc. a kom. Dr. Jaceka Dworzeckeho. Do programu konferencie bolo zahrnuté aktívne vystúpenie inštruktorov spoločnosti Falck Záchranná Academy s. r. o., ktorí odprezentovali zásady prvej pomoci a záchrannú techniku. Program konferencie obsahoval množstvo vystúpení účastníkov, ktorí prezentovali svoje príspevky z rôznych oblastí vnútornej bezpečnosti. Došlo tak k formálnej, ale aj neformálnej výmene poznatkov a vytvorili sa podmienky na ich transfer do pripravovaných metodológií a metodík.

Ciele konferencie boli splnené. Na základe aktívnych vystúpení mnohých účastníkov, najmä zahraničných, v závere konferencie bolo skonštatované, že sa

podarilo zhromaždiť veľké množstvo cenných informácií a zaujímavých podnetov na rozvoj vedeckej práce najmä vytvorením základných východísk pre spracovanie metodológie a metodiky hodnotenia zdrojov ohrozenia vnútornej bezpečnosti Slovenskej republiky. Očakávaním konferencie je ďalšie prehĺbenie spolupráce s tými, s ktorými už bola nadviazaná a prehĺbenie, rozšírenie a nadviazanie kontaktov s ďalšími relevantnými pracoviskami a odborníkmi, ktorí môžu v blízkej dobe napomôcť pri plnení vedeckovýskumnej úlohy ČVVU 1/3 Súčasný stav a prognózy vývinu bezpečnostných verejno-správnych služieb záchranných subjektov v národnom a nadnárodnom meradle. Zorganizovanie tejto konferencie má nepochybne význam aj pre teóriu a prax civilnej ochrany. Prínosom tejto konferencie boli najmä vedecké a odborné názory odborníkov na súčasné problémy systemizácie zdrojov ohrozenia vnútornej bezpečnosti a snaha o zjednotenie chápania rôznych typov ohrozenia, ich kvalitatívnej a kvantitatívnej charakteristiky pre potreby ochrany životov, zdravia a majetku obyvateľov a ochranu životného prostredia.

Mgr. Eva Keméňová

Katedra krízového manažmentu vo verejnej správe APZ v Bratislave

Climatic changes showing excessive rain activity cause, in addition to floods, landslides, too. According to available information in Slovakia there are more than 500 active landslides. More than one hundred of them endanger people's lives, health and property. Consequence of excessive rainfall started to show in the locality of Nad Kotlom in the town of Krupina during the last year. At the beginning of December an emergency occurred – the slope slide that endangered inhabitants of five houses. Even members of the Armed Forces of the Slovak Republic were employed in rescue works. At the beginning of January an intensive landslide started to endanger inhabitants on the 1st May Street in the town district of Košice-Krásna and also at the edge of the town district of Košice-Sever. The ground comes loose above the Kostolianska Road in the length of approximately two kilometres. Two articles inform about the landslides and rescue works in the column of We Have Noticed. In addition, the readers will get information about the international scientific conference under the name of Methodology and Methods of Source Analysis of Risk to Internal Security of the Slovak Republic. It was held in the Police Corps Academy in Bratislava in November of the last year.

Prijatie CBRN Akčného plánu EÚ

V sérii mojich predchádzajúcich príspevkov získali čitatelia prehľad o úlohách a cieľoch rozpracovaných v dokumente EÚ č. ST15505/1/09 REV 1 s názvom Akčný plán EÚ v oblasti CBRN bezpečnosti (ďalej len Akčný plán). Tento plán schválený Radou v novembri 2009 obsahoval 124 opatrení, ktorých cieľom bolo zníženie rizika zneužitia chemických, biologických a rádioaktívnych/nukleárných materiálov na nezákonné účely. Z toho 67 opatrení je horizontálnych, ktoré sa týkajú všetkých troch rizík. Najviac, 15 opatrení je špeciálne adresovaných rizikám týkajúcim sa iba zneužitia chemických látok.

Celkovým cieľom uvedeného dokumentu je súbor opatrení zohľadňujúcich všetky tri riziká so zámerom zníženia hrozby súvisiacej s CBRN udalosťami, spôsobenými náhodne či úmyselne alebo prírodou, vrátane teroristických činov a zmiernenia ich následkov. Ako sme si už pred tým povedali, dokument obsahuje štyri nasledujúce kapitoly:

1. Prevencia,
2. Detekcia,
3. Pripravenosť a reakcia,
4. Opatrenia vzťahujúce sa na prevenciu, detekciu a reakciu v oblasti CBRN.

Opatrenia z Akčného plánu sú adresované členským štátom, Komisii EÚ ako aj európskym agentúram. Implementačné obdobie realizácie súboru opatrení je rozpracované na roky 2010 až 2015. Pre podporu a koordináciu pri implementácii opatrení bola Komisiou EÚ založená Poradná skupina pre CBRN. Jej prvé stretnutie bolo 9. februára 2010 a táto skupina súhlasila s vytvorením odborných pracovných podskupín, zložených z odborníkov z členských krajín a zástupcov Európskej komisie. Tieto skupiny pravidelne zasadajú a postupne spoločne riešia implementačné postupy. Ich štruktúra je nasledujúca:

pre Komisiu, ale hlavne na zhromažďovanie prístupných informácií, poskytovanie analýz a odporúčaní vo vzťahu k problémovým výsledkom týkajúcim sa charakteru politiky implementácie. Toľko pre zopakovanie a upresnenie problematiky.

Ako som už uviedol v mojom predchádzajúcom príspevku, pre lepšiu informovanosť ohľadne problematiky implementácie Akčného plánu, bola vytvorená webová stránka v štruktúre systému SINAPS <http://europa.eu/sinapse/directaccess/eu-cbrn/>, na ktorej je možné si pozrieť skrátené zápisy z jednotlivých zasadnutí odborných skupín, dokumenty vypracované poradenskými organizáciami a diskusné príspevky jednotlivých štátov EÚ prezentované ako odporúčania alebo skúsenosti, ktoré by mali napomôcť ostatným členským štátom pri implementácii Akčného plánu do svojej národnej štruktúry.

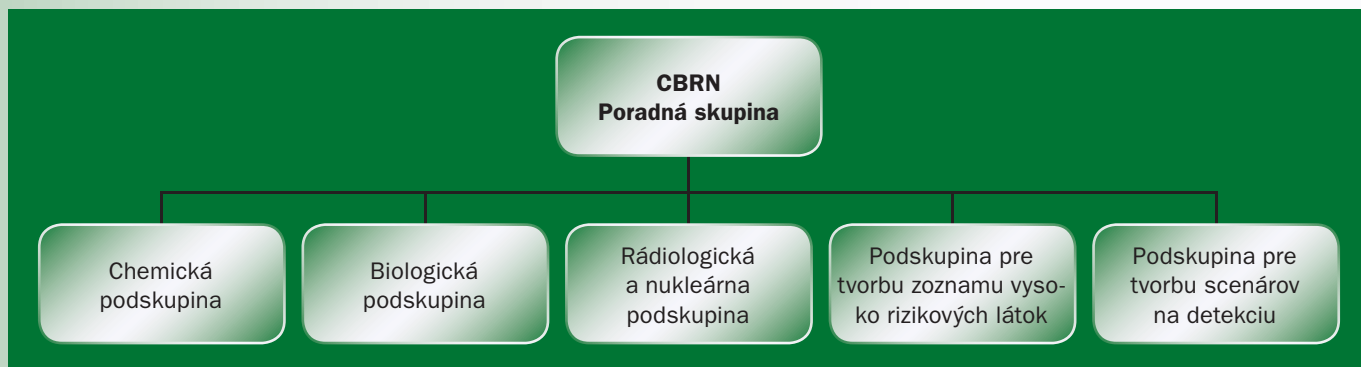
BIOLOGICKÁ OBLASŤ

Veľmi zaujímavý bol napríklad príspevok Dr. Volkera Becka z Nemecka, týkajúci sa národnej implementácie v oblasti biologickej bezpečnosti na tému Implementácia postupov na úrovni laboratórnych skúšok, ktorý rieši opatrenie označené

bornú pracovnú podskupinu o stave a dobrých praktikách pri implementácii uplatniteľných postupov na národnej úrovni v tejto oblasti.

V prednáške definuje tzv. bio-bezpečnosť a zabezpečovanie ochrany v oblasti nebezpečných biologických materiálov ako čiastočne zdieľané činnosti, kde zabezpečovanie ochrany je doplnkovým systémom postaveným na základoch bio-bezpečnosti. Úlohu z Akčného plánu definuje ako zvyšovanie bio-bezpečnosti v ochrane nebezpečných biologických materiálov voči

Pre pomoc lepšie riešiť niektoré odborné otázky spojené s implementáciou Akčného plánu, v pracovných pravidlách pre jednotlivé podskupiny, je možné zapojenie privátneho sektora, medzinárodných organizácií a tretích krajín. Je to na rozhodnutí podskupiny, ale aj na odporúčaní poradnej skupiny. Účast' Nórska a Švajčiarska je možná v pozícii pozorovateľov.

S cieľom poskytovať technickú podporu v oblasti CBRN, pripravila Komisia zmluvu s konzorciom CBRN expertov, ktoré bude čiastočne zamerané na poradenskú činnosť

ako B1 v Akčnom pláne a týka sa laboratórnych meraní v oblasti biológie. Opatrenie ukladá že:

Komisia by mala pomáhať členským štátom pri náležitej implementácii uplatniteľných postupov na úrovni laboratórnych skúšok a pri vývoji mechanizmov na posúdenie a monitorovanie ich riadnej implementácie.

Odporúčenie:

- Komisia umožní výmenu informácií medzi členskými štátmi,
- členské štáty by mali informovať od-

sprenevere, krádeži a zneužitíu.

Uvádza, že v európskej legislatíve existujú smernice:

- Smernica EÚ 2000/54/EC týkajúca sa ochrany pracovníkov pred biologickým rizikom,
- Smernica EÚ 2009/41/EC týkajúca sa genetického inžinierstva.

Obidve smernice sa týkajú biologickej bezpečnosti. V oblasti zabezpečovania ochrany existuje Usmernenie Rady EÚ 428/2009, týkajúce sa kontroly exportu týchto materiálov. V ďalšej časti príspevku definuje národné nemecké smernice,

ktoré zabezpečili transformáciu týchto smerníc. Ide o smernice ako:

- BioStoffV – vyhláška o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci s nebezpečnými biologickými materiálmi,
- TRBA – technické pravidlá pre prácu s nebezpečnými bio-materiálmi,
- Gentechnikgesetz (GenTG) – genetické inžinierstvo,
- GenTSV, GenTVfV, GenTAufzV, GenTAnhV – smernice týkajúce sa bezpečnosti v oblasti genetického inžinierstva,
- ZKBSV – výnos pre centrálnu komisiu pre bio-bezpečnosť.

CHEMICKÁ OBLASŤ

Velmi zaujímavá štúdia pripravená pre EK (Európska komisia) týkajúca sa transportu nebezpečných materiálov v EÚ pod názvom HCDG Study (High Consequence Dangerous Goods – vysoko významný nebezpečný tovar) bola predložená kontrahovanou agentúrou Pira Consulting Group. Správa je zverejnená na webovej stránke a obsahuje celkom 76 strán. Štúdia je vyhodnotením bezpečnostných podmienok pre transport nebezpečného tovaru prijatých krajinami, smernicami RID/ADR/ADN (RID – Regulations concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Rail, ADR – European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road, ADN – European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Inland Waterway). Ide o smernice pre železničnú, cestnú a riečnu prepravu. Štúdia bola pripravovaná od roku 2005 tzv. katedrovým výskumom a následným priamym dotazníkovým prieskumom (face to face), kedy boli všetky informácie zozbierané. Dotazník bol daný na vedomie v januári 2008 a následne konzultovaný na dvoch stretnutiach priemyselných vlastníkov a dvoch stretnutiach zástup-

cov železníc a kompetentných organizácií v členských štátoch. Potom boli výsledky analyzované a prezentované v tejto štúdii. V úvode štúdie sa hovorí, že nebezpečný tovar definovaný podľa RID/ADR/ADN tvorí aj druhotné riziko. Chemikálie vo všeobecnosti môžu predstavovať sekundárne riziko a to zneužitie kriminálnymi živlami. Štúdia uvádza príklady zneužitia ako:

- nízko hodnotové (cenové) tovary s relatívne vysokou daňou ako napr. benzíny (daňové podvody),
- chemikálie použité na ilegálny obchod s drogami napr. nekódované alkaloidy,
- prekursori výbušnín,
- vysoko objemový tovar s vysokou cenou,
- rádioaktívne materiály triedy 7.

Štúdia sa okrem úvodu a príloh skladá z piatich častí:

1. Metodika prieskumu,
2. Nebezpečný tovar a smernice pre bezpečnosť transportu (hodnotenie),
3. Prehľad kapitoly 1.1.,
4. Analýzy z dotazníkov a pohovorov,
5. Závery a pozorovania.

Hodnotí smernice pre prepravu RID/ADR/ADN v období platnosti 2002 až 2007, potom smernicu ADN v rokoch 2006 až 2008 a nakoniec všetky smernice v roku 2008, kde hodnotí nedostatky a neskoršie doplnky. Okrajovo sa dotýka morskej a leteckej prepravy v súvislosti s nebezpečným tovarom. Podrobne hodnotí ustanovenia v kapitole 1.10, kde porovnáva bezpečnostné ustanovenia vo všetkých troch predpisoch. V tejto kapitole analyzuje aj zoznam tzv. vysoko významného nebezpečného tovaru, ktorý je štandardne zaradený do ôsmich tried (deviata trieda je voľná) a poukazuje na posledné zmeny. Podrobnejšie rozoberá triedu 7, kde je zaradený rádioaktívny

materiál a kde odporúča vydanie extra doplnku pre označovanie materiálov s aktivitou A1 alebo A2, ktoré sa však nebude meniť, ale sa doplní pomocným zoznamom rádionuklidov, pre lepšiu orientáciu pri zaraďovaní rádioaktívneho tovaru, ktoré je aj napriek tomu pomerne zložité. K ostatným triedam navrhuje menšie zmeny, na zlepšenie označovania. Čo je však, myslím si, pre nás dôležité, porovnáva tento štandardný zoznam vysoko významného nebezpečného tovaru zaradeného podľa RID/ADR, podľa UN-kódu (štvo miestne číslo pre klasifikáciu nebezpečnej látky, ide o medzinárodné označovanie a existuje viac ako pre 3 000 látok) s americkým zoznamom US (ATA), kde je navyše uvedená LD50 (lethal dose – letálna dávka, toxikologická veličina, ktoré udáva množstvo látky pri ktorej uhynie 50 % testovaných živočíchov), podľa ktorej sa určujú zóny ohrozenia pri prípadnom úniku nebezpečnej látky, čo napríklad RID/ADR/ADN nemá.

Zóna A pre plyny majúce LC50 menej alebo sa rovnajúcu 200 ppm.

Zóna B pre plyny majúce LC50 väčšiu ako 200 ppm a menšiu alebo sa rovnajúcu 1000 ppm.

Zóna C pre plyny majúce LC50 väčšiu ako 1000 ppm a menšiu alebo sa rovnajúcu 3000 ppm.

Zóna D pre plyny majúce LC50 väčšiu ako 3000 ppm a menšiu alebo sa rovnajúcu 5000 ppm.

Tieto koncentrácie sa potom prepočítavajú na množstvá.

V budúcom príspevku sa budeme venovať ďalším otázkam vyplývajúcim z Akčného plánu.

Vysvetlivky:

LC – letálna koncentrácia plynnej látky, kde to platí podobne ako u LD50 s rozdielom cesty vstupu látky do živého organizmu.

UN-kód je jedným z najčastejšie používaných systémov pre rýchlu identifikáciu nebezpečných látok, ktorého autorom je Organizácia spojených národov (UN). Podľa medzinárodných predpisov ADR/RID a našich vnútroštátnych predpisov o preprave nebezpečných látok po ceste a železnici je UN-kód (identifikačné číslo látky) súčasťou tzv. identifikačnej výstražnej tabuľky nebezpečných vecí. Táto tabuľka musí byť umiestnená na prednej, zadnej alebo bočnej časti prepravného prostriedku, a to podľa jednotlivých ustanovení o označení prepravných prostriedkov v zmysle uvedených predpisov a spravidla je umiestnená spolu s tzv. Kemlerovým kódom, kde ide o dvoj alebo trojmiestne číslo pre označovanie nebezpečnosti. UN-kód platí pre konkrétnu látku.

Ing. Novotný Peter

vedúci KCHL CO v Jasove

Ilustračné foto: **archív redakcie**

Slovensko pomohlo postihnutým katastrofami

Žijeme v období plnom rozporov, ktoré sa ľudstvo snaží viacmenej úspešne riešiť. Medzi základné, ktoré sú z hľadiska riešenia najaktuálnejšie, patria rozpory medzi človekom a prírodou a ľudskými spoločenstvami navzájom. Ľudia pretvárajú prírodu, prispôbujú ju svojim potrebám, chcú z nej vyťažiť čo najviac, čím spôsobujú prírode škody, ktoré ohrozujú ich vlastnú existenciu.

Počas posledných desaťročí vzrástol rozsah, závažnosť a počet prírodných a človekom spôsobených katastrof, ktoré sa stali čoraz zložitejšími a zdĺhavejšími. Súčasne vzrástol počet ľudí postihnutých týmito katastrofami, pričom chudobnejšie vrstvy boli postihnuté nepomerne viac ako ostatné. Slovenská republika poskytla v uplynulom roku materiálnu humanitárnu pomoc do zahraničia dvanástim krajinám. V mesiacoch november a december bola poskytnutá pomoc trom krajinám v celkovej trhovej hodnote 566 tisíc €.

Svätá Lucia (Karibik)

V prvej polovici novembra zasiahol Karibskú oblasť hurikán Thomas a medzi zasiahnuté oblasti patrili aj ostrovný štát Svätá Lucia. Hurikán s vetrom, ktorý dosahoval rýchlosť 120 km/hod. spôsobil značné škody na majetku, infraštruktúre a smrť devätnástich obyvateľov ostrova, vrátane niekoľkých turistov. Sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky obdržala telegram obsahujúci žiadosť vlády ostrovného štátu Svätá Lucia o materiálnu humanitárnu pomoc. Sekcia prostredníctvom zamestnancov Humanitárnej základne civilnej ochrany v Limbachu 9. decembra 2010 zabezpečila naloženie humanitárneho materiálu do jedného prepravného kontajnera vo forme proviantného, bytovacieho, výstrojného materiálu a elektrocentrál. Preprava materiálu bola zabezpečená zmluvným prepravcom do nemeckého

prístavu Bremerhaven, odkiaľ ju prepravili loďou do prístavu v Castries. Predpokladaný príchod kontajnera do Castries bol dňa 15. januára.

Čierna Hora

Čierna Hora bola postihnutá prudkými a dlhotrvajúcimi dažďami, ktoré v celej krajine spôsobili ničivé záplavy, aké sa v dejinách Čiernej Hory doposiaľ nevykytli. V krajine je prerušená doprava aj zásobovanie elektrinou a pitnou vodou. Materiálne škody sú obrovské, tisíce ľudí evakovali a zostali bez strechy nad hlavou. Sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky dostala prostredníctvom Euroatlantického centra na koordináciu pomoci pri katastrofách žiadosť o poskytnutie humanitárnej pomoci pre záplavami zasiahnuté územie Čiernej Hory. Následne sekcia prostredníctvom zastupiteľského úradu Slovenskej republiky v Podgorici obdržala oficiálnu žiadosť zástupcu ministra obrany Čiernej Hory o poskytnutie humanitárnej pomoci. Po odsúhlasení Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky a po akceptovaní ponuky Čiernej Hory, pripravilo Ministerstvo vnútra humanitárnu pomoc, ktorá pozostávala z elektrocentrál, materiálu na vybavenie stanov a výstrojného materiálu. Preprava materiálu bola zabezpečená z Humanitárnej základne civilnej ochrany Limbach dňa 10. decembra 2010 nákladným vozidlom a sprievodným vozidlom sekcie integrovaného záchranného

systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky po trase z Humanitárnej základne civilnej ochrany v Limbachu do Čiernej Hory. Dňa 12. decembra 2010 bola oficiálne odovzdaná materiálna humanitárna pomoc veľvyslancom Slovenskej republiky v Čiernej Hore zástupcovi Červeného kríža v Podgorici.

Palestína

Vzhľadom k permanentne zlej situácii v podmienkach poskytovania zdravotnej starostlivosti Západného brehu Jordánu, obdržala sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky žiadosť od Veľvyslanectva Palestíny na Slovensku o poskytnutie materiálnej humanitárnej pomoci pre zdravotnícke zariadenie v oblasti Západného brehu Jordánu. Po akceptovaní ponuky Palestínskou stranou a odsúhlasení Izraelskou štátnou špeciálnou službou pripravila sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v spolupráci so Správou štátnych hmotných rezerv Slovenskej republiky materiálnu humanitárnu pomoc pozostávajúcu zo zdravotníckeho materiálu. Dňa 10. novembra 2010 bola odoslaná materiálna humanitárna pomoc z Humanitárnej základne civilnej ochrany Limbach do mesta Ashdod v Izraeli kontajnerovou dopravou.

Mgr. Mária Fančovičová
sekcia IZSKM MV SR
Ilustračné foto: internet

Program maďarského predsedníctva v oblasti civilnej ochrany

Maďarsko je poslednou krajinou z tzv. predsednickej trojky, čiže troch členských štátov EÚ, ktoré sa dohodli na programe v snahe zabezpečiť kontinuitu jednotlivých predsedníctiev. Tú tvorili spolu so Španielskom, ktoré bolo na čele Únie v prvom polroku 2010 a s Belgickom, po ktorom predsedníctvo prebrali 1. januára 2011.

Zosilnenie európskej ekonomiky, tvorba pracovných miest, boj s ekonomickou krízou sú hlavnými výzvami, ktoré budú riešiť najbližších šesť mesiacov. V súlade s cieľmi uvedenými v Štokholmskom programe bude pokračovať snaha o bližšiu a bezpečnejšiu Úniu smerom k občanom v ich každodennom živote. Vnútna bezpečnostná stratégia vyvíjaná v rámci Štokholmského programu predstavuje krok k zlepšeniu bezpečnosti občanov EÚ, ktorý sa začne uvádzať do praxe práve počas maďarského predsedníctva.

Maďarské predsedníctvo chce venovať špeciálnu pozornosť problematike povodní a nájsť vhodné riadenie extrémnych vodných úkazov vyplývajúcich z klimatických zmien. Cieľom predsedníctva v oblasti civilnej ochrany je vypracovať závery Rady o ďalšom rozvoji posudzovania rizika v súvislosti so zvládnutím katastrof v EÚ, ku ktorému bude organizovaný workshop v Lublane v dňoch 31. 1. – 1. 2., závery Rady k integrovanému prístupu na zvládanie povodní (zlepšenie spolupráce zodpovedných zložiek, zohľadnenie klimatických zmien). Workshop k tejto problematike, ktorého výsledky budú slúžiť ako podklad na vypracovanie záverov, sa uskutoční v Budapešti v dňoch 24. – 26. 1. Predsedníctvo sa bude usilovať aj o obnovenie právneho základu civilnej ochrany v EÚ, a to revíziou Mechanizmu civilnej ochrany a Finančného nástroja civilnej ochrany. V oblasti ochrany kritickéj infraštruktúry je to sledovanie implementácie smernice Rady 2008/114/ES z 8. decembra 2008 o identifikácii a označení európskych kritických infraštruktúr a zhodnotení potreby

zlepšiť ich ochranu. K tejto problematike sa uskutoční konferencia EÚ/USA v Budapešti, ktorej predbežný termín je 9. – 10. jún.

Počas maďarského predsedníctva sa uskutoční aj šesť zasadnutí pracovnej skupiny pre civilnú ochranu PROCIV v Bruseli, 26. stretnutie generálnych riaditeľov civilnej ochrany v Budapešti 23. – 25. mája, medzinárodný deň civilnej ochrany 1. marca v Bruseli, stretnutie Komisie a kompetentných orgánov k smernici SEVESO II v dňoch 5. – 8. apríla v Budapešti (Smernica Rady

96/82/ES z 9. decembra 1996 o kontrole a nebezpečenstiev veľkých havárií s prítomnosťou nebezpečných látok).

Počas prvého zasadnutia pracovnej skupiny pre civilnú ochranu v januári 2011 v Bruseli uvítali a zároveň vyjadrili podporu maďarskému programu viaceré členské krajiny, vrátane Slovenska, ktoré vyjadrilo podporu najmä riešeniu zvládania povodní.

Ing. Andrea Gegušová
sekcia IZSKM MV SR

Identifikácia prvkov európskej kritickéj infraštruktúry

V dňoch 9. a 10. decembra 2010 sa v Taliansku v meste Ispra uskutočnilo pravidelné stretnutie expertov pre oblasť ochrany kritickéj infraštruktúry (OKI). Účelom stretnutia bolo prediskutovať pokrok, ktorý nastal v implementácii Smernice Rady EÚ 2008/114/ES o identifikácii a označení európskych kritických infraštruktúr a zhodnotení potreby zlepšiť ich ochranu. Program stretnutia bol rozdelený do piatich hlavných bodov.

Okrúhly stôl

V tomto bode programu mal každý členský štát podať informáciu o aktu-

álnom stave v aktivitách, ktoré vedú k implementácii uvedenej Smernice. Prvé vystúpenie absolvovalo Nemecko, ktoré nepripravuje novú legislatívu a ich odmietanie Smernice je všetkým známe.

Bude zaujímavé ďalej sledovať, ako zdôvodnia Európskej Komisii povinnosti, ktoré vyplývajú zo Smernice. Z ich doterajších vystúpení vieme, že sa budú odvolávať na existujúcu legislatívu. Ako druhé v po-

radí vystúpilo Slovensko. Bola podaná informácia o základných dokumentoch na ochranu kritickej infraštruktúry a o aktuálnom stave návrhu zákona, ktorý prešiel v parlamente do druhého čítania. Pre porovnanie stavu asi tak 4 roky dozadu, keď svet bol v tomto procese omnoho ďalej, môžeme smelo konštatovať, že sme sa v ochrane kritickej infraštruktúry dostali na popredné miesta. Mnoho štátov nás žiada o schválené dokumenty a náš návrh zákona má niekoľko štátov skopírovaný. Česká republika išla cestou úpravy zákona o krízovom riadení. Ocenila rokovania, ktoré sa uskutočnili v Senci za účasti susedných štátov, kde sme vlastne vyriešili určenie európskej kritickej infraštruktúry a postup, ako si to navzájom oznámime. Rakúsko napodobnilo nemeckú cestu. Nebude mať novú legislatívu. Implementácia bude len v nevyhnutných administratívnych opatreniach článku 5 Smernice Rady EÚ 2008/114/ES (Bezpečnostný plán) a článku 6 (Kontaktná osoba). Administratívne opatrenia sú u nich vraj pokryté prostredníctvom normy ISO 31000. Poľsko má novelizovaný zákon, ktorý je aktuálne v parlamente. Maďarsko v tomto procese asi najviac mešká aj vzhľadom na nedávnu katastrofu. Prebiehajú u nich len medziregionálne diskusie o návrhu zákona. Španielsko má nový zákon. Sťažovali sa na zlé vzťahy s Portugalskom, ktoré v tomto smere s nimi odmietlo diskusie. Portugalsko ani na tomto stretnutí nebolo prítomné. Ďalšie štáty, ktoré sa na stretnutí v Ispre nezúčastnili, boli Fínsko, Holandsko, Írsko, Grécko, Luxembursko, Cyprus a Malta. Litva informovala, že majú tiež návrh nového zákona. Lotyšsko robí úpravu existujúcich zákonov. Belgicko implementuje smernicu návrhom nového zákona. Rumunsko má tiež pripravený nový zákon, ktorý je v parlamente. Slovensko upravuje relevantné zákony, nový zákon nebudú pripravovať. Taliansko má nový zákon, ktorý bude schválený v parlamente asi v marci. Švédsko nebude mať určenú žiadnu európsku kritickú infraštruktúru a preto nevidí dôvod ani na vypracovanie zákona. Spojené kráľovstvo vychádza pri určovaní európskej kritickej infraštruktúry z existujúceho katalógu National Infrastructure Catalogue. Záver z ich rokovaní je, že nebudú pripravovať nový zákon. Zaujímavá informácia bola, že sa u nich neuskutočnili ani bilaterálne rokovania s Írskom. Dánsko bude vychádzať z existujúcej legislatívy. Estónsko taktiež nebude mať určenú európsku kritickú infraštruktúru. Upozornili nás aj na fakt, že nepoužívajú výraz kritickej infraštruktúry, ale namiesto neho majú výraz životne dôležitá. Dôležité sektory spadajú pod 7 ministerstiev. Bulharsko

pripravuje úpravu energetickej legislatívy, ktorá je pred schválením vo vláde.

Domino projekt

Tento projekt bol vypracovaný v rámci programu CIPS, čo je ročný pracovný program schválený Rozhodnutím Rady EÚ č. 2007/124/ES, Euratom, ustanovujúci osobitným programom Predchádzanie, pripravenosť a riadenie následkov terorizmu a iných bezpečnostných rizík na obdobie rokov 2007 – 2013, ako súčasť všeobecného programu o bezpečnosti a ochrane slobôd.

Domino projekt bol vypracovaný v spolupráci s Bulharskom, Francúzskom, Veľkou Britániou a Talianskom. Je to v podstate softvérový nástroj na určenie dopadov z domino efektu, za použitia prierezových kritérií na určenie kritickej infraštruktúry. Rieši dopady pre 14 dôležitých sektorov. Po skončení projektu je tento nástroj voľne k dispozícii.

Vzory dokumentácie

Členské štáty pôvodne žiadali o nasledovné vzory dokumentácie pre:

- spôsob určenia európskej kritickej infraštruktúry (EKI) a oznámenie si EKI navzájom,
- bezpečnostné plány.

Spôsob určovania a oznámenia si EKI navzájom navrhlo ako jediné Slovensko, nikto viac. Slovensko bolo veľmi pozitívne hodnotené, pretože zorganizovalo aj seminár v Senci pre susediace štáty za účasti Európskej komisie, kde sa dohodlo na spôsobe určovania EKI. Tento náš vzorový dokument bude zrejme použitý vo viacerých štátoch. Komisia dala ešte príležitosť legislatívnym expertom dobrovoľne sa zúčastňovať diskusie formou výmeny emailov a doladiť tak náš návrh. Čo sa týka bezpečnostného plánu, štáty namietali, aby sa prevádzkovateľom neukladali nové úlohy, ale aby sa vychádzalo z existujúcej dokumentácie, čo Komisia akceptovala. Nejasnou a nedoriešenou otázkou zostáva formulácia v Smernici v čl. 7.2.

„Každý členský štát predkladá Komisii každé dva roky súhrnné všeobecné údaje o druhoch rizík, hrozieb a zraniteľných miest existujúcich v jednotlivých sektoroch EKI, v ktorých je EKI identifikovaná podľa článku 4 a nachádza sa na jeho území.“ Nevie sa, čo je myslené pod pojmom súhrnné všeobecné informácie. Komisia preto tiež navrhla dobrovoľnú emailovú komunikáciu medzi štátmi a doriešenie tohoto problému.

Diskusia

Počas diskusie sa dohodli aj termíny ďalších stretnutí. Najbližšie by malo byť vo februári alebo v marci, kde sa bude preberať aj budúcnosť Európskeho programu na ochranu kritickej infraštruktúry EPCIP. Ďalej by sa mala na budúcom stretnutí prediskutovať dôvernosť údajov v internetovej informačnej sieti CIWIN. Komisia upozornila na termín implementácie Smernice do 12. januára. Do tohoto termínu by každý členský štát mal oznámiť Komisii listom dosiahnutie súladu so Smernicou 2008/114/ES. Ak sa tak nestane, nasleduje sankčná procedúra. Revízia Smernice by sa mala uskutočniť cez zazmluvneného partnera, ktorý sa vyberie vo výberovom konaní. Slovensko namietalo, prečo by malo poskytovať údaje dôverného charakteru niekomu inému ako Komisii. Tento problém malo aj Francúzsko a bude sa to ešte neskôr riešiť možno formou vypracovania štúdie.

Prezentácie v sektore energetika

Celý druhý deň rokovania bol venovaný sektoru energetika. Najskôr boli predstavené nové dokumenty, napr. Oznámenie Komisie (2010) 673 final (22. 11. 2010) s názvom The EU Internal Security Strategy in Action, 5 steps towards more secure Europe. Nasledovali prezentácie o bezpečnosti energetických sietí a plynárenskej distribúcie, ktoré vzhľadom na dôverný charakter neboli účastníkom poskytnuté. So zaujímavou prezentáciou vystúpil zástupca z vyšetrovacej komisie, ktorá riešila príčiny energetického výpadku v synchronnom prepojení rozvodnej siete v Európe dňa 4. novembra 2006. Prednášajúci je zástupca organizácie UCTE, ktorá kontroluje bezpečnosť elektrických prepojení v Európe. Slovensko je tiež členom UCTE. Výpadok sa udial na severe Nemecka počas víkendy. Výpadok ďalej hlbšie analyzoval až do technických detailov. Kvôli bezpečnostným opatreniam sa za 25 sekúnd vyplo niekoľko vetiev v celej Európe až po Chorvátsko a Rumunsko. Týmto výpadkom bolo poškodených cca 15 mil. obyvateľov v európskych domácnostiach, úplnému blackoutu sa ale predišlo.

Ďalšie stretnutie, ktoré bude pokračovaním tohoto stretnutia, je naplánované na prvý polrok 2011, zrejme vo februári alebo v marci. Témou by mali byť najmä otázky k bezpečnostným plánom, programu EPCIP, revízií Smernice, ochrane riadiacich centier letísk a hlavne k projektom predkladaným v rámci programu CIPS, pretože sa zistilo, že niektoré projekty sú duplicitné.

Ing. Peter Petrovič

Predchádzanie, pripravenosť a riadenie následkov terorizmu a iných bezpečnostných rizík

Piaty ročný pracovný program schválený Rozhodnutím Rady EÚ č. 2007/124/ES, Euratom, ustanovujúci osobitným programom Predchádzanie, pripravenosť a riadenie následkov terorizmu a iných bezpečnostných rizík na obdobie rokov 2007 – 2013 ako súčasť všeobecného programu o bezpečnosti a ochrane slobôd ponúka komplexný rámec a zdôrazňuje význam Európskeho programu na ochranu kritickej infraštruktúry (EPCIP), ako aj opatrenia s cieľom zabezpečiť bezpečnosť a verejný poriadok počas krízovej situácie.

Je zabezpečená komplementárnosť s inými programami Spoločenstva a program neduplikuje iné ako napr. Rámcový program pre výskum a vývoj (FP 7).

Na rok 2011 zahŕňa program tieto priority a má tieto nástroje:

časť	Typ aktivity	Rozpočet
I.	Granty	
A	Granty na akcie	17 000 000 €
B	Granty pre inštitúcie zaoberajúce sa tvorbou noriem	nie je k dispozícii
C	Granty pre monopoly	nie je k dispozícii
II.	Zákazky vo verejnom obstarávaní	
D	Verejné obstarávanie	2 600 000 €
E	Aktivity týkajúce sa spolupráce s JRC (výskumné centrum)	4 500 000 €
	Spolu:	24 100 000 €

KONKRÉTNE CIELE PROGRAMU

- V rámci všeobecných cieľov, pokiaľ nie sú zahrnuté v iných finančných nástrojoch, program stimuluje, podporuje a rozvíja opatrenia v oblasti predchádzania, pripravenosti a riadenia následkov, okrem iného, na základe komplexného hodnotenia hrozieb a rizík, pričom podliehajú dozoru členských štátov a primerane zohľadňujú existujúce právomoci Spoločenstva v danej záležitosti a zameriavajú sa na predchádzanie alebo znižovanie rizík súvisiacich s terorizmom a iných bezpečnostných rizík.
- V oblasti predchádzania rizikám súvisiacim s terorizmom a iným bezpečnostným rizikám a v oblasti pripravenosti na tieto riziká, sa program zameriava na ochranu osôb a kritickej infraštruktúry najmä:
  - stimulovaním, presadzovaním a podporou hodnotenia rizík pre kritickú infraštruktúru, aby sa zvýšila bezpečnosť,
  - stimulovaním, presadzovaním a podporou tvorby metodík ochrany kritickej infraštruktúry, predovšetkým metodík hodnotenia rizík,
  - presadzovaním a podporou rov-

nakých operačných opatrení na zlepšenie ochrany cezhraničných dodávateľských reťazcov za predpokladu, že sa neporušia pravidlá hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu,

- presadzovaním a podporou tvorby bezpečnostných noriem a na výmenu know-how a skúseností týkajúcich sa ochrany osôb a kritickej infraštruktúry,
  - presadzovaním a podporou koordinácie a spolupráce v oblasti ochrany kritickej infraštruktúry v rámci celého Spoločenstva.
- Pokiaľ ide o riadenie následkov, program sa zameriava na:
    - stimulovanie, presadzovanie a podporu výmeny know-how a skúseností, aby sa pri koordinácii opatrení reakcie a budovaní spolupráce medzi jednotlivými subjektmi krízového riadenia a akcií ochrany zaviedli najlepšie postupy,
    - presadzovanie spoločných cvičení a vypracovanie praktických scenárov obsahujúcich prvky ochrany a bezpečnosti, čím by sa posilnila koordinácia a spolupráca príslušných subjektov na európskej úrovni.

GRANTY NA AKCIE

Rozpočet pre prvú výzvu je odhadovaný na 8 000 000 € a na druhú výzvu 9 000 000 € plus zostatok finančných prostriedkov z prvej výzvy.

Čiastočná priorita bude daná prípravou revízie Smernice Rady EÚ 2008/114/ES, ostatné aktivity by mali zahŕňať nasledovné témy:

- implementácia Smernice Rady EÚ 2008/114/ES o identifikácii a určení európskych kritických infraštruktúr a spôsobe zlepšiť ich ochranu,
- podpora akčného plánu na ochranu najdôležitejšej informačnej infraštruktúry (CIIP) – COM(2009) 149 – konkrétne na pan-európske cvičenia o sieťovej bezpečnosti,
- zodolnenie globálnych sietí IKT,
- krízová komunikácia v nebezpečných situáciách, špeciálne ak nie je dostupná sieť IKT,
- podpora spolupráce medzi útvarmi

na ochranu kritickej infraštruktúry,

- analýza závislostí pri výpadku kritickej infraštruktúry,
- zlepšenie bezpečnosti u operátorov kritickej infraštruktúry,
- zlepšenie informačných tokov pre oblasť kritickej infraštruktúry,
- zlepšenie ochrany kritickej infraštruktúry v sektoroch dopravy, energetiky, IKT, v chemickom sektore, vo finančnom sektore, v sektore voda, potravin, verejné zdravie, vesmír, výskum a vývoj a v jadrovom sektore.

Časový plán

	I. kolo	II. kolo
Zverejnenie výzvy	december 2010	jún 2011
Konečný termín na zaslanie projektov	marec 2011	september 2011
Rozhodnutie Komisie o udelení grantov	júl 2011	január 2012
Zazmluvnenie	od júla 2011	od februára 2012

VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

Komisia podporí nasledovné aktivity cez verejné obstarávanie:

- vypracovanie štúdie na revíziu Smernice Rady 2008/114/ES
Rozpočet: 0,5 milióna €
- kompletizácia siete CIWIN (Critical Infrastructure Warning and Information Network)
Rozpočet: 1,5 milióna €
- podpora pre expertné skupiny na ochranu kritickej infraštruktúry
Rozpočet: 0,3 milióna €
- podpora Európskemu programu na ochranu kritickej infraštruktúry
Rozpočet: 0,3 milióna €

Spolu rozpočet na zmluvy je 2,6 milióna €.

AKTIVITY TÝKAJÚCE SA SPOLUPRÁCE S JOINT RESEARCH CENTRE (JRC)

Komisia má zámer podporiť sumou 4 500 000 € aktivity riešené v spolupráci s JRC a to najmä:

- a) Podporu odborného útvaru v Európskej komisii a členským štátom v príprave revízie Smernice 2008/114/ES. JRC by malo zastrešovať tieto aktivity:
- organizácia workshopov a stretnutí s členskými štátmi ako pokračovanie doterajšej spolupráce,
  - asistencia odbornému útvaru EK a členským štátom v príprave dokumentov a iných technických záležitostí.
- Rozpočet: 0,5 milióna €
- b) Pokračovanie vylepšovania dobrovoľnej EÚ referenčnej siete na ochranu kritickej infraštruktúry (ERN-CIP).
- Rozpočet: 2,25 milióna €
- c) Podpora funkčnosti a analýza systému CIWIN. Rozpočet: 0,25 milióna €
- d) Správa systému Identity management pre prevádzkovateľov KI vrátane ľudí, objektov a procesu identifikácie. Rozpočet: 0,25 milióna €
- e) Prepojenie rôznych systémov aj satelitných, tzv. Communication and Navigation Infrastructure Protection (CONIP). Rozpočet: 0,75 milióna €
- f) Metodologická podpora členským štátom pre určovanie kritickej in-

fraštruktúry a ochrana ich služieb, vrátane určenia zahraničnej kritickej infraštruktúry. Rozpočet: 0,5 milióna €

Spolu je rozpočet pre spoluprácu s JRC vo výške 3,75 milióna €.

Podrobnejšie informácie nájdete na nasledovnej web stránke:

http://ec.europa.eu/home-affairs/funding/cips/funding_cips_en.htm

Ing. Peter PETROVIČ

Ministerstvo vnútra SR

tel: +421 2 4859 30 16

e-mail: peter.petrovic@minv.sk

Medzinárodný seminár zameraný na biologické hrozby

V dňoch 11. – 13. januára sa v Centre G. C. Marshalla (Centrum bezpečnostných štúdií pre Európu – v Garmisch-Partenkirchene) v Spolkovej republike Nemecko konal medzinárodný odborný seminár, zameraný na biologické hrozby. Podujatie bolo organizované priamo pod zástiťou vlády Spojených štátov amerických v spolupráci s ambasádou USA na Slovensku.

Cieľom seminára, ktorého sa zúčastnili odborníci a experti z Českej republiky, Poľska, Slovenska, Bulharska, Rumunska a USA (79 delegátov), bola široká odborná diskusia zameraná na reakciu a zvládanie opatrení po biologickom teroristickom útoku. Prvý deň bol venovaný prezentáciám jednotlivých krajín. Každá mala za úlohu predstaviť systém biologickej odozvy, čo v praxi znamená schopnosť štátu – predurčených orgánov a organizácií a výkonných tímov realizovať ochranu civilného obyvateľstva a zároveň odpovedať na otázky ostatných účastníkov. Slovenská delegácia bola zastúpená pracovníkmi rezortu MV SR, a to zo Vzdelávacieho a technického ústavu krízového manažmentu a civilnej ochrany v zložení Ing. Mirolav Koppa, Ing. Miloš Kosír a Ing. Peter Novotný. Ďalšími členmi delegácie boli zástupcovia Prezídia HaZZ v zložení pplk. Mgr. L. Bátorvá a Mgr. R. Hrčka.

Poznámka: Je na škodu vecí, že sa rokovania nezúčastnili zástupcovia Ministerstva zdravotníctva SR.

Ďalšie dva dni boli venované panelovej diskusii. Na riešenie boli namodelované tri scenáre biologického ohrozenia. Situácia postupne gradovala a naberala na intenzite. Úlohou účastníkov a zároveň cvičiacich bolo zodpovedať na široké spektrum otázok, problémov a systémových nedostatkov. Konkrétne išlo o otázky typu: Kto je zodpovedný za riešenie opatrení – nositeľ – nositelia úloh? Aké sú kompetencie jednotlivých subjektov od najvyššej úrovne až po funkciu vlády? Aké sú právne nástroje, zákony, vyhlášky a stav plánovacej dokumentácie? Aké sú väzby a komunikácia medzi jednotlivými zložkami? Aké odborné činnosti treba vykonávať a kto je za ne zodpovedný? Schopnosť vykonávať detekciu a identifikáciu biologického materiálu. Konkrétne úlohy orgánov krízového manažmentu a civilnej ochrany. Dostatočnosť alebo nedostatočnosť liekov a vakcín. Mediálna komunikácia a správanie sa verejnosti. Zvládanie opatrení dekontaminácie územia a obyvateľov, izolácie, karantény. Spôsoby vyhodnoco-

vania a predpovedanie ďalšieho vývoja šírenia ochorenia. Materiálová a technická dostatočnosť. Vzťah štátu so zahraničím, bilaterálne dohody a mechanizmy odozvy v rámci krajín EÚ. A rad ďalších.

V záverečnom hodnotení rezonovali indície na potrebu národných a medzinárodných cvičení s touto problematikou, ale i otázka posúdenia a prehodnotenia možností rýchlej detekcie biologických agensov v teréne a v neposlednom rade aj otázka individuálnej a kolektívnej ochrany civilného obyvateľstva a prísľub a podpora zástupcov USA byť nápomocní jednotlivým krajinám pri realizovaní opatrení protibiologickej prevencie a ochrany.

V rámci seminára každý účastník obdržal ucelenú agendu, ktorá bola predmetom rokovania. V súčasnosti je pre záujemcov tento materiál na CD k dispozícii vo VTÚ KMCO, ako aj u jednotlivých účastníkov seminára. Celkove zástupcovia našej delegácie konštatovali veľký teoretický prínos tohto podujatia so širokými možnosťami uplatňovania získaných poznatkov v praxi. Pre zástupcov KCHL CO to konkrétne znamená posúdenie a prehodnotenie postupov pri meraní nebezpečných látok v súvislosti s možnými teroristickými útokmi a v rámci VTÚ KMCO posúdenie možností orientovania sa v oblasti individuálnej ochrany jednotlivca, čo by prispelo k účinnej a ekonomicky nenáročnej prevencii a ochrane proti biologickým infekčným materiálom.

Zároveň touto cestou ďakujeme aj ambasáde USA za príležitosť a možnosť zúčastniť sa tohto podujatia v tak renomovanom zariadení, akým je Centrum G. C. Marshalla v SRN pre bezpečnostné štúdie.

Ing. Miloš Kosír

riešenia pre reálny svet

Špecialista na vývoj, výrobu a realizáciu monitorovacích a informačných systémov.

Meteorológia

Seizmológia

Radiácia

Hydrológia

Systemy varovania

Krízové informačné systémy

MicroStep - MIS

MicroStep-MIS
Čavojského 1
841 04 Bratislava
tel.: +421 2 602 00 111
fax: +421 2 602 00 180
www.microstep-mis.com
info@microstep-mis.com

Aj na prelome rokov zaznamenali na horách množstvo úrazov

Koniec roka so sebou už tradične na horách prináša zvýšenú záchrannú činnosť. Niet sa čomu čudovať, veď práve v tomto období je v horských strediskách najviac návštevníkov. Nevyspytatelné snehové podmienky, nepozornosť, či preceňovanie vlastných síl vedú k častým nehodám, ktoré sa niekedy končia aj tragédiou.

Od druhej polovice decembra minulého roka prevládalo na horách chladné počasie. Sprevádzali ho silné mrazy, dosahujúce až $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Od pondelka 20. decembra sa vplyvom južného prúdenia vzduchu začalo otepľovať, avšak juhozápadný vietor ku koncu týždňa dosahoval v nárazoch vo vysokých horských polohách silu víchrice. Zamračené hmlisté počasie sa podpísalo už 18. decembra pod záchrannú akciu na severnej strane Nízkych Tatier. Horskú záchrannú službu požiadali o pomoc krátko pred 16-tou hodinou dvaja šesnásťroční lyžiari, ktorí vplyvom nepriaznivého hmlistého počasia stratili orientáciu. Ich pôvodný zámer bol zlyžovať vo voľnom teréne smerom na Širokú dolinu. Ten im však stratou orientácie v teréne nevyšiel. Keďže sa začalo stmievať a teplota klesla pod $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$, kontaktovali horských záchranárov. Zhruba po hodinovom hľadaní našli záchranári HZS

oboch lyžiarov mierne podchladených, nashťastie bez zranení. Na snežnom skútri ich previezli do Domu Horskej služby v Jasnej, kde si ich prevzali rodičia.

Na horách spadlo od polovice decembra pomerne malé množstvo snehových zrážok. Vplyvom silného prúdenia vzduchu však prevládalo mierne lavínové nebezpečenstvo. V krátkom čase sa počasie zmenilo. Štedrý deň bol dokonca daždivý a veľmi teplý. Teplota na horách dosahovala do $6\text{ }^{\circ}\text{C}$. Výrazná zmena nastala už 2. sviatok vianočný, kedy prišlo prudké ochladenie a teploty opätovne dosahovali do $-15\text{ }^{\circ}\text{C}$. Až do 29. decembra teplota vzduchu klesala. V tento deň dosahovala vo vysokých polohách až do $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Počas nasledujúcich dvoch dní sa mierne oteplilo a na Silvestra sa teploty pohybovali v rozmedzí $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$ až $-12\text{ }^{\circ}\text{C}$. Naďalej však pretrvávalo mierne lavínové nebezpečenstvo,

čo je 2. stupeň z 5-dielnej medzinárodnej stupnice. V tomto období fúkal prevažne vietor severných smerov a na horách pripadlo do 30 cm nového snehu. Miestami silný nárazový vietor sneh rozfúkal, čím vznikla nerovnomerne rozložená snehová pokrývka. Nestabilné vrstvy snehu viedli počas prelomu rokov k dvom lavínovým nehodám.

Prvú lavínovú záchrannú akciu zaznamenali príslušníci oblastného strediska Horskej záchrannej služby Vysoké Tatry už 19. decembra. Išlo o dvoch poľských horolezcov a jednu horolezkyňu. Tí sa rozhodli absolvovať horolezeckú túru v Bielovodskej doline, v časti zvanej Tisovky. V zadnej časti Tisoviek, pod horolezeckou cestou zvanou Lodowa Alicja v krajinie czarow, sa v strmom teréne s Poliakmi odtrhol nafúkaný nános snehu, ktorý mal svoj podklad z časti v lesnom po-

raste a z časti na trávnom a skalnom podklade. Dvomi horolezcom sa podarilo z lavíny dostať svojpomocne, zranenia ich lezeckej kolegyne si vyžiadali ošetrovanie v popradskej nemocnici. Na mieste lavínovej nehody zasahovala posádka Vrtuľníkovej záchrannej zdravotnej služby aj záchranári HZS.

2. januára sa dvaja slovenskí skialpinisti rozhodli zlyžovať z vrcholu Kriváňa (2 494 mnm) vo Vysokých Tatrách. Na zjazd si vybrali Centrálny južný žľab. Skialpinistku, ktorá sa do žľabu spustila ako prvá, po pár oblúkoch strhla dosková lavína. Tá sa uvoľnila po mechanickom zaťažení nespevnenej snehovej pokrývky lyžiarmi. Skialpinista, nachádzajúci sa v blízkosti zasypanej partnerky, dotýčnú lokalizoval podľa trčiacej nohy a okamžite ju vyhrabal spod lavíny. Nehodu ohlásili Vrtuľníkovej záchrannej zdravotnej službe náhodní svedkovia. Tá neskôr požiadala o súčinnosť HZS. Záchranár HZS spolu so služobným psom bol vysadený v blízkosti miesta nehody. Na mieste zasahoval lekár, ktorý ošetril zasiahnutú pacientku. Keďže sa v lavíne nachádzala jediná zasypaná osoba, počas jej ošetrovania vrtuľník previezol záchranára HZS na Solisko, odkiaľ pokračoval späť na stredisko do Starého Smokovca. Pacientku s podchladením a poraneniami tváre transportoval vrtuľník po ošetrovaní do popradskej nemocnice. Krátko po odlete vrtuľníka sa v exponovanom teréne uvoľnila ďalšia lavína, ktorá zasiahla počas traverzu smerom k turistickému chodníku aj druhého skialpinistu. Ten mal však väčšie šťastie a z lavíny sa mu podarilo svojpomocne dostať. Následne zostúpil na Tri Studničky k svojmu motorovému vozidlu. Chybu v tomto prípade spravili skialpinisti, ktorí sa vybrali do lavínového terénu bez toho, aby si predtým overili testom stability podmienky snehovej pokrývky.

Záchrannej akcii sa krátko po Novom roku nevyhli ani príslušníci HZS v Malej Fatre. Hneď v prvý deň tohto roka bola vo večerných hodinách Operačným stredisku tiesňového volania HZS nahlásená nezvestnosť 25-ročného mladého muža z Partizánskeho. Nezvestnosť nahlásili jeho rodičia po tom, ako sa dozvedeli, že ich syn sa síce nachádza v okolí Malého Kriváňa, ako pôvodne avizoval, ale nie je s priateľmi, s ktorými mal tráviť čas. Tí rodičom oznámili, že sa rozhodol samostatne prejsť hrebeň Malej Fatry. Do večerných hodín nepodal o sebe nikomu žiadnu správu, ani neprišiel domov. Do akcie bolo v tú noc nasadených 12 horských záchranárov a zároveň HZS požiadala o lokalizáciu

ciu mobilného telefónu nezvestného, čo pátranie urýchlilo. Nezvestného našli silne podchladeného cca 20 m pod vrcholom Stratenca. Vplyvom nepriaznivého

počasie – hmly, nárazového vetra a nízkych teplôt, navyše v kombinácii s vybitým mobilným telefónom a bez svetla, nemala celá udalosť ďaleko k tragickému koncu. Našťastie sa prvý deň nového roka skončil pre rodinu z Partizánskeho, vďaka rýchlemu zásahu záchranárov, šťastne. Záchranári z oblasťného strediska Malá Fatra zasahovali po druhýkrát na hrebeni aj vo sviatok Troch kráľov, 6. januára. Žiadosť o pomoc prišla tentoraz pre 29-ročného turistu z chaty pod Chlebom. Turista stratil vplyvom počasie v oblasti Chlebu orientáciu a nebol schopný samostatne bezpečne zostúpiť. Skupina záchranárov HZS ho našla bez zranení v sedle za Hromovým. V ich sprievode zišiel na chatu, kde bol ubytovaný.

K vianočným sviatkom a prázdninám patria neodmysliteľne lyžiarske dovolenky a s tým spojené úrazy na lyžiarskych tratiach. Záchranári HZS práve tu ošetrili v priebehu sviatkov najviac úrazov. Tak, ako každoročne, aj toho roku bolo najviac lyžiarskych úrazov v rozmedzí medzi 15. decembrom a 8. januárom zaznamenaných v lyžiarskom stredisku Jasná-Chopok. Celkovo tu horskí záchranári ošetrili 154 úrazov, čo je oproti

minulému roku, kedy sa toto číslo pohybovalo okolo 50, obrovský nárast. V porovnaní s druhým veľkým lyžiarskym strediskom v Tatranskej Lomnici vo Vysokých Tatrách je to tiež nepomerne vyššie číslo. Tu zasahovali príslušníci HZS od 15. decembra do nedele 9. januára celkovo približne 40-krát. Nedostatok prírodného snehu, veľké výkyvy teplôt, silný mráz a technický sneh sťažili v lyžiarskych strediskách podmienky na lyžovanie. Na zľadovatených svahoch tak dochádzalo k častejším úrazom. Tak, ako po predošlé roky, vedú úrazy kĺbov, dolných a horných končatín. Oproti minulému roku stúpol aj počet úrazov hlavy a to viac ako o polovicu. Lyžiari stále nerešpektujú a nedodržia pravidlá správania sa na lyžiarskych svahoch. Častá je nepozornosť, bezohľadná jazda a celkové neprispôsobenie schopností tratiam a počtu lyžiarov, ktorých bolo počas sviatkov na svahoch skutočne veľké množstvo. Na slovenských zjazdovkách naďalej v počte ošetrení vedú Slováci. V týždni od 3. do 9. januára výrazne stúpol počet zahraničných hostí a to najmä z krajín bývalého Sovietskeho zväzu. Odrazilo sa to aj na počte núdzových volaní na tiesňové linky s následnými zásahmi. Tento počet sa zvýšil najmä po 6. januári. Najväčší počet lyžiarskych úrazov ošetrili záchranári na lyžiarskych zjazdovkách určených hlavne pre začiatočníkov, označených modrou farbou. Aj tu treba skonštatovať, že tento počet stúpol o viac ako 100 percent. Kým vlni sa toto číslo napr. v Jasnej pohybovalo okolo 25, tento rok to bolo už 55. Najväčší nápor v lyžiarskej sezóne bol teda pre návštevníkov hôr opäť plný zážitkov, ale aj úrazov.

Na záver treba znova skonštatovať, že na horách napriek ich zimnej kráse netreba nič podceňovať, aby sa zážitky a dojmy z dovolení a prázdnin zbytočne nezmenili na predĺžené pobyty v nemocniciach. Dúfajme, že budúročná zimná sezóna bude na úrazy chudobnejšia.

nrtn. Andrea Drgoncová

Foto: archív HZS

Ponuka kurzov vo VTÚ KMCO na mesiac apríl – jún

I.1. Základný odborný kurz

Termín kurzu

2. časť 4. – 8. 4. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci zabezpečujúci plnenie úloh civilnej ochrany a krízového riadenia v štátnej správe, obciach a samosprávnych krajoch.

Obsah kurzu

Civilná ochrana a integrovaný záchranný systém v Slovenskej republike. Právna úprava civilnej ochrany. Organizovanie a riadenie civilnej ochrany. Vzdelávanie a príprava na civilnú ochranu. Ochrana obyvateľstva. Záchranné práce. Materiálne, technické a finančné zabezpečenie civilnej ochrany. Krízové riadenie v Slovenskej republike.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

I.6. Kurz správcov CIPREGIS č. 2

Termín kurzu

18. – 21. 4. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe. Popis súborov. Pohyb v programe – využívanie aplikácií v programe. Aktualizácia databáz.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

IV. 1. Výjazdové skupiny – seminár

Termín seminára

18. 4. 2011

Cielová skupina

Členovia výjazdových skupín obvodných úradov.

Obsah seminára

Výmena skúseností z činnosti výjazdových skupín v oblasti ohrozenia následkami mimoriadnej udalosti. Návrh materiálno-technického zabezpečenia a dokumentácie.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

IV.6. Ochrana pred povodňami

Termín kurzu

20. 4. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci ObÚ, starostovia obcí, zástupcovia štátnej správy, obcí a samosprávnych krajov, zástupcovia zložiek IZS a špecializovanej štátnej správy, špecializovaných inštitúcií a objektov.

Obsah kurzu

Zovšeobecniť získané skúsenosti z plnenia opatrení a povinností na ochranu pred povodňami za účelom znižovania nepriaznivých dôsledkov povodní na životy, zdravie a majetok obyvateľstva

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

III.2. Krízové štáby obvodných úradov

Termín kurzu

27. – 28. 4. 2011

Cielová skupina

Noví členovia krízových štábov obvodných úradov a ich sekretariátov.

Obsah kurzu

Zloženie, riadenie a organizovanie krízových štábov. Krízová komunikácia. Dokumentácia. Súčinnosť Slovenského Červeného kríža pri plnení opatrení na ochranu obyvateľstva. Súčinnosť Sociálnej poisťovne pri riešení následkov mimoriadnej udalosti. Riešenie modelovej situácie. Postupy na vypracovanie návrhov pre prijatie opatrení pri mimoriadnych udalostiach.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

II.5. Kurz CO učiteľov stredných škôl

Termín kurzu

29. 4. 2011

Cielová skupina

Učitelia stredných škôl, ktorí podľa učebných osnov vyučujú problematiku učiva Ochrana života a zdravia.

Obsah kurzu

Zvládnutie krízových situácií v období ohrozenia alebo v období pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok. Poskytnúť potrebné teoretické vedomosti a praktické zručnosti na sebaobranu a poskytnutie pomoci iným v prípade ohrozenia života a zdravia.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

III.7. Správne konanie, priestupkové konanie a kontrolná činnosť v CO

Termín kurzu

máj 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy plniaci úlohy CO.

Obsah kurzu

Právne predpisy upravujúce správne konanie a kontrolnú činnosť v CO. Praktické vyhotovovanie dokumentov v správnom konaní a kontrolnej činnosti v CO.

Miesto konania

SVP Nitra

I.6. Kurz správcov CIPREGIS č. 3

Termín kurzu

2. – 6. 5. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe. Popis súborov. Pohyb v programe - využívanie

aplikácií v programe. Aktualizácia databáz.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

I.1. Základný odborný kurz

Termín kurzu

3. časť 9. – 13. 5. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci zabezpečujúci plnenie úloh civilnej ochrany a krízového riadenia v štátnej správe, obciach a samosprávnych krajoch.

Obsah kurzu

Civilná ochrana a integrovaný záchranný systém v Slovenskej republike. Právna úprava civilnej ochrany. Organizovanie a riadenie civilnej ochrany. Vzdelávanie a príprava na civilnú ochranu. Ochrana obyvateľstva. Záchranné práce. Materiálne, technické a finančné zabezpečenie civilnej ochrany. Krízové riadenie v Slovenskej republike.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

III.1. Ochrana obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok

Termín kurzu

16. – 17. 5. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy, obcí a samosprávnych krajov, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov.

Obsah kurzu

Všeobecne záväzné predpisy na ochranu pri nakladaní s nebezpečnými látkami, právne predpisy EÚ – RID, ADR. Nebezpečné látky a opatrenia na ochranu obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok. Plán ochrany zamestnancov a osôb prevzatých do starostlivosti.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

III.3. Krízové štáby obcí

Termín kurzu

18. – 19. 5. 2011

Cielová skupina

Noví členovia krízových štábov obcí.

Obsah kurzu

Zloženie, riadenie a organizovanie krízových štábov. Krízová komunikácia. Dokumentácia. Súčinnosť Slovenského Červeného kríža pri plnení opatrení na ochranu obyvateľstva. Súčinnosť Sociálnej poisťovne pri riešení následkov mimoriadnej udalosti. Činnosť starostu a členov krízového štábu v krízovej situácii a po vzniku mimoriadnej udalosti so zameraním na povodne.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

I.5. Kurz operátorov KS IZS 1. časť

Termín kurzu

23. – 27. 5. 2011

Cielová skupina

Novoprijatí operátori koordinačných stredísk integrovaného záchranného systému.

Obsah kurzu

Právne predpisy. Štruktúra a úlohy koordinačných stredísk integrovaného záchranného systému. Plán poskytovania pomoci. Prenos informácií. Spôsoby riadenia a koordinácie činnosti záchranných zložiek. Psychologická príprava. Jazyková príprava. Riešenie modelových situácií.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

IV.3. Rozhodcovia súťaží mladých záchranárov CO – seminár

Termín seminára

23. 5. 2011

Cielová skupina

Osoby, ktoré budú vykonávať činnosť rozhodcov v súťažiach mladých záchranárov CO.

Obsah seminára

Organizovanie a riadenie súťaží mladých záchranárov CO. Prehľad a obsah súťažných disciplín. Povinnosti a práva rozhodcov.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

IV.2. Ochrana predmetov kultúrnej hodnoty – seminár

Termín seminára

25. 5. 2011

Cielová skupina

Vybraní zamestnanci Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, zriaďovateľov kultúrnych ustanovizní v sídle kraja, krajských pamiatkových úradov a kultúrnych ustanovizní, zabezpečujúci vo svojej činnosti ochranu predmetov kultúrnej hodnoty.

Obsah seminára

Právne predpisy. Mimoriadne udalosti a analýza územia. Povinnosti štátnej správy a obcí a samosprávnych krajov pri zabezpečovaní ochrany predmetov kultúrnej hodnoty. Ochrana zamestnancov. Plánovanie a zabezpečovanie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty evakuáciou.

Miesto konania

SVP Spišská Nová Ves

I.5 Kurz operátorov KS IZS 2. časť

Termín kurzu

6. – 10. 6. 2011

Cielová skupina

Novoprijatí operátori koordinačných stredísk integrovaného záchranného systému.

Obsah kurzu

Právne predpisy. Štruktúra a úlohy koordinačných stredísk integrovaného záchranného systému. Plán poskytovania pomoci. Prenos informácií. Spôsoby riadenia a koordinácie činnosti záchranných zložiek. Psychologická príprava. Jazyková príprava. Riešenie modelových situácií.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

I.6. Kurz správcov CIPREGIS č. 4

Termín kurzu

6. – 10. 6. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe. Popis súborov. Pohyb v programe – využívanie aplikácií v programe. Aktualizácia databáz.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

I.1. Základný odborný kurz

Termín kurzu

4. časť 13. – 17. 6. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci zabezpečujúci plnenie úloh civilnej ochrany a krízového riadenia v štátnej správe, obciach a samosprávnych krajoch.

Obsah kurzu

Civilná ochrana a integrovaný záchranný systém v Slovenskej republike. Právna úprava civilnej ochrany. Organizovanie a riadenie civilnej ochrany. Vzdelávanie a príprava na civilnú ochranu. Ochrana obyvateľstva. Záchranné práce. Materiálne, technické a finančné zabezpečenie civilnej ochrany. Krízové riadenie. v Slovenskej republike.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

III.9. Krízový manažment orgánov verejnej správy

Termín kurzu

22. – 24. 6. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci obvodných úradov, úradov špecializovanej štátnej správy, obcí a samosprávnych krajov.

Obsah kurzu

Krízový manažment v Slovenskej republike a krízový manažment v rezorte MV SR.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

III.5. Krízové štáby a skupiny riadenia

Termín kurzu

28.- 29. 6. 2011

Cielová skupina

Noví členovia krízových štábov a skupín riadenia krajských a okresných riaditeľstiev Policajného zboru, Hasičského a záchranného zboru a Horskej záchrannej služby.

Obsah kurzu

Krízový manažment v Slovenskej republike a krízový manažment v rezorte vnútra. Zloženie, riadenie, organizovanie a činnosť krízových štábov a skupín riadenia v podmienkach MV SR. Súčinnosť Slovenského Červeného kríža pri plnení opatrení na ochranu obyvateľstva. Dokumentácia. Krízová komunikácia. Úlohy hospodárskej mobilizácie.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

Spracoval: Ing. Peter Priehoda

Príťažlivé účelové cvičenie

Stredisko vzdelávania a prípravy v Limbachu (ďalej len SVP) dlhodobo poskytovalo metodickú pomoc základným a stredným školám pri organizovaní a vykonávaní účelových cvičení, najmä v období po roku 2004.

V uvedenom roku sme s vedením Základnej školy a 8-ročného gymnázia na Košickej ul. v Bratislave a v súčinnosti s Obvodným úradom v Bratislave pripravili ukázkové účelové cvičenie, z priebehu ktorého sme vyhotovili videonahrávku. Počas niekoľkých mesiacov sme na základe scenára ozvučili a dohotovili videofilm, ktorý sme v spolupráci s oddeleniami krízového riadenia úradov Bratislavského a Trnavského samosprávneho kraja rozšírili v stovkách kópií na CD a DVD pre potreby stredných škôl v ich zriaďovacej pôsobnosti. Na základe písomných požiadaviek sme tento videofilm poskytovali aj špeciálnym základným školám v zriaďovacej pôsobnosti krajských školských úradov v Bratislave a Trnave, ako aj základným školám v zriaďovacej pôsobnosti obcí jednotlivých okresov. Jeho obsah bol školami hodnotený veľmi pozitívne. Bohaté skúsenosti v tejto oblasti sme využili aj v novembri 2010 pri poskytnutí metodického pomoci pri organizovaní účelového cvičenia na Základnej škole s materskou školou na Vývojevej ulici 228 v Rusovciach.

Ako dobré východisko pre túto metodickú pomoc okrem Štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike ISCED 2 – Nižšie sekundárne vzdelávanie (ďalej len ŠVP ISCED 2) nášmu SVP a škole poslúžili materiály z medzinárodnej konferencie Účelové cvičenie ako vyvrcholenie učebných osnov ochrany človeka a prírody, konanej v Rožňave v máji 2008. Inšpirovali sme sa aj kvalitným videofilmom k tematike didaktických hier v základnej škole, vyhotoveným našimi kolegami z oddelenia vzdelávania a prípravy vtedajšieho Vzdelávacieho a technického ústavu CO v Slovenskej Lupči.

Účelové cvičenie je v ZŠ vyvrcholením jednej z povinných prierezových tématických pod názvom Ochrana života a zdravia. Je samostatnou organizačnou formou vyučovania. Prierezovú tematiku v ZŠ s MŠ v Rusovciach realizujú ako integrovanú súčasť vhodných učebných predmetov. Dlhodobo a pravidelne organizujú veľmi efektívnu a pre žiakov príťažlivú formu kurzu, ktorého vhodným záverom je účelové cvičenie. Kurz Ochrana života a zdravia zjednocuje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov pre ochranu života a zdravia po vyhlásení mimoriadnych situácií. Ohrozenie života a zdravia nepredvídanými negatívnymi faktormi môže nastať aj pri pobyte a pohybe v prírode. Cieľom školy je čo najlepšie pripraviť žiaka na život v okolitom prostredí. S ohľadom na závery z výpisu

z analýzy územia obvodu a na obsah plánu ochrany obyvateľstva Mestskej časti Bratislava-Rusovce sa škola zameriava na zvládnutie krízových situácií spôsobených haváriami s únikom nebezpečných látok, katastrofami, prípadne teroristickým útokom. Škola je dislokovaná vo vzdialenosti cca 150 m medzi železnicou a štátnou cestou I. triedy do Maďarska (smer hraničný prechod Rajka). Po týchto komunikáciách sa prepravujú nebezpečné látky (v tonách) a je možný ich únik nielen po prerušení plášte cisterny technickou poruchou, ale aj v dôsledku dopravnej havárie so zrážkou vozidiel. Žiaci II. stupňa tieto riziká poznajú, lebo sú k tomu správne vedení. Formuje sa u nich zodpovedný a pozitívny vzťah k ochrane svojho života a zdravia, a tiež zdravia a života iných ľudí. Pred samotným účelovým cvičením poskytuje škola žiakom teoretické vedomosti, praktické poznatky a napomáha im osvojiť si vedomosti a zručnosti v sebaochrane. Učia ich poskytovať pomoc iným v prípade ohrozenia života a zdravia. Rozvíjajú morálne vlastnosti žiakov ako základ vlasteneckého a národného cítenia. Budujú cieľavedome ich vyššiu telesnú zdatnosť a odolnosť organizmu voči fyzickej a psychickej záťaži (aj cez družobné kontakty v Rakúsku).

Príprava a priebeh účelového cvičenia v ZŠ s MŠ v Rusovciach

Organizovanie účelového cvičenia

Vedenie školy už v prípravnej etape preukázalo, že s organizovaním účelového cvičenia má dlhoročné skúsenosti a nič nenechalo na náhodu. Termín uskutočnenia cvičenia bol s SVP a starostom mest-

skej časti dohodnutý v súlade s písomnou požiadavkou už v apríli 2010. (Súčinnosť tejto ZŠ s MŠ s naším SVP bola dôkladne preverená už v júni 2010, keď sme jej poskytli metodickú pomoc pri edukačných aktivitách pre deti MŠ a didaktických hrách pre žiakov I. stupňa ZŠ.) V rámci organizovania účelového cvičenia riaditeľka zvolávala raz mesačne pravidelné porady so zástupkyňami a pedagogickým zborom. Na niektoré porady, najmä tie, ktoré sa uskutočnili mesiace pred termínom účelového cvičenia, boli prizývaní aj vybraní nepedagogickí zamestnanci. Bol príjemný pohľad na efektívnu činnosť manažmentu školy – mal stály prehľad o stave plnenia stanovených úloh, samozrejmosťou bola priebežná kontrola a odstraňovanie menších nedostatkov, či organizačných problémov. Základná škola s materskou školou výborne spolupracuje so starostom mestskej časti a so spoločenskými záujmovými organizáciami a má ich plnú podporu. Zástupcovia viacerých organizácií boli do cvičenia zapojení aj so svojou technikou (Dobrovoľný hasičský zbor, SČK). Podieľalo sa aj Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Bratislava V. Chýbajúce materiálne vybavenie školy zapožičalo naše SVP (súpravy ochranných masiek desiatich druhov vrátane cenných historických súprav, protichemický ochranný odev, ochrannú pláštenku, 22 druhov improvizovaných prostriedkov individuálnej ochrany vrátane polomasiek a respirátorov, dymostroj na imitáciu šírenia oblaku nebezpečnej látky, videokameru, fotoaparát). Od Územného spolku SČK Bratislava sme zapožičali figurínu Adama na prezentáciu a nácvik poskytovania prvej pomoci. Stredisko vzdelávania a prípravy nemalo s metodickou pomocou žiadne výdavky, nakoľko aj dopravu určeného ma-

teriálu CO z Limbachu do Rusoviec a späť zabezpečila škola vlastnou dodávkou.

Výsledky účelového cvičenia

Vedenie školy si vybralo viacero pracovísk, na ktorých činnosť vykonávali žiaci po triedach pod osobným vedením triednych učiteľov, čo prispelo výrazne k plynulosti, organizovanosti a disciplíne. Neprihodil sa žiaden úraz, lebo bezpečnosť činnosti bola riešená. Kolobeh tried cez pracoviská bol realizovaný v súlade s verejne prístupným harmonogramom. Na pracovisku Hasenie malých požiarov, ukážka hasičskej techniky bol garantom Dobrovoľný hasičský zbor Rusovce. Žiakov táto tematika ne-skrývane zaujímala a z hasičského auta ich nebolo možné niekedy ani dostať. Tematika bola zvolená aktuálne, lebo s požiarimi sú obyvatelia mestských častí konfrontovaní dennodenne. Na pracovisku Prostriedky individuálnej ochrany pôsobil žiakmi obľúbený Ing. František Sudovský s vysokou odbornosťou, prístupom a skvelým prehľadom. Otázky zvedavých žiakov na lektora nemali konca-kraja. Dobrým nápadom bolo spojenie ukážky použitia ochranných masiek s následnou dekon-

tamináciou. Na pracovisku Improvizované prostriedky individuálnej ochrany som pôsobil lektorsky osobne. Zaznamenal som obdivuhodný prístup žiakov, ktorí sa poctivo v trojiciach za vzájomnej pomoci omotávali do impregnovaných materiálov (fólií, vriec, nákupných tašiek, prípadne vyhotovovali tampóny na ochranu dýchacích ciest). Správne prechádzali kontaminovaným terénom v nasadených prostriedkoch. Veľmi účelná bola ukážka a nácvik čiastočnej špeciálnej očisty polomasiek aj čiastočnej hygienickej očisty horných končatín pomocou tampónov. (Žiaci zažili kopec srandy, keď sa po pokrytí celého tela improvizovanými PIO zmenili na nepoznanie.) Na pracovisku Zdravotná príprava žiaci preukázali pohotovosť v jednotlivých úkonoch zachraňujúcich život, z ktorých väčšinu zvládli metodicky správne – skvelá obväzová technika. Príslušníci policajného zboru žiakov zaujali upozornením na možné riziká ohrozenia v škole, aj mimo nej, ale najmä ukážkami svojej činnosti a použitia materiálneho vybavenia vrátane donucovacích prostriedkov. (V celom priebehu účelového cvičenia však nebolo potrebné použiť žiadny donucovací prostriedok.) Po-

zitívom presunov cez jednotlivé pracoviská bolo aj precvičenie evakuácie. Po ukončení účelového cvičenia sme mohli všetci účastníci z SVP v Limbachu konštatovať, že bolo skvelé a prínosné. Žiakom cvičenie poskytlo veľa poznatkov, overilo ich vedomosti a upevnilo v nich správne návyky a postupy na ochranu života a zdravia.

Zovšeobecnenie poznatkov, odporúčania pre ďalšie obdobie

V účelových cvičeniach pre žiakov II. stupňa ZŠ aj stredných škôl je nevyhnutné pokračovať. Je prezieravé nenechať školy v tejto oblasti plávať a tápať, ale v ďalšom období im poskytovať metodickú pomoc výjazdovou formou, pri organizovaní a vykonávaní ukážkových účelových cvičení v jednotlivých obvodoch. Zapožičiavať im chýbajúce materiálne prostriedky. Miestom konania môže byť vybraný areál školy s najlepšimi priestorovými podmienkami pre ukážku. Cieľovou skupinou by mali byť riaditelia, ich zástupcovia a vybraní pedagogickí zamestnanci základných a stredných škôl. Zabúdať netreba na vyhotovenie videonahrávok a digitálnej fotodokumentácie. Dôležité je šíriť pozitívne skúsenosti z účelových cvičení príspevkami v odborných aj bežne prístupných tlačových periodikách. Tieto ukážkové účelové cvičenia sa môžu stať názorným vodidlom a vhodným usmerením pre jednotlivé školy, ako následne vo svojich podmienkach samostatne, efektívnymi postupmi, s nižšími finančnými výdavkami organizovať a vykonávať uvedené, pre žiakov väčšinou príťažlivé a nimi pozitívne hodnotené aktivity. Majme neustále na pamäti pravdivý výrok klasika: „Raz vidieť je stokrát viac, ako počuť!“

Poznámka: „Príťažlivé účelové cvičenie je za nami“ – to boli prekvapujúce slová jedného žiaka IX. ročníka, ktorého zaujímalo všetko okolo cvičenia viac ako iných. Bola to dobrá odmena pre mňa a kolegov, netradične príjemné uznanie našej pomoci cvičiacej škole.

Pramene:

- Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike ISCED 2 – Nižšie sekundárne vzdelávanie,
- zborník z medzinárodnej konferencie v Rožňave (máj 2008) Účelové cvičenie ako vyvrcholenie učebných osnov ochrany človeka a prírody,
- Modrák, M., Betuš, L., Lacko, N.: Cvičenia CO, účelové cvičenia, ochrana človeka a prírody v ZŠ a SŠ – 2. časť – 2007,
- časopisy Revue CO – metodické prílohy.

Spracoval: **Ing. Kamil Schön**
Pezinok

Ilustračné foto: **archív redakcie**

Nebezpečné látky ■ Nebezpečné látky ■ Nebezpečné látky

AKRYLAMID

Všeobecný popis

Názov látky: akrylamid
Prepravné označenie – UN-kód: 2074
Registračné číslo CAS: 79-06-1

Identifikácia rizík: ide o nebezpečnú látku, ktorá môže spôsobiť rakovinu a dedičné genetické poškodenie. Látka je škodlivá aj pri vdýchnutí a pri kontakte s pokožkou, môže spôsobiť senzibilizáciu (podráždenie). Je jedovatá po požití. Dráždi oči a pokožku. Tiež je jedovatá a predstavuje riziko vážneho poškodenia zdravia pri dlhodobej expozícii vdychovaním a kontaktom pokožky s látkou. Možné riziko poškodenia plodnosti.

Možnosti použitia látky: má uplatnenie v papierenskom, stavebnom, textilnom, metalurgickom priemysle a pri výrobe plastov. Nachádza sa aj v cigaretovom

dyme a vytvára sa aj pri tepelnej úprave potravín, najmä škrubov a to teploty vyššej ako 120 °C (najmä príprava zemiakových hranolčekov). S látkou sa stretne aj pri výrobe čistiacich a dezinfekčných prostriedkov.

Chemické označenie

Sumárny vzorec: C₃H₅NO
Chemický vzorec: CH₂CHCONH₂

Fyzikálne a chemické vlastnosti

Relatívna molekulová hmotnosť: 71,08 g.mol⁻¹
Fyzikálny stav (skupenstvo): tuhá látka
Farba: bezfarebná
Vôňa – zápach: bez vône a zápachu
Teplota topenia – tavenia: 84 °C
Teplota varu: 125 °C (pri 33,3 hPa)

Teplota samovznietenia: 424 °C
Teplota vzplanutia: 138 °C
Sypká hustota: približne 500 kg.m⁻³
Medza výbušnosti so vzduchom: neuvádza sa

Hustota (25 °C): 1,127 g.cm⁻³
Relatívna hustota výparov voči vzduchu: 2,45 (výpary sú približne 2,5 krát ťažšie ako vzduch)

Rozpustnosť vo vode (25 °C): 2040 g.l⁻¹
Teplný rozklad: 175 až 300 °C

Opatrenia prvej pomoci

- **Po vdýchnutí:** čo najrýchlejšie dopraviť zasiahnutého na čerstvý vzduch! V uzavretých priestoroch zabezpečiť prívod čerstvého vzduchu! Je potrebné vyvarovať sa prášnému prostrediu.
- **Po kontakte s pokožkou:** zasiahnuté miesto umyť väčším množstvom vody a odstrániť z povrchu tela kontami-

novaný odev a iné zasiahnuté časti (rukavice, čizmy, čiapku ap.). Pre zvýšenie účinnosti očisty je vhodné zasiahnuté miesto navlhčiť polyetylén glykolom 400.

- **Po kontakte s očami:** oči vypláchnuť väčším množstvom čistej vody po dobu min. 10 minút pri široko otvorených viečkach. Vždy privolať očnému lekárovi!
- **Po požití:** nechať vypiť najviac dva poháre vody. Podáva sa aktívne uhlie 10 percentný roztok. Ako laxatívum možno použiť síran sodný (1 polievková lyžica na ¼ litra vody). Ihneď privolať lekárovi!

Protipožiarne opatrenia

Na hasenie sa používa voda, oxid uhličitý, pena a prášok. Hrozí nebezpečenstvo výbuchu prachu.

V prípade požiaru sa môžu vyvíjať nebezpečné splodiny horenia a výpary obsahujúce oxidy dusíka a dusné plyny!

Opatrenia pri náhodnom uvoľnení látky

Pri náhodnom uvoľnení sa látky z obalu treba zabrániť vytváraniu prašného prostredia a nevdychovať prach. Okamžite použiť ochranné rúško na tvár! Ďalej zabrániť priamemu kontaktu s látkou, v uzavretých priestoroch zabezpečiť prívod čerstvého vzduchu.

Osobná ochrana

- **Ochrana očí, dýchacích ciest a orgánov:** použiť filter A – (P3), v osobitných prípadoch vysokej prašnej koncentrá-

cie použiť ochrannú masku s filtrom, typ A – pre výpary organických zlúčenín (podľa DIN 3181) alebo dýchací prístroj s línicou.

- **Ochrana rúk:** gumové nepriepustné rukavice podľa direktívy EC 89/686/EEC a následnej normy EN 374.
- **Ochrana kože:** antistatický protichebecký ochranný odev.
- **Osobná hygiena:** kontaminované ochranné pomôcky a odev, šatstvo okamžite vyzliecť, bezpečne odložiť a následne vykonať hygienickú očistu. Podľa miery kontaminácie vykonať čiastočnú alebo úplnú hygienickú očistu väčším množstvom čistej vody. Po umytí kože použiť ochranný krém.

Stabilita a reaktivita

Pre bezpečnosť je potrebné zabrániť reakcii s kyselinami, zásadami, oxidujúcimi a redukčnými činidlami, ďalej reakcii s kovmi a peroxidmi.

Vždy je potrebné zabrániť vytváraniu prašného prostredia z dôvodu potenciálneho výbuchu prachu!

Toxikologické informácie – symptómy (prejavy)

- **Po vdýchnutí:** podráždenie membrán slizníc, kašeľ a dýchavičnosť. Riziko podráždenia dýchacích ciest. Možné alergické reakcie.
- **Po kontakte s pokožkou:** podráždenie, nebezpečenstvo kožnej absorpcie a riziko podráždenia pokožky.
- **Po kontakte s očami:** poškodenie.
- **Po požití:** podráždenie slizníc v ústach, krku, poškodenie zažívacieho traktu.

- **Systematické účinky:** bolesti hlavy, nevoľnosť, svalová slabosť, trasenie, poruchy centrálnej nervovej sústavy, epileptické záchvaty, poškodenie pečene.

Ekologické informácie

Látka je nebezpečná pre cicavce, pričom môže spôsobiť až chronickú toxicitu. V životnom prostredí môže mať dlhodobé nepriaznivé účinky na zvieratá, pričom negatívne ovplyvňuje ich reprodukčný proces.

Ďalšie podrobné informácie v prípade tiesňového volania získate na adrese: Toxikologické informačné centrum, Bratislava, tel.: 02 / 54 774 166.

Informácie o zneškodňovaní látky a obalov

Nájdete na internetovej adrese:

www.retrologistik.de

Platí, že chemikálie a obaly musia byť zneškodňované v súlade s príslušnými národnými predpismi.

Informácie o preprave

Látka sa musí prepravovať pod označením UN (kód) 2074 a tieto zásady platia pre pozemnú, riečnu, námornú a leteckú prepravu.

Regulačné informácie

- R veta (riziká ohrozenia): 45-46-20/21-25-36/38-43-48/23/24/25-62
- S veta (bezpečnostné opatrenia): 53-45
- Symboly:
  - T – jedovatá látka
  - Xn- látka škodlivá pre človeka

Ďalšie informácie

Detekcia látky

Podrobnejšia analýza sa vykonáva v Kontrolných chemických laboratóriách CO s použitím inštrumentálno-analytických metód. Rýchla je najmä metóda infračervenej spektrometrie (ATR). V každom prípade je potrebné látku v primeranom množstve a čistote (min. 10 gramov) odobrať odberovými súpravami (popísať) a zabezpečiť jej odovzdanie prostredníctvom zložiek HaZZ alebo polície do príslušného KCHL CO – VTÚ KMCO SR (Nitra, Slovenská Ľupča, Jasov).

Ing. Miloš Kosír

Ilustračné foto: archív redakcie

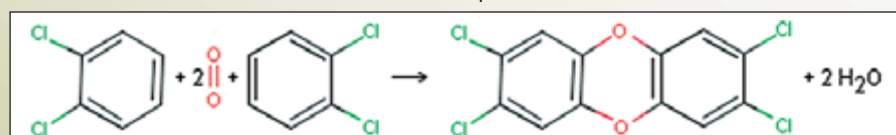
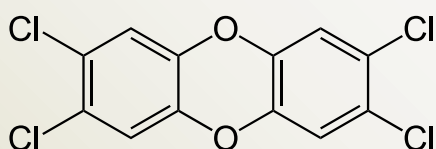
DIOXÍN

Možný výskyt dioxínov v potravinách netreba podceňovať

Reakcie obyvateľstva Slovenskej republiky na informácie o mäse a vajciach kontaminovaných dioxínom boli okamžité a prejavili sa tým, že ľudia tieto potravinárske produkty prestali kupovať. Výsledky laboratórnych skúšok na dioxín v živočíšnych potravinách (najmä vajcia, hydinové a bravčové mäso) pochádzajúcich z Nemecka a odobraných na Slovensku boli našťastie negatívne.

Dočasný zákaz dovozu rizikových potravín bol síce na základe už spomínaných negatívnych výsledkov uvoľnený, podľa slov ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Zsolta Simona to však neznamená, že rezort pôdohospodárstva so všetkými opatreniami chrániacimi spotrebiteľa skončil. Pripomenul, že v platnosti naďalej zostáva nariadenie rezortu pôdohospodárstva zo začiatku mesiaca januára 2011 o tom, že každý dovozca živočíšnych potravín musí prevziať zodpovednosť za neškodnosť dovážaných potravín a deklarovať Štátnej veterinárnej a potravinovej správe (ŠVPS) SR, že jeho tovar nepochádza z inkriminovaného územia a neobsahuje dioxín. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v reakcii na správy o výskyte nebezpečnej látky dioxín v potravinách pochádzajúcich z Nemecka nariadilo 7. januára 2011 ŠVPS SR celoplošnú kontrolu v obchodoch a veľkoobchodných skladoch. Zároveň pozastavilo predaj rizikových produktov.

Dioxín

Dioxín, presnejšie 2,3,7,8-tetrachloro-dibenzo (b,e) (1,4) dioxín, skratka TCDD, je bezfarebná, alebo biela kryštalická látka, vysoko toxická a znečisťujúca prírodné prostredie. Patrí do širšej skupiny tzv. dioxínov, medzi ktorými je najvýznamnejším zástupcom. Po chemickej stránke patrí medzi kyslíkaté heterocyklické zlúčeniny, odvodené od 1,4-dioxínu.

Vznik

Vzniká ako vedľajší produkt pri výrobe herbicídov, resp. ich polotovarov ako 2,4,5-trichlorofenolu a 2(2,4,5-trichlorofenoxo) propionové kyseliny. Vytvára sa taktiež neúplnou oxidáciou 1,2-dichlorbenzenu, čo je príčinou jeho výskytu v dymových plynch nekvalitne technologicky riešených spalovní komunálneho odpadu, obsahujúceho chlórované plasty, predovšetkým polyvinylchlorid (PVC).

Prípady expozície

Dioxín zavinil desiatky havárií a katastrof. Bol napríklad významnou nežiaducou prímiesou postreku Agent Orange, ktorý používala armáda USA počas vojny vo Vietname, ktorý následne spôsobil veľké zdravotné problémy americkým vojskám a samozrejme zasiahnutému civilnému obyvateľstvu Vietnamu. Dioxín tiež kontaminoval v 60 rokoch 20 storočia areál podniku Spolana Neratovice v Českej republike, ktorý vyrábala a dodával dioxínom kontaminovanú zložku pre výrobu Agent Orange. Prejavil sa najmä pri úniku na Milánskom predmestí Seveso v roku 1976.

Vlastnosti

Dioxín je nerozpustný vo vode, výborne sa však rozpúšťa v nepolárnych rozpúšťadlách, ako napr. benzíne alebo v benzéne, toluéne a v tukoch. Preto, ak je prijatý potravou, hromadí sa v tukových tkanivách živočíchov včítane človeka.

Je veľmi odolný proti oxidácii vzdušným kyslíkom, preto v prírode pretrváva veľmi dlhú dobu. Existujú pokusy vypestovať kmene baktérií, ktoré by z jeho molekuly odbúravalí atómy chlóru a menili túto látku na dibenzo (b,e) (1,4) dioxín, ktorý je menej škodlivý a v prírode sa rozkladá rýchlejšie.

Fyziologické pôsobenie

Do organizmu sa môže dostávať najrôznejšími spôsobmi: vdýchnutím prachu, v prijímanej potrave alebo pokožkou. Vo vysokých koncentráciách spôsobuje dioxín zápal kože (alergická dermatitída, chlorakné), pri vdýchnutí vyvoláva zápal slizníc, pľúcneho tkaniva, čo môže končiť smrťou. Ďalšími najviac postihnutými orgánmi sú oči, pečeň a ľadviny. Pri nižších dávkach pôsobí karcinogénne, teratogénne a hepatotoxicky. Smrteľná dávka u potkanov pri podaní v potrave je len 20 µg/kg.

Zdroje vzniku dioxínov

- spaľovanie lekárskeho, komunálneho, kanalizačného alebo nebezpečného priemyselného odpadu,
- výroba chlóru,
- výroba a spaľovanie PVC,
- bielenie celulózy a papiera chlórrom,
- tavenie a čistenie kovov,
- výroba chlórorganických pesticídov.

Zdravotné riziká

Dioxíny poškodzujú imunitný systém, narušujú hormonálny systém, poškodzujú vyvíjajúci sa plod v tele matky, podporujú rast nádorov, negatívne vplyvajú na kardiovaskulárny systém, môžu spôsobiť cukrovku alebo kožné ochorenia, poškodzujú nervový systém.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) uvádza, že ak sa do priameho obehu dostane dioxín s veľkosťou jediného zrnka ryže, zodpovedá toto množstvo ročnému limitu povolenému pre 1 milión ľudí.

Súvisiace pojmy

Herbicíd (z latinského herba – rastlina a gréckeho cidó – ničím) je pesticíd používaný na likvidáciu nežiaducich rastlín, napr. buriny alebo invázijských rastlín. Selektívne herbicídy likvidujú spravidla len úzku skupinu rastlín. Oproti tomu široko spektrálne, alebo tzv. totálne herbicídy likvidujú prevažnú väčšinu toho, čo na pozemku rastie. Používajú sa najmä v poľnohospodárstve (ničenie buriny), ale aj v meste (parky, záhrady, športoviská), v železničnej doprave, ničenie burín na železničných tratiach. Vo vojenskej činnosti kde sú nasadzované na likvidáciu vegetácie.

Dioxíny nie sú produkované zámerné. Môžu vznikáť aj ako produkty pri lesných požiaroch. Boli zistené aj v cigaretovom dyme. Jedným z primárnych zdrojov dioxínov sú výrobky PVC a likvidácia výrobkov z PVC, ako aj spracovanie a výroba neželezných a železných kovov. Sú odolné proti chemickej a biologickej degradácii. Tieto kontaminanty majú distribúciu v závislosti od ich vzniku a sú nežiaduce a často prostredníctvom vedľajších produktov sa

tvaria pri množstve hospodárskych aktivít. Vo všeobecnosti sú prakticky nerozpustné, vo vode a sú veľmi perzistentné, to znamená, že len pomaly podliehajú rozkladu. Vzhľadom na ich pomerne dobrú rozpustnosť v organických rozpúšťadlách, vrátane tukov, sú intenzívne kumulované v živých organizmoch. Ich vysoká stabilita má za následok dlhodobé pretrvávanie v pôde, ovzduší a živých organizmoch. Počas rozpadu v pôde je odhadovaný na 10 – 12 rokov, počas eliminácie z ľudského organizmu približne 7,5 roka v závislosti od dávky, telesnej konštitúcie, veku a pohlavia. Do atmosféry sa uvoľňujú spaľovaním odpadov, z elektrární na fosílnu palivá, z vozidiel poháňaných benzínom, z ohnísk, drevenouhoľných grilov a z cigariet. Môžu byť transportované ovzdušným alebo vodnými tokmi aj do oblastí, kde sa nenachádzajú ich zdroje.

Dioxíny sú chemicky stále, v tuku rozpustné chemikálie, ktoré sa koncentrujú v biologických organizmoch, a tým predstavujú nebezpečenstvo v potravinovom reťazci zvierat a ľudí. Zvieratá môžu byť

exponované kontaminovaným krmivom, ktoré je najbežnejšie. Kontamináciu organizmu môže spôsobovať stavebný materiál alebo odpady zo skládok, rôzna priemyselná a poľnohospodárska činnosť. Tieto chemikálie sa rýchlo absorbujú všetkými cestami expozície a ukladajú sa v tukovom tkanive, z ktorého sú postupne vylučované. Kvôli pomalej exkrécii, mäso a mlieko môže byť kontaminované aj niekoľko rokov po expozícii.

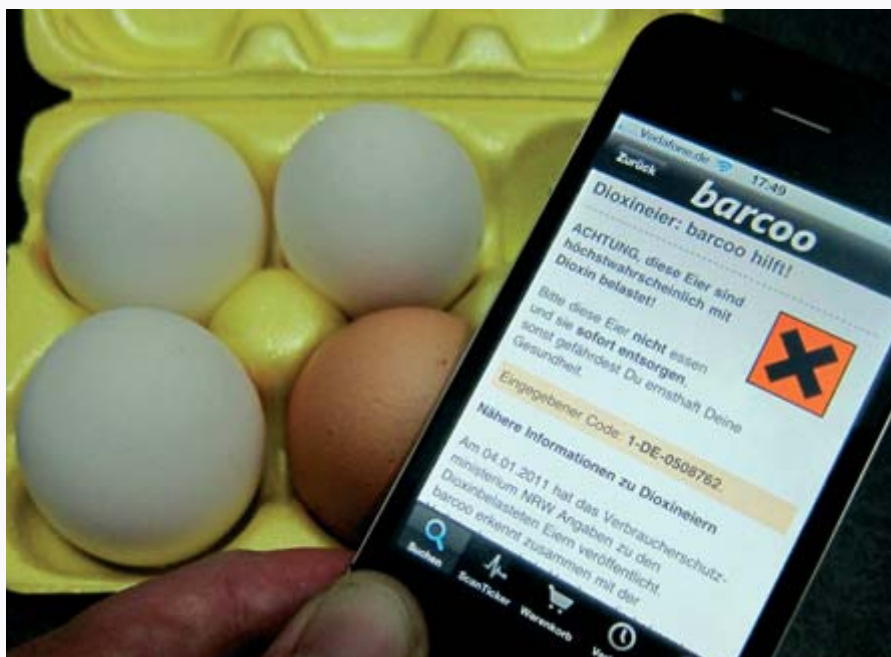
Súčasná skúsenosť z regiónu Šala potvrdzujú, že živočíšne produkty hydiny z veľkochovov sú dobré, pretože hydina je chovaná v uzavretých chovoch. Hydina nemá prístup k pôde a krmivo je pod pravidelnou veterinárnou kontrolou. Problém v postihnutých regiónoch nie je možné riešiť krátkodobou. (Zákaz predaja vajec chráni hlavne zdravotný stav spotrebiteľa, ale nerieši vzniknutý problém. Od novembra 2010 je v platnosti nová norma. Vajcia bude môcť predávať len ten chovateľ, ktorý preukáže, že dioxíny neprekračujú povolenú normu).

Drobnochovatelia môžu chovať hydinu v uzavretom priestore, môžu skrmovať krmivo z čistých oblastí, čo je však náročnejšie a to hlavne finančne. Dlhodobým riešením je zníženie znečistenia. K tomu môže prispieť každý obyvateľ. Je potrebné, aby sa prestal spaľovať odpad, ktorý obsahuje PVC alebo kuchynskú soľ. Dioxíny totiž vznikajú pri horení chlóru, ktorý tieto látky obsahujú.

Vzniknutú situáciu s potvrdením výskytu dioxínov v potravinách nie je správne podceňovať, ale nie je ani dôvod na paniku. Orgány veterinárnej a potravinovej správy vo všetkých regiónoch Slovenska už niekoľko rokov monitorujú obsah dioxínov v potravinách, aj v krmivách. V prípade ojedinelých pozitívnych nálezov sa okamžite zavádzajú účinné opatrenia, aby tieto potraviny a produkty neboli na trhu. Tým je zabezpečená zdravotná nezávadnosť produkovaných potravín.

Lubomír Betuš

Ilustračné foto: internet

Pásový opar (herpes zoster)

Tematika príspevku priamo nadväzuje na príspevok Varicella uverejnený v revue Civilná ochrana č. 6/2010. Po prekonaní infekcie pôvodcom varicelly (ovčích kiahní) vírus pretrváva v spiacom (latentnom) stave v nervovom systéme postihnutého. Po oslabení imunity organizmu vážnejším ochorením, ťažším úrazom alebo intenzívnou liečbou, sa môže reaktivovať ako nepríjemné ochorenie, všeobecne známe verejnosťou pod názvom pásový opar – herpes zoster. Tento je typický výševom bolestivých, páliacich pluzgierikov v páse na tej oblasti pokožky, ktorá sa tiahne nad postihnutým nervom.

Medzinárodná klasifikácia ochorenia

Podľa medzinárodnej klasifikácie chorôb MKCH-10 je ochorenie pásový opar zaradené nasledovne:

B02

ZOSTER (HERPES ZOSTER – OPASEC – PLAZIVEC PÁSOVÝ)

B02.0†

Zosterová encefalitída (G05.1*)

Zosterová meningoencefalitída

B02.1†

Zosterová meningitída (G02.0*)

B02.2†

Zoster s postihnutím iných častí nervového systému

Herpetická genikulová ganglionitída (G53.0*)

Postherpetická – ganglionitis geniculata (G53.0*), polyneuropatia (G63.0*), neuralgia trigeminu (G53.0*)

B02.3†

Zosterové choroby oka

Zosterová – blefaritída (H03.1*), konjunktivitída (H13.1*), iridocyklitída (H22.0*), iritída (H22.0*), keratitída (H19.2*), keratokonjunktivitída (H19.2*), skleritída (H19.0*)

B02.7

Diseminovaný zoster

B02.8

Zoster s inými komplikáciami

B02.9

Zoster bez komplikácie

Zoster NS

Všeobecná definícia ochorenia

Pásový opar je vírusové ochorenie, ktoré má podobného pôvodcu ako ovčie kiahne. Hoci sa prejavuje hlavne na koži, nie je to kožné ochorenie. Ide o veľmi bolestivý a infekčný zápal nervov. Dostať ho môže každý človek – najčastejšie však starší ľudia a tí, čo majú oslabenú imunitu. Herpes zoster je bolestivé a vysifujúce ochorenie.

Ohlasovacia povinnosť

Podľa prílohy č. 5 k zákonu č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov Zoznam povinne hlásených prenosných ochorení, podozrení na ochorenia a nosičstiev choroboplodných mikroorganizmov je ochorenie pásový opar zaradené do skupiny C Ochorenia hlásené do 48 hodín.

Synonymá – paralelné názvy

Latinsky herpes zoster, slovensky pásový opar, opasec, plazivec pásový, anglicky shingles.

Popis pôvodcu ochorenia

Je to vírus ovčích kiahní – varicella-zoster vírus (VZV).

Prameň nákazy

Rozlišujeme dva možné pramene nákazy. Prvým je chorý jedinec so zjavnými príznakmi ochorenia. Oveľa nebezpečnejším prameňom nákazy je jedinec – nosič vírusu, bez manifestovaných príznakov, ktorý neochorie, ale rozsieva VZV vo svojom okolí.

Prenos ochorenia

Je možný kvapôčkovou infekciou, kontaktom s postihnutým miestom alebo predmetom infikovaným obsahom pluzgierikov.

Historický výskyt ochorenia

Ochorenie je ľudstvu verné od nepamäti. Jeho príznaky boli popísané už v staroveku, v I. storočí nášho letopočtu. Ohľadom

výskumu ochorenia bol významným medzníkom rok 1925, keď MUDr. Kundratitz experimentálne potvrdil, že pôvodca pásového oparu spôsobuje varicellu (ovčie kiahne) u jedincov, ktorí s ním ešte neprišli do kontaktu.

Súčasný výskyt (častosť) ochorenia

Všeobecne sa uvádza, že až 90 % obyvateľstva je nosičom pôvodcu (VZV). U 10 % obyvateľov sa herpes ohlásí až 6-krát ročne! Úplné štatistické údaje chýbajú, pretože väčšinou má toto ochorenie ľahký priebeh, takže pacient ani nevyhľadá lekára. Pásový opar patrí k najčastejším ochoreniam na svete a zaznamenávame jeho sústavný nárast. Napríklad len v USA je pôvodcom infikovaných cca 30 mil. obyvateľov, pričom ročne pribúda 300 – 500 tisíc prípadov. Na Slovensku incidencia (častosť) ochorenia predstavovala v minulých rokoch 400 prípadov na 100 tisíc obyvateľov, pričom je u nás, obdobne ako vo svete, monitorovaný jeho sústavný nárast.

Vnímovosť ochorenia

Vyznačuje sa všeobecne dobrou vnímavosťou.

Nákazlivosť (infekčnosť)

Ochorenie je nákazlivé, ale menej ako varicella, pacientov treba izolovať.

Úmrtosť (mortalita)

Ak sa objavia komplikácie na centrálnom nervovom systéme, čiže na mozgu a mieche s pozdĺžnym alebo priečnym poškodením, priebeha ochorenia väčšinou smrteľne.

Biologické ohrozenie

Inkubačná doba

Pohybuje sa v rozmedzí 2–12 dní.

Klinické príznaky

Príznaky pásového oparu sú typické, čo je výhoda, lebo umožňujú začať včasnú liečbu:

Symptómy chrípky

Neznamená to, že chorý je zasiahnutý aj chrípkou, len príznaky sú podobné ako u chrípky. Ide predovšetkým o únavu, bolesť hlavy a tela, zvýšenú teplotu (niekedy i vysokú horúčku).

Svrbenie a bolesť

Ide o prvotný príznak, ktorým ochorenie ohlasuje svoj príchod. V určitej oblasti tela, na jednej jeho polovici (napr. medzi rebrami), začne koža nepríjemne svrbieť, tkanivo pod kožou brnieť a bolieť. Bolesť je najintenzívnejšia v mieste nervu vychádzajúceho z chrbtice na úrovni svrbiaceho pruhu (ak je zasiahnutý trup).

Výsev (exantém) vodnatých pluzgierikov

Ďalším znakom je výsev pluzgierikov naplnených tekutinou, ktorá je vysoko infekčná, na dermatóme. Dermatóm je oblasť kože, ktorá je prevažne napájaná jedným miechovým nervom. Je osem krčných nervov, dvanásť hrudných nervov, päť bedrových nervov a päť krížových nervov. Toto je obdobie, kedy je bolesť nepríjemná, značná a je potrebné bezodkladne vyhľadať lekársku pomoc, a to i v prípade, že funguje len pohotovosť. Pluzgieriky sa objavujú v pruhu a možno teda ľahko rozpoznať, o aké ochorenie sa jedná. V akých miestach na tele môže dôjsť k výsevu pluzgierikov? Najčastejším miestom postihnutia je oblasť trupu na úrovni hrudnej chrbtice, môže sa však objaviť aj v bedrovej oblasti alebo na šiji, či ramene. Častým miestom je polovica čela. V tomto prípade môže byť postihnuté ucho aj oko (môže to signalizovať zápal trojklaného nervu), čo je veľmi nebezpečné pre riziká oslepnutia a ohluchnutia. Tvar výsevu je pásový (odtiaľ názov ochorenia), o šírke medzirebrovej štrbiny a v dĺžke od chrbtice smerom na hrud. Je to však rôzne. Typické je, že sa vyskytuje vždy na jednej polovici tela – podľa toho, ktorý nerv bol zasiahnutý zápalom.

Fázy ochorenia

Herpes zoster je bolestivé a vysilujúce ochorenie, ktoré možno rozdeliť do štyroch fáz – prodromálnej (bez typických príznakov), akútnej, subakútnej a chronickej.

1. fáza – začína sa svrbením, ktoré môže postupne prerásť až do veľmi intenzívneho pocitu pálenia, často sa pridáva horúčka, malátnosť a bolesť hlavy. Prvá fáza nastáva jeden až sedem dní pred nástupom typickej vyrážky.

2. fáza – v akútnej fáze ochorenia sa objavuje kožná vyrážka v postihnutej oblasti, najčastejšie v drikovej a hrudníkovej oblasti. Sprewádza ju veľmi silná bolesť. Spôsobuje ju poškodenie nervového tkaniva v dôsledku množenia sa vírusov a následnej imunitnej odpovede. Toto štádium trvá niekedy až 30 dní. Pokračuje po včasnej liečbe zasychanie pluzgierikov a vytváranie chrást.

3. fáza – u pacientov, ktorých postihne aj chronická fáza, trvá medziobdobie (tretia, subakútna fáza) od 30. po 90. deň od objavenia sa vyrážky.

4. fáza – v chronickej fáze je komplikáciou postherpetická neuralgia (PHN), teda bolesť trvajúca dlhšie ako 90 dní. Táto chronická bolesť je vysilujúca a môže pretrvávajúť i mesiace alebo dokonca až roky po akútnom ochorení. Štúdia medzinárodného vedeckého tímu ukázala, že u pacientov nad 65 rokov bolesť pretrvávala v priemere 3,3 roka – od troch mesiacov do viac ako 10 rokov! Sprewádza ju únavu, nechutenstvo, úbytok na váhe, znížená schopnosť pohybu a orientácie, nedostatok fyzickej aktivity, poruchy spánku.

Komplikácie

Komplikácie pozostávajú zo života ohrozujúceho sa rozšírenia pásového oparu, zosteru generalisatus, na celé telo vrátane vnútorných orgánov. Ďalšími komplikáciami sú trvalé ochrnutia, napr. tváre, ale aj bránice. Môže dôjsť k oslepnutiu alebo ohluchnutiu. U niektorých pacientov dochádza k účasti mozgu, mozgových blán alebo miechy, potom sa hovorí o herpetickej encefalitíde, meningitíde alebo myelitíde. Pri účasti nervových korieňov alebo nervov sa vyvíja Guillainov-Barrého syndróm (postihnutie periférnych nervov a nervových koreňov zápalového charakteru), resp. polyneuropatia (viacnásobné systémové postihnutie periférnych nervov).

Diagnóza

Rozhovor s pacientom a vyšetrenie týkajúce sa popísaných symptómov umožňuje väčšinou správnu diagnózu. Ak lekár na sčervenanej koži nájde malé pluzgieriky, ktoré sa vyskytujú ohraničené na jednej strane a sú sprewádzané bolesťami a poruchami citlivosti, môže byť diagnóza stanovená hneď. Titer zosterových protilátok v sére je zvýšený. Vyšetrenie likvoru, čiže vyšetrenie mozgovej tekutiny, ukazuje ľahké zvýšenie počtu buniek, ako aj obsahu bielkovín. Toto vyšetrenie však nie je pri priebehoch bez komplikácii potrebné. Ak sa však objavujú symptómy, ako poruchy vedomia alebo začínajúce ochrnutia na nohách, ktoré poukazujú na napadnutie mozgu resp. miechy, sú vyšetrenia likvoru nevyhnutné. Pretože

sa pásový opar vyskytuje často u pacientov s oslabeným imunitným systémom, mali by byť títo pacienti dôkladne vyšetrení na náznaky rakovinových chorôb resp. iných ťažkých ochorení.

Diferenciálna diagnóza

V prodromálnom štádiu môže pásový herpes imitovať infarkt myokardu, biliárnu či reálnu koliku, vertebrogénny algický syndróm alebo náhlu brušnú príhodu. Infekcia vírusom herpes simplex, prípadne coxackie vírusmi môže výnimočne pripomínať herpes zoster charakterom a lokalizáciou eflorescencií. Takáto diseminácia vírusu herpes simplex býva dôsledkom základného kožného ochorenia ako atopická dermatitída alebo ekzém. Časté reaktivácie genitálneho herpesu sa môžu prejavovať aj v krížovej a bedrovej oblasti. Odlíšenie je potom možné len izoláciou vírusu alebo dôkazom vírusovej DNA pomocou metodiky PCR (polymerázovej reťazovej reakcie). Bolesť pri infekcii vírusom herpes simplex bývajú miernejšie. Ochorenie treba odlíšiť od pravých kiahní, osýpok, šarlachu, žihlavky, toxoplazmózy, alergií a iných ochorení sprevádzaných vyrážkou.

Liečenie (terapia)

Liečba musí byť začatá do 72 hodín od prvotných príznakov, aby bola čo najúspešnejšia a nedošlo ku komplikáciám. Veľmi úspešná liečba pozostáva z vnútrožilného podávania brivudinu, acicloviru alebo valacicloviru. Brivudin, aciclovir a valaciclovir sú virostatiká, čiže lieky pôsobiace cielene proti istým vírusom. Menované účinné látky patria do skupiny nukleozidových analógov, ktoré sa chemickou štruktúrou veľmi podobajú nukleozidom, čiže stavebným prvkom nukleových kyselín. Jednotlivé nukleozidy sa spájajú špeciálnymi enzýmami, polymerázami DNA, do povrazca DNA. Polymerázy DNA rozoznávajú nukleozidové analógy ako vhodné stavebné prvky. Následkom je spravidla prerušenie reťazca, čím je zabránené úplnej syntéze DNA vírusov. Včasným podaním nukleozidových analógov môže u pacientov s pásovým oparom dôjsť už počas niekoľkých hodín k uvoľneniu od bolesti, ako aj k zmierneniu sčervenania kože. Dodatočne môžu pomôcť špeciálne púdre a roztoky, ktoré obsahujú lokálne anestetiká. Bez liečenia sa však pásový opar tiež vylieči do 2–4 týždňov. Pri pacientoch, ktorí po vyliečení pásového oparu trpia nervovými bolesťami v postihnutej oblasti, sa potom hovorí o postherpetickej neuralgii. Efektívny včasný boj proti bolestiam v rámci zosteru môže pomôcť pri zabránení ďalším komplikáciám. Liečba bolestí nastáva podávaním tricyklických

antidepresív. Lekár odošle pacienta čo najskôr k infektológovi (dermatológovi), za účelom predpisania antivirov (predpis je viazaný na odbornosť), prípadne na hospitalizáciu s intravenóznou aplikáciou virostatík. Lokalizácia v oblasti oka vyžaduje priebežné sledovanie oftalmológom. Pacientov liečených ambulantne lekár poučí o sterilnom ošetrovaní eflorescencií a pri kontrole si všima prípadnú superinfekciu. Pri pretrvávajúcej bolestiach iniciuje liečbu PHN. Ak je herpes zoster rozsiahlejší, alebo sa opakuje, musí pátrať po mozgovej malignte, alebo inom závažnom ochorení znižujúcom obranyschopnosť. Ochorenie podlieha povinnému hláseniu, podobne ako varicella.

Liečba herpes zoster je komplexná a zahŕňa liečbu príčinnú, podpornú a symptomatickú. Virostatiká používané pre súčasnú kauzálnu liečbu majú selektívny účinok a sú pomerne málo toxické. Efekt liečby závisí od skorej aplikácie a nasadenie ne-

skôr ako 72 hodín od výsevu exantému stráca význam. Výnimkou je očná forma, Ramsay-Huntov syndróm a generalizácia infekcie u imunokompromitovaného pacienta, keď je nevyhnutné podávať virostatiká aj neskôr. Ďalšou podmienkou úspešnej liečby je podávanie virostatík v dostatočnej dávke. Inhibícia replikácie VZV vyžaduje vyššie koncentrácie ako pri infekcii vírusom herpes simplex.

Terapia postherpetickej neuralgie

Liečba PHN začína už včasným podaním antivirov (do 72 hodín od výsevu exantému). Bežné analgetiká málo ovplyvňujú PHN. Pomôcť môžu skôr fyzikálne procedúry (chladné obklady). Lokálna aplikácia 5 % lidokainovej masti prináša úľavu od bolesti na približne 12 hodín. Najčastejšie sa v liečbe PHN uplatňujú tricyklické antidepresíva. Ak bolesti pretrvávajú 5–6 týždňov po výseve exantému, môžeme

podávať amitryptilín v nízkych dávkach 4–8 týždňov. Ak táto liečba prináša úľavu, možno v nej pokračovať, pokiaľ bolesti nevymiznú (do 3–6 mesiacov). Ak amitryptilín zostáva bez efektu, je potrebná konzultácia odborníka pre liečbu bolesti. Do úvahy prichádza aj podávanie opiátov (1). Najnovšie sa v liečbe PHN používa gabapentín (antikonvulzívum druhej generácie). Má dobrý bezpečnostný profil špeciálne u starších pacientov a veľmi dobre sa znáša. Napriek vysokej cene ho niektorí autori zaraďujú spolu s lidokainovou masťou do prvej línie liečby PHN

Prognóza

Prognóza ochorenia bez objavenia sa komplikácií je dobrá. Dve tretiny prípadov sa vyliečia bez následkov. Pri komplikáciách je dôležité, ktorá časť tela je postihnutá. Najnebezpečnejší je mozog a ďalšie časti hlavy. Mimoriadne nepríjemná postherpetická neuralgia vo svojom výskyte a trvaní závisí od veku pacientov. Vo všeobecnosti sa objavuje u 10 – 15 % pacientov, pri pacientoch vo veku nad 60 rokov je však postihnutý každý druhý. U postihnutého môže pretrvávajúť mesiace až roky.

Prevenícia (profylaxia) ochorenia

Dostatočne účinné systémové opatrenie zatiaľ nejestvuje. V prevencii hrá dôležitú úlohu zdravotná výchova obyvateľstva, ktorá je zameraná na zabránenie prenosu ochorenia a na hygienické opatrenia.

Pre obyvateľov sú odporúčané už v počiatočnom (prodromálnom) štádiu ochorenia viaceré, jednoducho a rýchlo vykonateľné postupy, ktoré môžu nepríjemné príznaky pásového oparu zmierniť a napomôcť lekárovi v liečení:

ZBRAŇ č. 1: Zabezpečovať sucho pre pluzgieriky – oparu sa zbavíte rýchlejšie.

ZBRAŇ č. 2: Ladové obklady (lad v mikrotérovom vrecku) dokážu zmierniť intenzitu zápalu. Na postihnuté miesto sa musia aplikovať už pri prvých príznakoch.

ZBRAŇ č. 3: Výmenou starej zubnej kefky za novú predídete ďalšiemu oparu. Tá stará sa medzičasom zmenila na hniezdo vírusu.

ZBRAŇ č. 4: Ak vás herpes trápi pravidelne, mali by ste po porade s lekárom užívať denne lyzín. Bohatým zdrojom tejto aminokyseliny sú zemiaky, mliečne výrobky a pívne kvasnice.

ZBRAŇ č. 5: Či už máte herpes vy, alebo niekto vo vašom okolí, mimoriadne dbajte na hygienu. Nikdy nepite z pohára, z ktorého pil človek s herpesom, nedotýkajte sa vecí, ktorých sa dotýkal infikovaný a pravidelne si umývajte ruky antibakteriálnym mydlom (bóraxové mydlo).

AKO POSTUPOVAŤ V OBDOBÍ PRED OCHORENÍM

ZBRAŇ č. 1 – posilnite si imunitu. Imunitný systém môže urýchliť hojenie rán. Užívajte zvýšené dávky Imuno C-komplexu a B-komplexu. Obohatte príjem živín aj o multivitamíny, ktoré obsahujú zinok. Betavital – prípravok silno podporuje obranyschopnosť organizmu, pôsobí virostaticky a predchádza návratu ochorenia. Základné dávkovanie – 3 x denne 1 čajová lyžička nalačno. Super Bromelain + Papain – urýchľuje liečbu ochorenia. Základné dávkovanie – 3 x denne jedna tableta nalačno.

ZBRAŇ č. 2 – predchádzajte stresu, aby vám na telo nevyhnal ďalší opar. Doprajte si odдых a relaxáciu a naďte sa na dlhodobu pozitívne myslenie.

ZBRAŇ č. 3 – STOP arginínu! Ak vás trápia opary pravidelne, vyhýbajte sa čokoláde, kolovým nápojom, želatíne, kešu orieškom, arašidom a hrášku. Tieto pochutiny skrývajú arginín, ktorý napomáha šíreniu pôvodcu.

AKO POSTUPOVAŤ V POČIATOČNOM ŠTÁDIU CHOROBY

Liek proti bolesti. Osoby postihnuté pásovým oparom by mali hneď po prepuknutí užiť liek proti bolesti, napr. paracetamol alebo paralen. Vyskúšajte lyzín. Aminokyselina lyzín môže ničiť vírus oparu v počiatocnom štádiu.

FÁZA, KEĎ SA OBJAVUJÚ PLUZGIERE

Neliečiť. Ak vám pluzgiere nespôsobujú zvlášť silnú bolesť, najlepšie urobíte, ak ich nebudete vôbec liečiť. Krémy a masti totiž môžu podráždiť kožu a tým spomaliť hojenie.

ZBRANE: Pre získanie virostatík treba navštíviť lekára! Aby ste sa dostali k účinným virostatikám, nepotrebuje ani recept. Ak budete tabletky, krém alebo gél aplikovať pri prvých zjavných príznakoch, zabránite pluzgieriku, aby sa rozvinul.

Kalamínová masť. Recept pochádza od skúseného dermatológa Dr. Jamesa J. Nordlunda. Do roztoku kalamínu pridajte 20 % izopropanolu a po 1 % fenolu a mentolu. Ak bude fenol príliš silný alebo mentol príliš chladivý, prípravok môžete zmiesiť s vodou v pomere 1:1. V lekárni by vám tento prípravok mali vedieť bez problémov namiešať.

Pasta s chloroformom a acylpyrínom. Dve tabletky acylpyrínu rozdrvte na prášok a zmiešajte ho s dvoma polievkovými lyžicami chloroformu. Pastu nanášajte niekoľkokrát denne vatovým tampónom na postihnutú pokožku. Chloroform rozpúšťa zvyšky mydla, tuk a odumreté kožené bunky. Acylpyrín vďaka tomu preniká hlbšie do kože a znižuje citlivosť nervo-

vých buniek. Účinky lieku sa prejavujú už po piatich minútach a trvajú viac hodín až dní. Vlhké obklady. Flanelovú handričku alebo uterák namočte do studenej vody, vyžmýkajte a položte na postihnutú pokožku. Čím je voda studenia, tým väčšiu úľavu pocítite. Rovnako účinkuje aj ľadový obklad.

Vyhýbajte sa teplu. Teplo by mohlo podráždiť pokožku.

Kúpeľ s prísadou kukuričného škrobu a ovsenej múčky. Do vane s vodou vhodte hrst kukuričného škrobu alebo koloidnej ovsenej múčky a zostaňte v nej približne dvadsať minút. Po kúpeli by ste mali pocítiť úľavu, aj keď nemá dlhotrvajúci účinok. **UPOZORNENIE:** Túto metódu môžu aplikovať len jedinci s výsevom vyrážky v oblasti pásu. Pre osoby, u ktorých sa objavili pluzgieriky na čele, nie je vhodná.

Peroxid vodíka. Ak dôjde k infekcii pluzgierikov, treba ich vyčistiť nezriedeným peroxidom vodíka (hydrogénom). Účinná je tiež masť s antibiotikami, ale treba vybrať správny druh, napr. Polysporin zložený z polymyxínu B a bacitracínu, prípadne erytromycínu.

Kapsaicín nachádzajúci sa v červených štipľavých papričkách blokuje v organizme tvorbu chemickej látky, ktorá rozhoduje o odovzdávaní impulzov bolesti v nervoch. Masti s podielom kapsaicínu (v lekárňach alebo v predajniach s alternatívnymi liečebnými prostriedkami) pôsobia proti nervovému podráždeniu a tak zmierňujú bolesť sprevádzajúce pásový opar. Metóda je však vhodná až vo fáze, keď postihnutá pokožka prestane mokvať a začína sa pomaly hojiť.

POSTUP PO ZAHOJENÍ PLUZGIERIKOV

Lad v igelitovom vrecku. Ak bolesť pretrváva aj po ústupe pluzgierikov, vložte do igelitového vrečka ľad a vyšľahajte ním kožu. Takýmto spôsobom vyšlete nervom chybné informácie o bolesti, a to

je účinný spôsob, ako prestať vnímať pôvodnú bolesť.

Psychický pôvod bolesti

U osôb trpiacich na postherpetickú neuralgiu, prechádza bolesť do chronickej fázy. Chronická bolesť má zložitejšie príčiny. Sprevádza ju stres a ďalšie duševné problémy. Postihnutí jedinci by sa preto mali poradiť s odborným lekárom alebo psychológom. Pásový opar nie je choroba, ktorá by sa mala podceňovať. Zdravie je na prvom mieste. Nie je dobré, keď niečo chytíte od iného... Ak ste predsa niečo chytili, navštívte lekára. Zväčša to, čo najmenej bolí a vyzerá nevinne, je najzákernejšie.

Špecifické preventívne opatrenia aktívnou imunizáciou-vakcináciou (očkovaním)

Vakcína proti ochoreniu nejestvuje, v súčasnosti sa vyvíja.

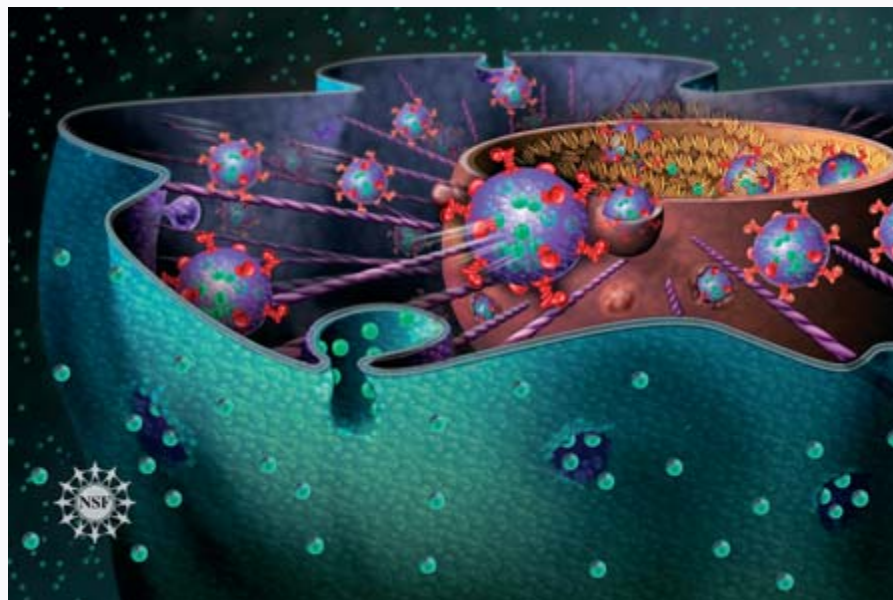
Teroristické použitie pôvodcu

V súlade so znením ustanovení zákona č. 218/2007 Z. z. o zákaze biologických zbraní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa teroristické použitie pôvodcu pásového oparu na území SR nepredpokladá.

Použitie pramene:

www.who.int, - www.health.gov.sk,
www.cdc.gov.sk,
<http://dermis.net/dermisroot/de/>,
www.fmed.uniba.sk,
www.uvzsr.sk, - www.primar.sk,
www.zdravie.sk,
www.cudzieslova.sk/zoznam/

Ilustračné foto: **internet**

Sankcie na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia

Dlhšiu dobu sa stretávame s názorom, predovšetkým u zamestnancov odborov civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov, teda tých orgánov štátnej správy na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia, ktorí zabezpečujú plnenie povinností v civilnej ochrane a pri príprave na krízové situácie a ich riešenie, že obce nie sú v zmysle všeobecne platných právnych predpisov sankčne postihnuteľné za neplnenie svojich zákonom stanovených povinností na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia. Vnímajú pritom ako paradox skutočnosť, že práve obce podľa zákona o civilnej ochrane môžu sami ukladať pokuty tým, ktorí sú povinní vykonávať povinnosti na území obce.

Zamyslime sa preto spoločne nad tým, ako rieši súčasná právna úprava možnosť ukladania pokút orgánmi štátnej správy za neplnenie povinností obcou na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia.

Obec subjektom povinnosti ako orgán krízového riadenia

Našu pozornosť zamerajme najskôr na vyjasnenie právneho postavenia, právne povinnosti a oprávnenia obce, ktoré jej priznávajú všeobecne záväzné právne predpisy. Z článku 64 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že obec je základom územnej samosprávy a z článku 67 ods. 2, že obci pri výkone samosprávy možno ukladať povinnosti a obmedzenia len zákonom a na základe medzinárodnej zmluvy v súlade s čl. 7 ods. 5 Ústavy. To znamená medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, na ktorej vykonanie nie je potrebný zákon a medzinárodnej zmluvy, ktorá priamo zakladá práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, ratifikovanej a vyhlásenej spôsobom ustanoveným zákonom, ktorá má prednosť pred zákonom. Postavenie obce je bližšie definované ustanovením § 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov tým spôsobom, že je samostatným územným samosprávnym a správnym celkom Slovenskej republiky, ktorý je právnickou osobou samostatne hospodáriacou za podmienok, ktoré určuje zákon (č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov). Významnosť postavenia obce je zvýraznená odsekom 2 citovaného ustanovenia zákona, z ktorého vyplýva základná úloha obce pri výkone samosprávy a ktorou je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a starostlivosť o potreby jej obyvateľov. Na túto základnú úlohu obce úzko nadväzuje aj ustanovenie § 7 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov, z ktorého vyplýva, že za plnenie úloh civilnej ochrany okrem iných subjektov, zodpovedá v rozsahu ustanovenom týmto zákonom aj obec. Obci z tohto dôvodu prislúcha aj posta-

venie orgánu krízového riadenia v súlade s ustanovením § 3 písmena g) zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov, ktorá tak plní úlohy a povinnosti aj podľa tohto zákona, ako aj podľa zákona o civilnej ochrane, a to najmä pri príprave na krízové situácie a pri ich riešení.

Obec plní funkciu správneho orgánu

Obci patrí aj významné postavenie správneho orgánu, ktorá plní jeho funkciu, a ktorej zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov zveril rozhodovanie o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej

správy. Úsek civilnej ochrany a krízového riadenia je nepochybne súčasťou oblasti verejnej správy (§ 1 z. č. 515/2003 Z. z. o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Podľa správneho poriadku sú na konanie vecne príslušné správne orgány, ktoré určuje osobitný zákon. Vecnú príslušnosť obci ako správneho orgánu na úseku civilnej ochrany zakladá ustanovenie § 5 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) a osobitný zákon ustanovením § 31 ods. 3 zákona o civilnej ochrane, ktorý upravuje možnosť ukladania pokút obcou právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom. Pre úplnosť treba

dodať, že takéto oprávnenie obci paradoxne nedáva zákon č. 387/2002 Z. z., hoci podľa neho plní obec úlohu koordinátora činnosti podnikateľov a právnických osôb pri civilnom núdzovom plánovaní. Inak ale platí aj zásada, že obec je príslušná na rozhodovanie podľa predpisov správneho poriadku vtedy, keď osobitný zákon neustanovuje, ktorý orgán je vecne príslušný na rozhodovanie vo veci.

Obec ako subjekt a nositeľ právnych povinností civilnej ochrany

V ďalšom teda venujme pozornosť najmä osobitnému zákonu, ktorým je zákon o civilnej ochrane, ktorého ambíciou a účelom bolo ustanoviť aj úlohy a pôsobnosť obce a zároveň i práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri zabezpečovaní civilnej ochrany obyvateľstva. Tento zákon priznáva významné postavenie obci najmä tým, že osobitne upravuje v § 15 a § 31 ods. 3 jej pôsobnosť pri plnení úloh civilnej ochrany, čím sa obec stáva významným subjektom a nositeľom niektorých právnych povinností a oprávnení podľa zákona o civilnej ochrane. V spojení s ustanovením § 7 tohto zákona sa stáva obec spoluzodpovednou za plnenie úloh civilnej ochrany spolu so štátnou správou a ďalšími subjektmi pôsobiacimi v civilnej ochrane. V právnej norme ustanovenia § 15 tohto zákona sú implicitne obsiahnuté tie právne povinnosti obce, ktorými sa podieľa na plnení úloh civilnej ochrany. V právnej teórii sa právna norma vo všeobecnosti chápe ako pravidlo správania sa, ktorou štát reguluje určité spoločenské vzťahy v štátom stanovenej forme, pričom právna norma je súčasne vynúiteľná štátnou mocou. Logicky preto z toho vyplýva, že právne povinnosti ustanovené zákonom by mali byť aj vynúiteľné donucujúcou mocou štátu, inak sa takéto ustanovenie zákona môže stať samoučelným a v praxi nevykonateľným. Zákon o civilnej ochrane v jeho súčasnej podobe však v tomto smere nedáva jednoznačnú odpoveď pre jeho aplikáciu orgánmi verejnej moci, čiže ako vynútiť

plnenie právnej povinností obcou. Pochopiteľne v praxi orgánov štátnej správy na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia to spôsobuje značnú nejednotnosť pri interpretácii i aplikácii zákona. Často sa totiž vyskytujú prípady, že obce si neplnia zákonom stanovené povinnosti na požadovanej úrovni. V konečnom dôsledku to spôsobuje problém orgánom štátnej správy, ktoré sú zodpovedné po odbornej stránke za riadenie a kontrolu plnenia povinností obcí v civilnej ochrane a pri plnení úloh obcí pri riadení v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu. Nasvedčujú tomu poznatky z vykonávaných kontrol obvodnými úradmi, z ktorých vyplýva, že obce často nezabezpečia potrebnú súčinnosť na vykonanie kontroly orgánom štátnej správy na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia, napríklad nepredložením potrebnej dokumentácie na plnenie úloh civilnej ochrany prípadne i tým, že im takáto dokumentácia úplne chýba. Svedčí to o skutočnosti, že obce si neplnia zákonom stanovené povinnosti dôsledne, prípadne ich neplnia vôbec. Preto niektoré odbory civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov pristupujú k sankčnému vynúteniu právnej povinnosti ukladaním pokút obciam za neplnenie zákonom stanovených povinností, a to napriek nejednoznačnosti právnej úpravy v tejto otázke. Hľadajú pritom oporu predovšetkým v ustanovení § 31 ods. 1 písmena b) zákona o civilnej ochrane, ktoré sa vzťahuje na porušenie povinností právnickou osobou, fyzickou osobou – podnikateľom (prípadne i fyzickou osobou), ktoré umožňuje uloženie pokuty týmto subjektom, napríklad za neposkytnutie údajov príslušnému obvodnému úradu včas, ktoré môžu mať podstatný vplyv na ohrozenie života a zdravia osôb. Interpretujú si zákon tým spôsobom, že aj obce sú právnickou osobou a preto sa uvedené ustanovenie zákona vzťahuje aj na ne. Iné odbory civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov v takýchto prípadoch postupujú obozrenejšie a nevidia na uloženie pokuty obci dostatočnú oporu v tomto zákone, pritom v takýchto prípadoch zápasia so značnou dilemou, ako legálne a legitímne zabezpečiť plnenie úloh.

Obce nemožno v súčasnosti sankcionovať

Pri právnom výklade tejto otázky je podľa môjho názoru potrebné riadiť sa zásadou, že orgány verejnej moci môžu konať len secundum legem, t. j. na základe zákona a v jeho medziach (čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky). Ustanovenie § 15 a § 16 zákona o civilnej ochrane jednoznačne určuje, že nositeľmi právnych

povinností v civilnej ochrane sú tak obce ako aj právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, ostatné fyzické osoby (ktoré niekedy zvykneme označovať aj za ohrozovateľov) a ostatné právnické osoby (tzv. neohrozovatelia). Odlišnosť týchto subjektov právnych povinností je zvýraznená v zákone samostatnou právnou úpravou v rámci systematiky člene- nia tohto právneho predpisu, pričom táto skutočnosť sa stáva právne významnou skutočnosťou pre interpretáciu tohto právneho predpisu. Ďalej je to odlišnosť týchto subjektov, ktorá je logicky daná ich povahou. Pre právne postavenie obce je signifikantná najmä jej samosprávna povaha týkajúca sa plnenia základnej úlohy obce zameranej na starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a starostlivosť o potreby jej obyvateľov, ktorá je významne dopĺňaná aj úlohami obce v civilnej ochrane. Na druhej strane, povaha právnickej osoby, fyzickej osoby – podnikateľa a ostatných fyzických osôb v civilnej ochrane je daná činnosťou, ktorou môžu tieto subjekty ohroziť život, zdravie alebo majetok svojich zamestnancov, osôb prevzatých do starostlivosti a osôb, ktoré môžu ohroziť. Hľadisko právneho postavenia týchto subjektov ako právnickej osoby je pri ďalšej interpretácii zákona v tejto súvislosti marginálne až nepodstatné. Na subjekty, ktoré majú právne povinnosti upravené v ustanovení § 16 zákona, t. j. na právnické osoby, fyzické osoby – podnikateľov a ostatné fyzické osoby, priamo nadväzuje ustanovenie § 31 zákona, ktoré umožňuje správne mu orgánu (obvodnému úradu a obci) uložiť v správnom konaní pokutu len právnickej osobe, fyzickej osobe – podnikateľovi alebo fyzickej osobe, ktorá neplní zákonom stanovené právne povinnosti v civilnej ochrane. Citované ustanovenie však neumožňuje orgánu štátnej správy na úseku civilnej ochrany t. j. obvodnému úradu uložiť pokutu obci za neplnenie jej zákonom stanovených povinností. Ako ďalšie hľadisko pre správnu interpretáciu zákona treba vziať do úvahy skutočnosť, že obec je predovšetkým subjektom a nositeľom právnych povinností podľa zákona o civilnej ochrane, čo vyplýva predovšetkým z jej územného samosprávneho postavenia. Obec je ale tiež správnym celkom Slovenskej republiky. Preto nás nesmie mýliť skutočnosť, že osobitným zákonom sa dáva obci ako správne mu orgánu aj oprávnenie v určitých prípadoch uložiť pokutu v správnom konaní za neplnenie povinností v civilnej ochrane tým subjektom, ktoré môžu svojou činnosťou na území obce ohroziť jej obyvateľov. Treba považovať za logické, že zákonodarca vybavil obec oprávnením, ktorým jej dáva do rúk právny nástroj na naplnenie vlastných samosprávnych

ambícií a na plnenie zákonom určených úloh v civilnej ochrane na vlastnom území, čím sa jej umožňuje plnenie nielen samosprávnej, ale i správnej funkcie. Na druhej strane sa ale zdá nepochopiteľné, že obvodný úrad ako orgán štátnej správy nedisponuje zo zákona obdobným právnym nástrojom voči obci, ktorý by mu umožňoval vymôcť plnenie právnej povinnosti vo svojej územnej pôsobnosti a tým aj plnenie úloh, za ktorých zabezpečovanie zodpovedá štátna správa na danom úseku. Absenciu takéhoto ustanovenia právneho predpisu treba považovať za nedostatok zákona. Takýto stav nemôže nechať ľahostajným ústredný orgán štátnej správy, ktorý pôsobí v oblasti riadenia výkonu štátnej správy na úseku civilnej ochrany. Ministerstvo vnútra SR preto pripravilo aktuálny návrh novely zákona o civilnej ochrane, ktorá spomínaný nedostatok zákona odstráni v najbližšom čase. Ustanovenie § 15 ods. 1 tohto zákona, vymedzujúce pôsobnosť obce na úseku civilnej ochrany, bude po rozsiahlej revízií precizované do novej podoby v súlade s požiadavkami praxe. Obvodnému úradu ako orgánu štátnej správy na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia sa tak novelizovaným ustanovením § 31 ods. 1 dostane do rúk tiež oprávnenie ukladať pokuty nielen právnickej osobe, fyzickej osobe – podnikateľovi a ostatným fyzickým osobám v civilnej ochrane, ako mal možnosť aj v súčasnosti, ale aj obci za porušenie všetkých povinností ustanovených v § 15 ods. 1 a to až do výšky 9 958 eur. Takéto oprávnenie mu umožní účinne presadiť donucovacou mocou štátu plnenie tých právnych povinností, ktoré sú obci ustanovené zákonom predovšetkým vo verejnom záujme. Do prijatia novely však nebude možné legálne postihovať obce sankciami za porušenie právnych povinností podľa súčasne platnej právnej úpravy.

Záverom mi ostáva už len poznamenať, že obdobné legislatívne opatrenie by bolo žiaduce vykonať aj novelou zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov, ktorý taktiež neráta s postihovaním obcí za porušenie (neplnenie) im ustanovených právnych povinností, ktoré sa v jeho súčasnej podobe takto stávajú bezzubými. Zároveň tento zákon nedáva potrebné oprávnenie obci ako správne mu orgánu na vymáhanie povinností ustanovených podnikateľom a právnickým osobám pre uskutočňovanie civilného núdzového plánovania (§ 12) na území obce. Chýbajúca právna úprava v tejto oblasti sa môže prejavovať v budúcnosti ako problém, ktorý neumožní realizovať zamýšľaný účel zákona a jeho aplikáciu v praxi.

JUDr. Jozef Harnádek

CIVILNÁ OCHRANA

CENNÍK INZERCIE

Revue Civilná ochrana vychádza 6 x do roka a na rozdiel od ostatných periodík je distribuovaná priamo predplatiteľom (nulová remitenda).

Obálka revue Civilná ochrana plnofarebná (CMYK):

2. a 3. strana obálky

1/1 strana 265,60 € + 20 % DPH

1/2 strany 165,90 € + 20 % DPH

1/4 strany 99,60 € + 20 % DPH

4. strana obálky

1/1 strana 331,90 € + 20 % DPH

1/2 strany 199,20 € + 20 % DPH

1/4 strany 116,20 € + 20 % DPH

Redakčné strany revue Civilná ochrana plnofarebné (CMYK):

1/1 strana 165,90 € + 20 % DPH

1/2 strany 99,60 € + 20 % DPH

1/4 strany 82,90 € + 20 % DPH

Akcia pre nových inzerentov:

Grafické spracovanie
inzercie a výroba tlačových podkladov zadarmo!!!

Zľavy za opakovanie:

2 x inzerát – 5 %

3 x inzerát – 10 %

celoročná inzercia (6 x inzerát) – 20 %

Je možnosť uverejnenia aj reklamných článkov,
len vo vnútri čísla.

Cena = 50% z čistej inzercie podľa stranového rozsahu.

Príklad - inzertný článok na 1/4 strany = 41,50 € + 20 % DPH.

Bližšie informácie:

ENTERPRISE, spol. s r.o., Ing. Martin Úradníček, riaditeľ spoločnosti
Bellušova 4, 974 01 Banská Bystrica
tel./fax: 048/415 48 85, 415 36 43
e-mail: enterprise@enterprise.sk, martin@enterprise.sk

Riešenie mimoriadnych udalostí v cestných tuneloch

Rozvoj súčasnej dopravnej infraštruktúry na Slovensku vedie k nevyhnutnosti výstavby väčšieho počtu cestných a železničných tunelov. Skúsenosti z prevádzkovania cestných tunelov vo svete, zvlášť tých, ktoré sa nachádzajú na diaľniciach a v blízkosti miest alebo priamo v mestách, poukazujú na vysokú možnosť mimoriadnych udalostí – havárií a dopravných nehôd. Tie sú sprevádzané požiarimi, únikom nebezpečných látok a v dôsledku toho aj ohrozením zdravia ľudí, či stratami životov.

Potrebu posúdenia činnosti spojenej s prevádzkovaním tunelov vidíme v jej nasledovných základných významoch:

- Ako teoretický problém, analýzu uplatňovania legislatívy, úlohy a opatrenia vyplývajúce zo systému, ktorý zabezpečuje ochranu životov, zdravia a majetku (napr. aj v protipožiarnej, bezpečnostnej ochrane objektu tunela spojeného s dopravnými haváriami s možným únikom nebezpečných látok).
- Ako praktickú činnosť, bezpečnostnej a protipožiarnej ochrany objektu výkonnými jednotkami a zložkami integrovaného záchranného systému.
- Ako plánovanie, riadenie, organizovanie a vykonávanie činnosti krízových štábov na území, zabezpečenia úloh a opatrení pri ochrane obyvateľstva, životov, zdravia a majetku a najmä spôsob riadenia a rozhodovania krízových štábov územia pri koordinovaní a zabezpečovaní záchranných prác.
- Ako osobitnú riadiacu činnosť ľudí, členov krízových štábov, veliteľov záchranných a záchranných jednotiek.
- Ako pôsobnosť a úlohy systému civilnej ochrany obyvateľstva, krízového manažmentu pri zabezpečovaní úloh odbornej prípravy členov jednotiek integrovaného záchranného systému.

V tejto oblasti sú to najmä požiadavky na odbornú prípravu a vzdelávanie špecialistov vykonávajúcich zodpovednú činnosť v záchrannom systéme.

Potvrdila to aj diskusia účastníkov kurzu členov krízových štábov a ich skupín riadenia obvodných úradov Košického a Prešovského kraja, ktorý organizovala vtedajšia sekcia krízového manažmentu a civilnej ochrany MV SR (súčasný názov sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu MV SR) v druhom polroku 2010 v Stredisku vzdelávania a prípravy Spišská Nová Ves. Počas diskusie odznali požiadavky na odbornú prípravu členov krízových štábov z hľadiska nového obsahu, napr. režimových opatrení pri úniku nebezpečných látok (NL) počas vzniku takejto mimoriadnej udalosti, ako účinne koordinovať záchranné práce pri havárii v tuneli za účasti špeciálnych jednotiek IZS, leteckej záchrannej služ-

by, činnosť štábov nemocníc pri havárii s veľkým počtom zranených a ohrozených, ako zabezpečovať činnosť dočasných evakuačných zariadení pri týchto objektoch, ako zmeniť dislokáciu záchranných jednotiek podľa analýzy územia s cieľom operatívne zabezpečovať záchranu osôb pri vzniku mimoriadnej udalosti v tuneli a na privádzачoch do tunelov. Účastníci sa vyjadrili aj k súčasnému stavu aplikácie a porušovania všeobecne záväzných právnych noriem (zákonov a vyhlášok) a záväzných medzinárodných dokumentov súvisiacich s ochranou života, zdravia a majetku pri dopravných haváriách spojených s únikom NL.

Diskutovalo sa aj o postavení a kvalifikovanosti, o získaných praktických skúsenostiach jednotlivých zložiek integrovaného záchranného systému pri vzniku a likvidácii následkov mimoriadnej udalosti v tuneloch a na cestných komunikáciách.

Zvýšené nebezpečenstvo vzniku mimoriadnych udalostí v tuneloch a pri vjazdoch do nich, najmä dopravných havárií spojených s požiarimi, ohrozenia unikajúcimi prepravovanými nebezpečnými látkami, mimoriadnych udalostí na cestných komunikáciách spôsobených živelnými pohromami, povodňami, zimnou kalamitou, zosuvmi pôdy, je podmienené nasledujúcimi faktormi:

1. Vysokou intenzitou cestnej premávky a prepravujúcich sa nákladných au-

tomobilových prostriedkov s veľkým množstvom pohonných látok vlastných a zároveň prepravujúcich nebezpečné látky.

2. Vysokou rýchlosťou úniku nebezpečných látok, rozvoja požiaru a intenzitou zadymenia v tunelových objektoch, vysokou teplotou a ohrozením väčšieho počtu osôb, ktoré môžu byť zasiahnuté počas vzniku a priebehu mimoriadnej udalosti havárie v tuneli.
3. Zložitou rozmiestnenia síl a prostriedkov IZS a územného (miestneho) záchranného systému, Hasičského záchranného systému, rýchlej zdravotníckej pomoci, jednotiek civilnej ochrany pre územnú potrebu, jednotiek na monitorovanie a zisťovanie charakteru úniku nebezpečných látok. Taktiež riešením regulácie a odklonenia dopravy od miesta vzniku mimoriadnej udalosti. Negatívne poznatky a skúsenosti z dopravných havárií na diaľniciach potvrdzujú, že táto posledná úloha je zatiaľ riešená nedostatočne.
4. Ohraničeniami možností plánovania, evakuácie a záchranu osôb, poskytovania prvej pomoci z podzemného objektu, zložitou úniku osôb z miesta mimoriadnej udalosti.

Štatistika mimoriadnych udalostí v cestných tuneloch poukazuje na to, že sú to objekty zo zvýšeným rizikom. Mimoriadne

udalosti sú sprevádzané vznikom plyných zmesí, rýchlou stratou viditeľnosti na únikových evakuačných trasách ich zadymením. Tieto faktory zamedzujú evakuácii osôb z áut a najmä autobusov a tiež efektívnemu zabezpečeniu činnosti síl a prostriedkov, následkom čoho sú možné straty životov a ohrozenie zdravia osôb. Obdobne sa to týka aj zamedzenia napr. prevádzkovania cestných tunelov a prípojných dopravných prívádzčov na dlhšie obdobie. Automobilové cestné tunely sú v podstate dopravnými objektmi zvýšenej nebezpečnosti. Skúsenosti a poznatky z ich prevádzkovania poukazujú na vysokú možnosť havárií, ktoré sú sprevádzané najmä mimoriadnymi udalosťami – požiarmi. Možnosť vzniku požiaru v dopravnom prostriedku sa považuje za najväčšie nebezpečenstvo v tuneli. Na základe štatistických analýz, v porovnaní s požiarmi na diaľniciach a rýchlostných trasách pri dopravných haváriách automobilov, vznikajú požiare v tuneloch 1,4 krát častejšie. Informácia o prostriedkoch a technologickom zabezpečení tunela z hľadiska prípravy na sebaobranu a vzájomnú pomoc pri vzniku mimoriadnej udalosti je

má svoje miesto v pláne odbornej prípravy obvodu Poprad a Prešovského kraja.

Uvedieme konkrétny príklad. V prípade vzniku mimoriadnej udalosti s veľkými stratami životov, na dopravnej technike, stratách životov záchranných zložiek v tuneli Bôrik, bude vyhlásená mimoriadna situácia v obvode Poprad a v Prešovskom kraji. Aká bude činnosť jednotlivých zložiek integrovaného záchranného systému a aký bude postup krízového štábu obvodu a kraja?

Nacvičovaná modelová situácia

Nasadenie síl a prostriedkov na riešenie a odstraňovanie následkov má nasledovný postup:

Obsluha riadiaceho a kontrolného strediska tunela Bôrik (velína) pomocou kamier spozoruje dopravnú nehodu v strede tunela – havária cisterny, diaľkoveho autobusu a následná reťazová havária približne 25 osobných a troch nákladných vozidiel a ohlasuje ju na Hasičskú stanicu Mengusovce. Je vyhlásený poplach pre

minút po prízjazde na miesto udalosti sa uskutočňuje prieskum zameraný na zistenie počtu havarovaných vozidiel, počet osôb, ich zranenia a zdroj ohrozenia. Na základe prieskumu a možností zložiek integrovaného záchranného systému je nutné stanoviť priority v postupe záchranných prác podľa závažnosti jednotlivých priestorov, okolnosti dopravnej havárie, podľa variantov – s požiarom, bez požiaru, s únikom nebezpečnej látky a predpokladanej náročnosti záchranných prác.

Po prízjazde k miestu mimoriadnej udalosti – havária spojenej s požiarom, zmerať sa najmä na tieto faktory:

- malá viditeľnosť, teplo, silné zadymenie, žhavé plamene,
- malý rozdiel teplôt pri podlahe a strope v celom priestore, vysoká teplota prúdiacich plynov a značná kumulácia tepla v konštrukciách,
- silné zadymenie bez zreteľnej neutrálnej roviny, s minimálnou možnosťou odvetrania a zadymením príslušných priestorov,
- vznik toxických a žieravých splodín horenia – CO, CO₂ a HCl (nebezpečenstvo intoxikácie, nebezpečenstvo poleptania),
- použitá technika, MB Vario, TATRA 815 CAS 32, MB Atego.

V mieste mimoriadnej udalosti (modelová situácia)

Vykonáva sa prieskum, monitorovanie, vyhlasujú sa režimové opatrenia, zaisťujú sa vozidlá a bezpečnosť zasahujúcich individuálnymi prostriedkami ochrany. Prieskum zisťuje 45 zranených osôb, zranenie od ľahších až po život ohrozujúce, vyslobodzovanie, poskytovanie prvej predlekárskej pomoci a okamžitá evakuácia po evakuačných trasách, podľa možnosti a konkrétnej situácie poskytovanie individuálnych prostriedkov ochrany, ošetrovanie zranených, zabezpečenie vozidiel.

Zamedzenie úniku nebezpečnej látky z prasknutého ventilu, uskutočňuje sa výpočet ohrozeného priestoru nebezpečnou chemickou látkou, druhá skupina eliminuje cisternu. Príprava prístávacej plochy Mengusovce pre vrtuľníky Horskej záchrannej služby a Rýchlej zdravotnej pomoci.

Príchod rýchlej zdravotnej služby so sanitkami z Popradu, Svitú, Liptovského Hrádku a polície na miesto mimoriadnej udalosti. Poskytnutie informácie lekárom o situácii v mieste sústredenia zranených. Spolupráca pri záchrane zranených, pomoc pri príprave na transport a identifikácii osôb. Záchranári z RZP poskytujú prvú predlekársku pomoc a neodkladnú zdravotnícku starostlivosť zraneným osobám vrátane odsunu postihnutých do zdravotníckych zariadení.

Polícia reguluje pohyb osôb a dopravných prostriedkov, odkláňa dopravu, za-

potrebná, nakoľko veľká väčšina obyvateľstva tieto fakty nepozná.

Z charakteristík a technických informácií o tuneli Bôrik (Mengusovce – Jánovce v okrese Poprad) vychádza i krízový štáb pri riadiacom a rozhodovacom procese po vzniku mimoriadnej udalosti v tuneli a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie, na základe zhodnotenia rozsahu, následkov mimoriadnej udalosti v tomto objekte.

Pre krízový štáb Obvodného úradu v Poprade sú pripravené modelové situácie spracované tak, aby sa blížili k realnej skutočnosti. Preto i praktické nácviky zložiek integrovaného záchranného systému a celá činnosť krízového štábu pri cvičeniach a praktickej odbornej príprave

sily a prostriedky, určenú techniku a osádky – ohlasuje sa výjazd dvoch jednotiek HaZZ Mengusovce a po dvoch Liptovský Hrádok a Poprad so stručnou informáciou na operačné stredisko okresného riaditeľstva HaZZ Poprad, na koordinačné stredisko 112 Prešov, s predpokladanými požiadavkami na súčinnosť a koordináciu s ostatnými zložkami IZS obvodu a kraja podľa konkrétnych metodík pre takúto udalosť. V Poprade je zvolaný krízový štáb a na návrh veliteľa zásahu a výjazdových skupín sa vyhlasuje mimoriadna situácia. Spohotovujú sa jednotlivé záchranné zložky a nemocnice v obvode Poprad a v Prešovskom kraji. Po vzniku mimoriadnej udalosti do troch až piatich

Zoznam cestných tunelov na Slovensku ktoré je potrebné a vhodné zaradiť do dokumentácie plánov ochrany obyvateľstva do Analýzy územia.

Názov	Cesta	Dĺžka	Stav
Barborina	R1	1330 m	v pláne
Biely Potok	R1	1650 m	v pláne
Bikoš	R4	1155 m	v pláne
Boriny	R2	425 m	v pláne
Bôrik	D1	999 m	v prevádzke
Branisko	D1	4975 m	v prevádzke
Brezina	R2	2078 m	v pláne
Čebrať	D1	2026 m / 2011 m	plán
Dargov	D1	1050 m	plán
Diel	R1	1774 m	v pláne
Grúň	R4	825 m	v pláne
Handlová	R2	600 m	v pláne
Haniska	R2	450 m	v pláne
Hanišberg	R3	2670 m	v pláne
Havran	D1	2702 m	plán
Horelica	D3	605 m	v prevádzke
Chotômka	R2	595 m	v pláne
Javoriská	R1	600 m	v pláne
Karpaty	D4	10500 m	plán
Korytnica	R1	800 m	v pláne
Kozí Chrbát	R1	2975 m	v pláne
Kysuca	D3	584 m	plán
Lieskovská	R1	220 m	v pláne
Liptovská Osada 1	R1	170 m	v pláne
Liptovská Osada 2	R1	820 m	v pláne
Lišková	R1	220 m	v pláne
Lučivná	D1	250 m	v prevádzke
Mních	R1	760 m	v pláne
Okruhliak	R4	1917 m	v pláne
Ovčiarsko	D1	2367 m	vo výstavbe
Petič	R4	510 m	v pláne
Píla	R2	1040 m	v pláne
Plešivec	R2	1450 m	v pláne
Podbieľ	R3	515 m	v pláne
Podkriváň	R2	680 m	v pláne
Polana	D3	898 m / 892 m	vo výstavbe
Považský Chlmec	D3	2218 m	plán
Prešov	D1	2244 m / 2224 m	plán
Revúca	R1	180 m	v pláne
Rojkov	D1	1810 m / 1745 m	plán
Sitina	D2	1440 m / 1415 m	v prevádzke
Sliach	R2	2120 m	v pláne
Sklené	R3	??? m	v pláne
Soroška	R2	4650 m	v pláne
Stratenský tunel	67	326 m	v prevádzke
Svrčinovec	D3	420 m / 445 m	plán
Šibenik	D1	590 m / 630 m	plán
Višňové	D1	7460 m	vo výstavbe
Zálesie	D4	1330 m	plán
Zvolen	R3	4020 m	v pláne
Žilina	D1	687 m	plán

braňuje vstupu nepovolným osobám do oblasti mimoriadnej udalosti a ohrozenia, zabezpečuje plynulosť prechodu záchranných zložiek IZS a odsunu osôb z oblasti ohrozenia.

Krízový štáb Obvodného úradu Poprad má vytvorené a funkčné komunikačné riadenie a systém spojenia počas mimoriadnych udalostí a mimoriadnych situácií. Význam nového poňatia štruktúry a organizácie personálneho systému komunikácie, štruktúry zabezpečovania systému komunikácie sa osvedčil v činnosti Tatranského územného záchranného útvaru. Pozitívne hodnotíme praktické využitie napr. pri nedávnych povodniach. V niektorom z budúcich vydaní časopisu navrhujeme, aby sa zovšeobecnila tvorba systému krízovej komunikácie v regióne. Niektoré skúsenosti z činnosti pri predchádzaní a riešení úloh a opatrení počas mimoriadnych situácií, sú pre nás určite potrebné.

Krízový štáb postupuje v zásade podľa osvedčených skúseností a metodík a konkrétnej situácie nasledovne:

1. Na základe informácií po vyhlásení mimoriadnej situácie vyhodnocuje druh a rozsah mimoriadnej udalosti a z nej vyplývajúceho ohrozenia na základe výsledkov prieskumu a informácií výjazdových skupín. Pribežne zabezpečuje varovanie obyvateľstva a vyrozumie osôb.
2. Identifikácia ohrozenia mimoriadnou udalosťou. Ide o mimoriadnu udalosť s veľkým počtom zranených osôb a s výskytom nebezpečnej látky. Aká nebezpečná látka sa nachádza na mieste mimoriadnej udalosti? Aké nebezpečenstvo predstavuje identifikovaná látka?
3. Krízový štáb prijíma alternatívy a stanovuje úlohy. Sekretariát KŠ vyrozumie orgány štátnej správy a iné právnické osoby, ktoré zabezpečujú úlohy súvisiace so záchrannými prácami pri mimoriadnej udalosti.
4. Prijíma opatrenia na zníženie rizika pre jednotlivé zložky IZS a členov krízového štábu zamerané na obmedzenie rozsahu mimoriadnej udalosti.
5. Zabezpečuje tok informácií medzi subjektmi, ktoré koordinujú, riadia, organizujú a vykonávajú činnosti pri odstraňovaní následkov mimoriadnej udalosti.
6. Výstupné informácie odovzdáva členom krízového štábu, na základe ktorých sa korigujú a spresňujú opatrenia, prípadne realizujú ďalšie potrebné opatrenia na ochranu života, zdravia a majetku v oblasti ohrozenia.
7. Kontrola prijatých úloh a ich splnenia.

Tento postup sme uviedli ako jednu z mnohých možností. Konkrétna mimoriadna udalosť však spresní celkovú činnosť orgánov krízového riadenia podľa skutočných podmienok, na ktoré musíme byť všestranne pripravení. Záverom môžeme konštatovať, že problematika riešenia mimoriadnych udalostí v cestných tuneloch si vyžaduje dlhodobú pozornosť zo strany orgánov krízového riadenia a najmä v oblasti odbornej prípravy a vzdelávania.

PaedDr. Betuš Lubomír CSc.

vedúci SVP Spišská Nová Ves

Ilustračné foto: **internet**

In column of Theory and Practice readers will find regular articles on Dangerous Substances and Biological Danger and the article under the name of Penalties in Civil Protection and Crisis Management. The author JUDr. Harnádek explains how the present legal regulations deal with possibility to impose penalties by the state administration bodies for failure to fulfil obligations in civil protection and crisis management by a municipality. The next article deals with emergencies in road tunnels. Experience of the tunnel operation around the world, particularly those that are situated on motorways and near by the towns or directly in the towns, suggests high possibility of the emergency occurrence - accidents and road accidents accompanied with fires, leak of dangerous substances and as a consequence risk to people's lives and health.

Podpora činnosti krízového manažmentu a civilnej ochrany Ozbrojenými silami SR

Slovenská republika od svojho vzniku prijíma a realizovala opatrenia na zabezpečenie základnej funkcie moderného štátu, a to zabezpečenie vlastnej bezpečnosti, obrany svojej zvrchovanosti a identity, územnej celistvosti, nedotknuteľnosti hraníc a demokratického spoločenského poriadku. Na zabezpečenie nezávislosti a územnej integrity štátu vznikla Armáda Slovenskej republiky (od roku 2002 sa podľa zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky používa názov – Ozbrojené sily Slovenskej republiky).

Ozbrojené sily Slovenskej republiky sú významným prvkom bezpečnostného systému nášho štátu, rozhodujúcim výkonným prvkom systému obrany štátu, a v zahranično-politickom meradle predstavujú základný symbol jej zvrchovanosti a garanta jej medzinárodnoprávnej subjektivity. Ozbrojené sily SR vlastným aktívnym spôsobom realizujú, alebo sa sprostredkovane podieľajú na plnení úloh zabezpečenia vnútornej bezpečnosti, na realizácii úloh v oblasti civilnej ochrany nevynímajúc.

Poslanie Ozbrojených síl SR

Ozbrojené sily sú špecifickým komplexom vecných a ľudských činiteľov, vytvoreným na použitie vojenských prostriedkov, foriem a nástrojov ozbrojeného boja na zabezpečenie bezpečnosti štátu a plnenia medzinárodných záväzkov, vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane proti napadnutiu.

Ozbrojené sily SR (OS SR) sú určené na obranu štátu proti vonkajšiemu vojenskému napadnutiu a na plnenie úloh smerujúcich k udržaniu alebo nastoleniu mieru v duchu Ústavy SR a zákonov, ako aj medzinárodných záväzkov. Ozbrojené sily sa podieľajú na zachovávaní verejné-

ho poriadku, vnútornej bezpečnosti nášho štátu, jeho zvrchovanosti, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc. V rozsahu a podmienkach stanovených zákonom môžu byť OS SR použité na elimináciu nevojenských ohrození alebo krízových situácií, na plnenie úloh v čase výnimočného stavu alebo núdzového stavu, pri ktorých sú ohrozené životy, zdravie a majetok občanov, pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí a krízových stavov. Tieto úlohy plnia OS SR samostatne vlastnými silami, alebo v spolupráci s ozbrojenými zbraňami a záchrannými službami, štátnymi orgánmi a orgánmi samosprávy, fyzickými osobami a právnickými osobami, občanmi, pri riešení vnútroštátnych ohrození alebo kríz, a so silami spojencov pri riešení kríz, rozsahom presahujúcim štátny rámec alebo naše možnosti.

Poslaním ozbrojených síl SR je:

- obraňovať zvrchovanosť a územnú celistvosť štátu, nedotknuteľnosť hraníc pred ozbrojeným napadnutím, prispievať ku kolektívnej obrane členských štátov NATO,
- ochraňovať nedotknuteľnosť vzdušného priestoru SR, ako aj štátov NATO,
- prijať spojenecké a koalíčné sily na vlastnom území, podporovať ich počas preletov, tranzitu, v priestoroch rozmiestnenia, ako aj počas mnoho-

národných operácií a cvičení na území SR,

- podieľať sa na operáciách NATO alebo EÚ, uskutočňovaných bez geografického obmedzenia,
- vykonávať strategické spravodajstvo, včas a presne identifikovať hrozby a ich nositeľov, poskytovať geografické, topografické, meteorologické a ďalšie určené podporné služby strategického významu,
- udržiavať funkčnosť stacionárneho a mobilného komunikačného a informačného systému,
- brániť a chrániť obrannú infraštruktúru s dôrazom na objekty osobitnej dôležitosti a ďalšie dôležité objekty,
- podieľať sa na plnení úloh v čase krízových situácií, pri ktorých sú ohrozené životy a zdravie osôb, alebo majetok a pri odstraňovaní ich následkov,
- poskytovať humanitárnu pomoc a plnenie úloh aj mimo územia SR,
- plánovať a vykonávať mobilizáciu.

Ozbrojené sily SR možno použiť na ochranu štátnej hranice, ochranu a obranu stavieb a budov, ako aj objektov osobitnej dôležitosti na obranu štátu, odstraňovanie následkov krízových situácií, boj proti terorizmu, pátranie po liečidlách a pri záchrane ľudských životov,

zabezpečenie leteckej prepravy ústavných činiteľov, zabezpečenie leteckej zdravotníckej prepravy.

Ozbrojené sily disponujú v mieri organizáciou a štruktúrou, počtom osôb a množstvom prostriedkov nutných pre zabezpečenie mierových úloh, ako sú napríklad:

- príprava vojenských profesionálov na bojové alebo odborné použitie,
- plnenie medzinárodných záväzkov,
- plnenie bojových a vojnových úloh,
- zabezpečenie vlastného prechodu na vojnovú organizačnú štruktúru a počty.

Úlohy obrany realizujú Ozbrojené sily SR bojovou a nebojovou činnosťou v súčinnosti so silami spojencov, ako aj za osobitnej podpory ozbrojených zborov, záchranných služieb, právnických a fyzických osôb, humanitárnych organizácií a občanov, realizujú ich na území mimo nášho štátu a mimo území spojencov, na území spojencov, ako aj na území vlastného štátu. Úlohy podpory krízového manažmentu realizujú Ozbrojené sily SR nepriamou podporou, ktorej jadro tvorí plnenie základných činností v spolupráci so spojencami v NATO, vyjadrené vo vojenských operáciách zameraných na tvorbu a udržanie medzinárodného bezpečnostného prostredia, suverenity a územnú celistvosť nášho štátu a vonkajšiu bezpečnosť nášho štátu. Priamu podporu krízovému manažmentu realizujú Ozbrojené sily SR podporou a asistenciou jednotlivým subjektom krízového manažmentu, poskytovaním všestrannej materiálnej, ako aj nemateriálnej pomoci. Priama a nepriama podpora plnenia úloh obrany subjektami krízového manažmentu

Ozbrojenými silami vytvára zložitý, ale riadený systém, zabezpečujúci jeho vysokú efektívnosť a spôsobilosť pružnej reakcie na meniace sa bezpečnostné situácie.

Ozbrojené sily na území vlastného štátu realizujú spravidla operácie na odstránenie následkov zmiešaných a nevojenských krízových situácií, vrátenie operácií na podporu orgánov verejnej správy a samo-správy. Vystupujú ako posila, poskytovaná na odstraňovanie následkov prírodných katastrof alebo priemyselných havárií, ak stávajúce sily a prostriedky sú nepostačujúce alebo nedostatočné. Poskytujú podporu orgánom verejnej správy a samo-správy pri udržiavaní verejného poriadku, ako aj pri pomoci v boji proti terorizmu.

V rámci podpory subjektov krízového manažmentu je možné ozbrojené sily použiť napríklad na boj s terorizmom a organizovaným zločinom, na podporu protidrogových operácií, potláčanie vzbúr väzňov, likvidáciu povstaní, potláčanie nepovolených demonštrácií, zabezpečenie pokoja a poriadku počas volieb, na ochranu pri výmene peňazí ap. Ozbrojené sily v takýchto prípadoch posilňujú policajný zbor pri hliadkovaní, poskytujú špecialistov (výsadbárov, potápačov, pyrotechnikov, posádky špeciálnej techniky), robia pozemný a vzdušný prieskum, vytvárajú clony pri likvidácii teroristov, prečesávajú terén, strážia štátne hranice v súvislosti s pašovaním drog, uzatvárajú priestory, vykonávajú eskortnú činnosť, chránia a bránia objekty osobitnej dôležitosti, poskytujú vojenské objekty, zariadenia, materiál a techniku na výcvik polície

a špeciálnych orgánov, uvoľňujú priestory vojenskej činnosti na konečnú likvidáciu teroristov alebo povstalcov.

Použitie síl a prostriedkov ozbrojených síl má predovšetkým asistenčný, pomocný a zabezpečovací charakter:

- Podstatou asistencie v nami riešených prípadoch je dočasné vyčlenenie síl a prostriedkov ozbrojených síl do podriadenosti Policajného zboru pod jednotné velenie s rešpektovaním predpisov platných pre Policajný zbor. Na plnenie týchto úloh je treba zabezpečiť ich prípravu a výcvik, v osobitných prípadoch aj materiál a techniku.
- Podstatou podpory môže byť aktívne pôsobenie vybraných jednotiek (spravidla organických celkov, napríklad: prieskumné jednotky, jednotky vojenskej polície, ženijné jednotky, jednotky radiačnej, chemickej a biologickej ochrany) ozbrojených síl v prospech policajného zboru. Tieto jednotky zostávajú v podriadenosti organických veliteľov, ktorí sa zúčastňujú na plánovaní a plnení úloh podľa požiadaviek krízového štábu, napríklad protiteroristického štábu. Významnou súčasťou podpory orgánov štátnej správy je aj poskytovanie aktuálnych spravodajských informácií. Ozbrojené sily môžu poskytovať jednotlivým subjektom krízového manažmentu regiónu rôzne služby.

- Podstata poskytovania služieb ozbrojenými silami je v tom, že poskytnú napríklad policajnému zboru svoju špeciálnu vojenskú výzbroj, techniku s personálom, vojenský materiál, zabezpečí ich vzdušnú prepravu, uvoľní svoje objekty a zariadenia na ich ubytovanie a výcvik. Plní rad úloh podľa požiadaviek krízových štábov regiónov.

Základná charakteristika činností OS SR pri riešení úloh civilnej ochrany obyvateľstva

Základná charakteristika činností OS SR pri riešení úloh civilnej ochrany, ako aj podpory a asistencie subjektom krízového manažmentu pri ohrození akým sú prírodné pohromy a technogénne ohrozenie, pandémie a epidémie, hromadná migrácia obyvateľstva, prikrýtie (uzatvorenie) štátnej hranice, zabezpečenie potravín, terorizmus, spravidla zahŕňa nasledujúce činnosti:

- Prírodné (živelné) pohromy a technogénne ohrozenie. Ozbrojené sily môžu pri predchádzaní živelným pohromám a napríklad priemyselným haváriám vykonávať vzdušný, pozemný a špeciálny prieskum, pomáhať pri evakuácii obyvateľstva a zvierat, pri evakuácii zariadení podnikov a materiálu, zabezpečovať poriadkovú, regulačnú a strážnu službu, vykonávať zemné a špeciálne práce (trhacie práce, práce pod vodou, práce vo veľkých výškach, práce v zamorenom priestore ap.), poskytovať špeciálnu vojenskú techniku a materiál, vzdušnú prepravu orgánov riadiacich záchranné práce. Počas živelných pohrôm a katastrof, okrem vyššie uvedených činností, môžu zabezpečovať spojenie, poskytovať špeciálne mapy, ubytovanie, stravovanie, ošetrovanie a zdravotnícku starostlivosť osobám evakuovaným z ohrozených priestorov a oblastí, ako aj zásobovať obyvateľov odrezaných od sveta v ťažko dostupnom teréne. Po živelných pohromách a priemyselných haváriách poskytujú ubytovanie, stravovanie, ošatenie a zdravotnícku starostlivosť evakuovaným osobám, robia vzdušný, pozemný a špeciálny prieskum, zabezpečujú poriadkovú, regulačnú a strážnu službu, obnovovacie a špeciálne práce (oprava komunikácií, mostov, trhacie práce ap.), dezinfekciu, dekontamináciu a odmorovanie priestoru, techniky, objektov a materiálu, stavbu obydlí pre osoby, ktoré zostali bez strechy nad hlavou, ochranu konvojov s humanitárnou pomocou a personálu humanitárnych organizácií, dopravné úlohy pri zabezpečovaní návratu eva-

kuovaných osôb a zvierat, zariadení podnikov a materiálu.

- Pandémie a epidémie. Pri pandémii a epidémii ozbrojené sily vykonávajú zdravotnícky a veterinárny prieskum, poskytujú zdravotnícku pomoc (personál, lôžkové kapacity, lieky, zdravotnícky materiál a techniku), uzatvárajú rizikové priestory, rozvážajú a eskortujú liečivá, ochraňujú konvoje s humanitárnou pomocou a personálom, zabezpečujú poriadkovú a regulačnú službu a asistujú pri likvidácii nakažených zvierat.
- Hromadná migrácia obyvateľstva. Pri hromadnej migrácii obyvateľstva ozbrojené sily robia vzdušný a pozemný prieskum, vytvárajú záchytné zóny na zabránenie nekontrolovateľného prenikania odídencom a utečencov z druhých štátov na naše územie, stavajú a zabezpečujú utečenecké tábory (lekárske a profylaktické prehliadky, ubytovanie, stravovanie, zdravotnícka pomoc), zabezpečujú presun odídencom a utečencov do tretích štátov, obranu a ochranu obyvateľstva, objektov osobitnej dôležitosti, obchodov a štátnych orgánov pred drancovaním a kriminálnou činnosťou migrujúcich, ako aj poriadkovú a regulačnú službu.
- Prikrýtie (uzatvorenie) štátnej hranice. Ozbrojené sily môžu strážiť štátnu hranicu formou bojového zistenia s cieľom zabrániť nelegálnemu prechodu odídencom a utečencov cez ňu. Môžu tiež budovať a zabezpečovať predsunuté zberné miesta, v ktorých odídencom a utečencom dostanú lekársku pomoc, jedlo, krátkodobý oddych a pripravujú sa na svoju prepravu do utečeneckých táborov. Ozbrojené sily hľadajú aj vo vnútrozemí a zadržávajú odídencom a utečencov, ktorým sa podarilo nekontrolovane preniknúť cez štátnu hranicu, bránia a chránia domáce obyvateľstvo, obchody a sklady pred drancovaním a kriminálnou činnosťou, prípadne eliminujú odvetné reakcie domáceho obyvateľstva voči odídencom a utečencom. Svoju úlohu plnia pozorovaním, hliadkovaním, strážením, prečesávaním terénu, vytváraním clôn, uzatvorením určitého priestoru, eskortovaním, zriaďovaním zátarasou a prípadne vedením klasického obranného boja.
- Zabezpečenie potravín. Ozbrojené sily spravidla strážia sklady potravín, zabezpečujú distribúciu potravín v krízových oblastiach pred drancovaním a lúpežami, zbierajú a ochraňujú úrodu pred jej zničením alebo znehodnotením a vykonávajú postreky proti škodcom.
- Terorizmus. Ozbrojené sily sú pripravené pôsobiť ako prostriedok na boj s terorizmom, ale zároveň aj ony samé

môžu byť objektom záujmu teroristov. Pri pôsobení na vlastnom území vykonávajú činnosť formou asistencie a podporovaním orgánov verejnej moci. Pri vyššom stupni ohrozenia záujmov SR aj samostatne, ozbrojené sily vykonávajú obranu vzdušného priestoru štátu, pozemné operácie alebo spoločné operácie. V rámci odstraňovania následkov teroristických útokov môžu ozbrojené sily vykonávať obnovovacie a špeciálne práce, dezinfekciu, dekontamináciu a odmorovanie osôb, priestorov, materiálu a techniky, zabezpečenie poriadkovej, regulačnej a strážnej služby, ako i poskytovanie logistickej a zdravotníckej podpory obyvateľstva, či pomoc záchranným a likvidačným skupinám odstraňujúcim následky spôsobené teroristickým činom.

Ozbrojené sily môžu na základe rozhodnutia ústavných orgánov štátu plniť ďalšie asistenčné úlohy. Medzi ďalšie asistenčné úlohy ozbrojených síl na pomoc a podporu orgánov štátnej správy a občianskej samosprávy v oblasti ochrany obyvateľstva môžeme zaradiť:

- monitoring radiáčnej, chemickej a biologickej situácie, poskytovanie takto získaných informácií do celoštátneho systému varovania a podiel na týchto činnostiach v prípade ohrozenia,
- podiel na činnosti pátracej a záchranej služby, pri pátraní po posádkach a cestujúcich lietadiel, ktoré sa ocitli v núdzi,
- pripravenosť na poskytnutie potrebných síl a prostriedkov na predchádzanie vzniku krízových situácií, alebo elimináciu ich dôsledkov, vrátane zachovania verejného poriadku.

V súčasnosti na základe stávajúcich skúseností môže byť na plnenie asistenčných úloh pri riešení krízových situácií nasadených do 1 200 vojakov na čas do 1 mesiaca a do 1 000 vojakov ozbrojených síl na čas do 3 mesiacov. V závislosti od ohrozenia alebo po vyhlásení krízovej situácie môžu byť tieto počty adekvátnym spôsobom upravené.

V koordinácii činností orgánov verejnej správy a Ozbrojených síl SR sa v súčasnosti sústreďuje pozornosť na dosiahnutie interoperability – spoločného efektívneho pôsobenia síl a prostriedkov orgánov štátnej správy, samosprávy, fyzických osôb a právnických osôb, bezpečnostných zborov, záchranných síl a dobrovoľných občianskych organizácií. Presadzuje sa tendencia komplementarity síl a prostriedkov uvedených subjektov tak, aby sa ich spôsobilosti vzájomne dopĺňali a vytvárali synergický efekt. Aktuálna je požiadavka času, kedy tieto sily a prostriedky môžu aktívne pôsobiť v reálnej krízovej vojenskej, ako aj nevojenskej situácii.

V rámci podpory činnosti ozbrojených síl civilnými orgánmi, pri riešení krízových situácií vojenského charakteru, vystupujú ozbrojené sily (ozbrojené bezpečnostné zbory a ozbrojené zbory) ako podporovaný subjekt, ktorý zabezpečuje prostredníctvom obranného plánovania potrebné vlastné sily a prostriedky (spôsobilosti). Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy vystupujú v úlohe podporujúcich subjektov a zabezpečujú potrebné sily a prostriedky (spôsobilosti) na základe požiadaviek ozbrojených síl.

Ak v čase vojny alebo vojnového stavu a následnej vojenskej operácie boli rozhodnutím príslušnej bezpečnostnej rady evakuované z postihnutého územia orgány miestnej štátnej správy, orgány obcí alebo orgány vyššieho územného celku a tieto nemôžu vykonávať svoju pôsobnosť, správu postihnutého územia v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas vykonáva veliteľ vojenskej operácie, určený náčelníkom generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

V rámci podpory verejnej moci, pri riešení krízových situácií nevojenského charakteru, vystupujú orgány verejnej moci ako podporované subjekty a ozbrojené sily ako podporujúce. Sily a prostriedky (spôsobilosti) orgánov verejnej moci sú zabezpečované prostredníctvom plánovania na zabezpečenie plnenia bežných úloh týchto orgánov. Sily a prostriedky (spôsobilosti) ozbrojených síl sú zabezpečované prostredníctvom obranného plánovania a sú prioritne zamerané na potreby riešenia krízových situácií vojenského charakteru. Z tohto vyplýva, že orgány verejnej moci, rovnako ako ozbrojené sily, nepripravujú špeciálne sily a prostriedky (spôsobilosti) na riešenie krízových situácií nevojenského charakteru, ale používajú na ich riešenie sily predurčené na plnenie ich hlavných

úloh, ktoré sú v dobe výskytu krízových situácií dostupné.

V súlade s názormi ďalších odborníkov môžeme konštatovať, že v oblasti podpory orgánov verejnej moci ozbrojenými silami Slovenskej republiky je pozornosť sústredená na nasledujúce oblasti:

- interoperabilita síl a prostriedkov orgánov verejnej moci a ozbrojených síl, efektívnosť a pružnosť spoločného pôsobenia,
- komplementarita (systém vzťahov vzájomného dopĺňania) síl a prostriedkov orgánov verejnej moci a ozbrojených síl,
- rýchla dostupnosť síl a prostriedkov bezpečnostných a záchranných zborov,
- dostupnosť síl a prostriedkov ozbrojených síl na podporu orgánov verejnej moci v dobe výskytu krízy.

Podpora krízového manažmentu a plnenie úloh civilnej ochrany ozbrojenými silami je súborom činností jednotiek, útvarov ako aj profesionálnych vojakov ozbrojených síl zameraných na priamu, ako aj sprostredkovanú pomoc regiónom pri riešení následkov mimoriadnych udalostí, ako aj jednotlivých krízových situácií, ktoré majú vecný charakter v poskytovaní síl a prostriedkov, ako aj nemateriálny charakter zahrňujúci činnosti profesionálnych vojakov v jednotlivých krízových štáboch, alebo bezpečnostných radách.

Ozbrojené sily SR v súčasnosti so silami koalíčných spojencov tvoria rozhodujúcu vojenskú bázu bojovej a nebojovej činnosti potrebnú na zabezpečenie vonkajšej bezpečnosti a mierového života našej krajiny. Ozbrojené sily sú pripravené aj na realizáciu úloh podpory subjektov krízového manažmentu regiónov v krízových situáciách,

akými sú napríklad živelné pohromy a priemyselné havárie, pandémie a epidémie, terorizmus, hromadná migrácia obyvateľstva. Sú tiež pripravené na poskytnutie síl a prostriedkov na predchádzanie vzniku krízových situácií a elimináciu ich dôsledkov. Ozbrojené sily sa na plnení úloh ochrany obyvateľstva podieľajú aj v rámci svojej činnosti v integrovanom záchrannom systéme, aktivít v krízovom manažmente verejnej správy na jednotlivých úrovniach a v jednotlivých oblastiach.

Literatúra

BLAŽEK, V. Obrana a krízový manažment regiónu. Bratislava: Akadémia PZ, 2007, 144 s. ISBN 978-80-8054-428-7.

BLAŽEK, V. Album názorných pomôcok a vybraných materiálov k otázkam obrany a krízového manažmentu regiónu. Bratislava: Akadémia PZ, 2009, 131 s. ISBN 978-80-8054-462-1.

Marchevka, P.: Civilné núdzové plánovanie a podpora obrany. In Zborník z 12. vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, Žilina: ŽU v Žiline, 2007, s. 460, ISBN 978-80-8070-702-6

Matoušek, K.: Koncepcia civilnej podpory obrany. In Líder, č. 2/ 2009, Bratislava: GŠ OS SR, s. 64.

Obranná stratégia SR 2005. Bratislava: NR SR, 2005.

Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

doc. Mgr. Dr. Vladimír BLAŽEK, CSc.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave

brig. gen. doc. Ing. Miroslav KELEMEN, PhD.
AOS GMRŠ Liptovský Mikuláš
Foto: **archív redakcie**

Analýza rizík v obci

Ing. Lenka Tomaníčková, Doc. Ing. Ladislav Novák, Phd.

V súčasnej dobe je analýza územia vykonávaná v súlade s platnými predpismi na úrovni obvodného úradu v sídle kraja a obvodného úradu. Samotné obce nemajú povinnosť spracovávať takýto dokument. Analýza a hodnotenie rizika ako postupy, ktoré tvoria základ pre zvyšovanie bezpečnosti určitého systému, je možné chápať ako multikriteriálne hodnotenie parametrov v našom okolí. Nástrojom na ochranu spoločnosti a znižovanie následkov mimoriadnych udalostí sú aj plány ochrany obyvateľstva a havarijné plány, ktoré z analýzy rizík vychádzajú.

Na základe analýzy územia sú prijímané opatrenia na predchádzanie vzniku mimoriadnych udalostí a znižovanie ich negatívnych následkov.

Pre potreby obce má analýza rizík podstatný význam. Identifikácia možných rizík v obci tvorí základný predpoklad ich účinného znižovania. Preventívne opatrenia sú efektívnejšie, ak sú vykonávané na základe vyčíslenia pravdepodobnosti vzniku nežiaduceho javu, teda rizika.

Obce môžeme v mnohých prípadoch považovať za základné pôsobisko života človeka. Vystupujú ako systém najrôznejších vzťahov a vzájomných väzieb, ktoré

ANALÝZA RIZÍK

Podkladom pre analýzu rizík v obci je charakteristika územia. Riziko sa vždy viaže na prostredie, v ktorom prebiehajú rôzne procesy a činnosti. Preto je veľkosť rizika pre rôzne prostredia značne rozmanitá. Napríklad riziko vzniku povodne, môže byť pre obec ležiacu v záplavovom území charakterizované ako závažné a v prípade inej obce len ako mierne. Preto analýza rizík nemá objektívnu platnosť a viaže sa len na konkrétne územie. Pre posúdenie možných zdrojov ohrozenia v konkrétnej

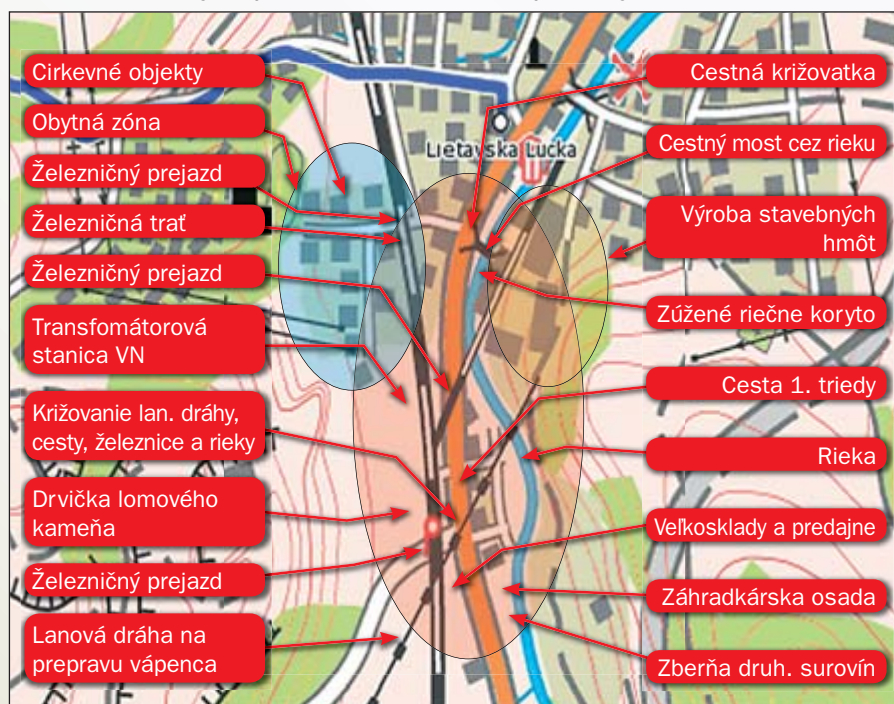
hrozbu pre dané územie (Obrázok 1). S ohľadom na množstvo rizík je potrebné určiť priority z pohľadu dopadu rizika a pravdepodobnosti jeho výskytu a zamerať sa na kľúčové rizikové oblasti. Priorizácia rizík v obci má veľký význam napríklad pri plánovaní výdavkov na preventívne opatrenia. Umožňuje efektívne využiť finančné prostriedky vyčlenené na prevenciu s ohľadom na pravdepodobnosť vzniku javu a jeho negatívny dopad.

Identifikácia hlavných rizík vystupuje v procese analýzy ako prvý krok. Jej výstupom je prehľadný register rizík pre dané územie. Jeho tvorba je založená na základe informácií o súčasnom stave posudzovaného prostredia. Výsledkom je zoznam rizík, ktoré majú, alebo by mohli mať vzťah k posudzovanej obci.

Na identifikáciu rizík môžu byť použité pravdepodobnostné modely alebo expertné odhady. Samotný register rizík je zložený s prehľadného zoznamu rizík v obci a stručného popisu príčiny ohrozenia pre jednotlivé riziká. Pri jeho tvorbe netreba zabúdať na vzájomnú kumuláciu a vzájomnú previazanosť rizík. Takisto je nutné počítať s rizikami, ktoré nie sú z hľadiska pravdepodobnosti veľké, ale ich očakávané následky sú pre obce katastrofálne. Pre potreby analýzy rizík obce je možné získať prehľad o súčasnom stave územia z podrobnej charakteristiky územia obce. Tá by mala slúžiť najmä na identifikáciu možných rizík a tvorbu registra rizík pre obec. Jej obsahom by malo byť komplexné zhodnotenie prostredia obce. Jej obsahom je:

- charakteristika geografického prostredia,
- klimatické, hydrologické a geologické podmienky,
- demografická a hospodárska charakteristika,
- popis infraštruktúry obce,
- ekonomická charakteristika,
- stav životného prostredia.

Na hodnotenie a porovnávanie rizík existuje v súčasnosti množstvo kvantitatívnych a kvalitatívnych metód. Na určovanie veľkosti rizika sú využívané najmä matematicko-štatistické metódy, ktoré sú založené na teórii pravdepodobnosti. Pre vyjadrenie absolútnej hodnoty rizika je možné využiť rozptyl dosiahnutého výsledku od predpokladaného. Relatívnu

Obrázok 1: Kumulácia rizík v obci Lietavská Lúčka a zasiahnuté objekty pri povodni v júni 2010

spolu tvoria prostredie pre život človeka. Tento systém funguje v prostredí neistoty, keďže nepoznáme výsledok budúcich javov a preto sa k nemu viaže pojem riziko. Riziko je možné chápať ako niečo nestále, neurčité, čo narušuje priebeh javu a negatívne ovplyvňuje jeho výsledok. Je to označenie pre skutočnosť, že môže nastať negatívny jav. Pre život človeka v obci je asi najzávažnejším negatívnym javom narušenie bezpečnosti. Za narušenie bezpečnosti môžeme považovať stav, v ktorom je ohrozený život a zdravie človeka, jeho majetok alebo životné prostredie a kultúrne dedičstvo.

obci má podstatný význam napr. demografická, geografická, sociálna charakteristika územia a iné. Spracovanie takýchto charakteristík, konkrétne pre obce, je náročné z dôvodu nedostatku dát a obtiažnosti ich získavania pre jednotlivé obce. Pri spracovaní charakteristiky obce sa vychádza z údajov pre rozsiahlejšie územia, čo môže značne ovplyvniť konečnú charakteristiku. Vo všeobecnosti platí, že čím sú vstupné údaje konkrétnejšie, tým je vyššia presnosť klasifikácie rizika.

Riziko neexistuje izolovane, ale obvykle sa jedná o určité kombinácie rizík, ktoré môžu vo svojom dopade predstavovať

hodnotu rizika chápeme ako variáciu možných výsledkov odlišných od očakávaného. Riziká je pre ich rozmanitosť a dostupnosť vstupných dát častokrát veľmi náročné hodnotiť a porovnávať.

Mnohé metódy sú založené na určovaní pravdepodobnosti vzniku javu a pravdepodobnosti straty hodnoty. Tú je však obtiažne určiť bez vypovedajúcich vstupných dát o minulých udalostiach. Osobitý prístup vyžadujú riziká, pri ktorých je ich pravdepodobnosť vzniku nízka, ale dopady sú obrovské. Takýmto príkladom je riziko teroristického útoku. Pravdepodobnosť že nastane, je na našom území nízka, ale v prípade útoku by boli následky ničivé. V takom prípade je potrebné zvážiť, či náklady dlhodobo vynakladané na prevenciu vysoko nepresahujú možnú škodu spôsobenú negatívnym javom. Pre pomerne nízku náročnosť a jednoduché prevedenie sú často využívané indexové metódy hodnotenia rizika. Slúžia najmä na stanovenie priorít medzi možnými rizikami a skúmanie vzťahov medzi nimi. Obvykle využívajú ako vstupné dáta údaje o predpokladaných následkoch a strate užitočnej hodnoty. Ich výsledkom je zvy-

metódy pre komplexné hodnotenie rizík v obci. Pri posudzovaní rizík v obci je nutné zvoliť metódu resp. kombináciu metód, na základe dostupnosti relevantných vstupných dát a možnosti porovňovania rizík ohodnotených rôznymi metódami. V neposlednom rade je potrebné brať do úvahy, kto bude analýzu spracovávať. Niektoré metódy sú náročné z hľadiska samotného výpočtu, iné sú veľmi jednoduché, čo má za následok nižšiu vypovednú hodnotu analýzy rizík.

Spôsob grafického spracovania analýzy rizík pre obce sa javí ako najvhodnejší. Jeho výstupom je prehľadná mapa rizík v danej obci. Jednotlivé riziká by mali byť zakreslené na základe ohrozeného územia a intenzity dopadu. Nevýhodou takéhoto spôsobu je pomerne vysoká náročnosť pre spracovateľa.

ZÁVER

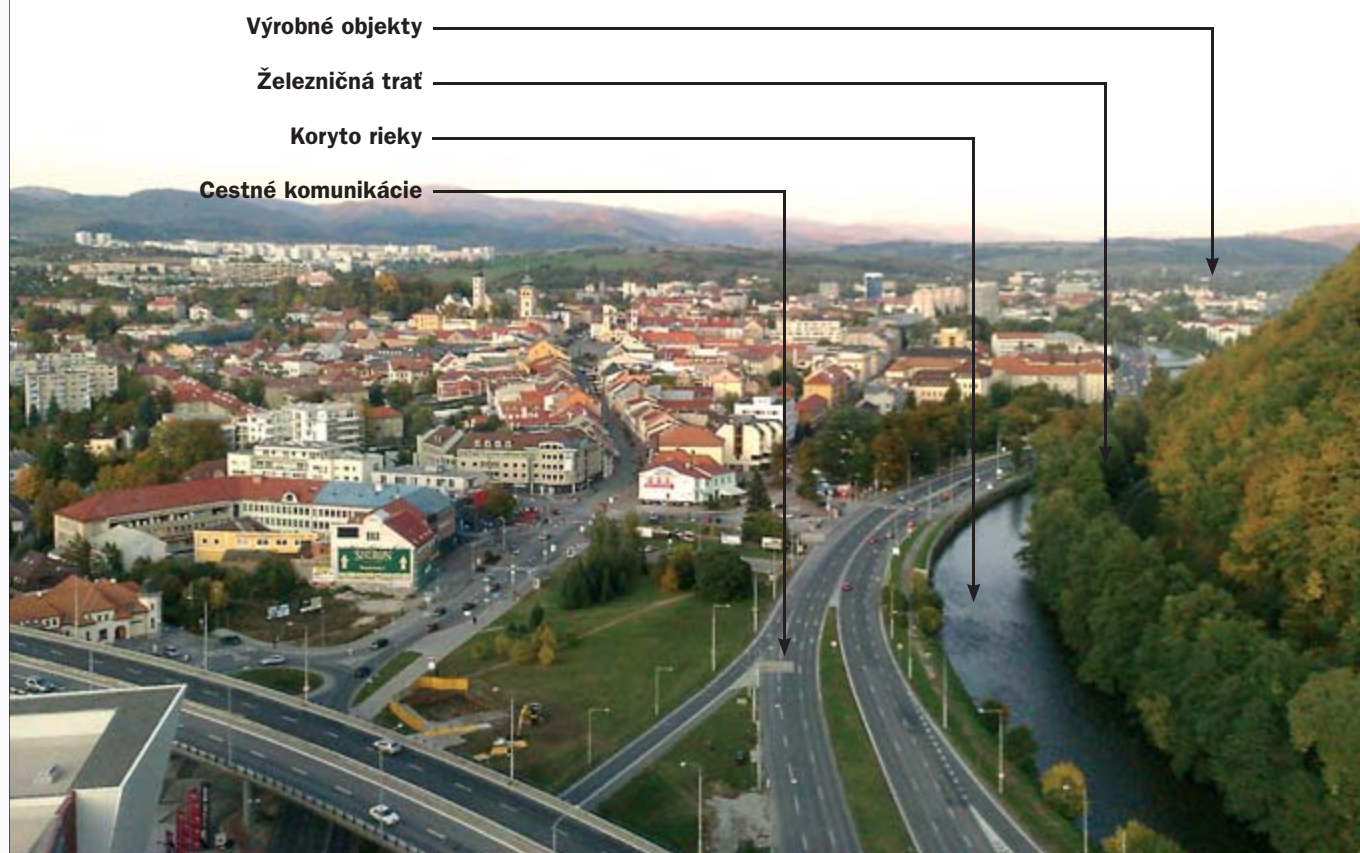
V súčasnosti väčšina obcí na našom území nemá k dispozícii komplexnú analýzu rizík na svojom území. Stáva sa, že evakuačné trasy sú plánované cez územia

ventívne opatrenia, umiestnenia evakuačných trás a zariadení, infraštruktúrnych zariadení, mapovaní rizikových častí obce, územnom plánovaní a hodnotení celkovej bezpečnosti v obci. Komplexná analýza rizík obce je náročná z hľadiska získavania relevantných údajov, čo sa odráža na konečnom výsledku analýzy. Mnohé riziká sú hodnotené veľmi subjektívne, bez možnosti predpovedania ich vývoja v čase a priestore. Na vierohodnosť analýzy rizík má v neposlednom rade veľký vplyv kvalita vstupných údajov. V súčasnej dobe sa práve táto časť javí ako najviac problematická. V procese prevencie a prípravy obce na krízové javy má analýza rizík nezastupiteľný význam. Identifikované a ohodnotené riziká umožňujú možnosť prípravy, konkrétnejšie plánovanie zdrojov a prostriedkov na znižovanie negatívnych následkov a efektívnejšiu ochranu obyvateľov.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. Community emergency preparedness: a manual for managers and policy-makers, World Health Organization, Geneva 1999

Obrázok 2: Možné zdroje ohrozenia mesta Banská Bystrica

čajne číselná hodnota pre riziko. Samotné číslo, ako hodnotu rizika, je však pomerne ťažké interpretovať. Využitelnosť jednotlivých metód sa veľmi líši aj od druhu hodnotených rizík.

V súčasnosti neexistuje jednotná metódika, ktorá by určovala postup a vhodné

ohrozené iným negatívnym javom, infraštruktúrne siete sú vedené cez rizikové oblasti, spoločenské aktivity sa konajú na ohrozených miestach atď. (Obrázok 2)

Využitie analýzy obce s ohľadom na rôzne druhy rizík má široké uplatnenie napríklad pri plánovaní nákladov na pre-

2. Analýza rizík pre obce, Ing. Lenka Tomaničková, ISBN 978 – 80 – 8040 – 404 -8
3. Kumulácia rizík a jej dopad na prírodné a spoločenské prostredie, doc. Ing. Ladislav Novák, PhD. ISBN 978 – 80 – 8040 – 404 -8

Ako si zjednodušiť život?

Auguste Rodin, geniálny sochár, dostal raz od svojho obdivovateľa otázku: „Majstre, ako to robíte, že vaše sochy vyzerajú ako živé?“ Rodin sa zamyslel a odpovedal: „Je to nesmierne jednoduché. Vezmete veľký kameň a dlátom z neho osekáte všetko zbytočné.“ Zdanlivo jednoduché veci si v skutočnosti často vyžadujú nadpriemerné schopnosti. Nie je tomu tak ale vždy. Na výtvarnú tvorbu musíte mať talent zhora a žiadne vzdelávanie z vás nikdy neurobí talentovaného umelca. Inak je tomu napríklad pri krízovej komunikácii.

Použitie techník psychickej prvej pomoci a krízovej intervencie pri výkone činnosti profesionálov z oblasti krízového riadenia a civilnej ochrany, môže mať významný vplyv na výsledok vlastnej práce a môže tiež priniesť úľavu a podporu klientom nachádzajúcim sa vo vážnej životnej situácii. Krízová intervencia je pritom komplexným súborom techník a opatrení a na jej kvalifikované poskytovanie je nevyhnutné príslušné rozsiahle špecializované vzdelanie a prax. Psychická prvá pomoc je však súborom základných techník realizovateľných často aj poučeným laikom. Ovládanie tejto metódy by teda malo byť, v prípade profesionálov stretávajúcich sa s krízovými udalosťami, samozrejmosťou. Vám samým môže výrazne uľahčiť prácu a priniesť prekvapivé výsledky aj tam, kde by ste ich v minulosti nečakali. Dokonca nemusíte byť ani talent od prírody. Často stačí nerobiť veľké chyby. Ako na to?

Je dôležité spomenúť, že existujú tri základné fázy traumatizujúcich udalostí a každá z nich si vyžaduje nasadenie špecifických a navzájom často odlišných techník. V dnešnom článku sa venujeme prevažne prvej z týchto fáz a technike, ktorá je pre ňu určená. Je nazývaná psychickou prvou pomocou. Vyznačuje sa tým, že trvá od okamihu udalosti a je stavaná pre peritraumatický čas, typicky niekoľko hodín po udalosti. Jej úlohou je, v laickom vyjadrení, spomaliť a potom zastaviť pád, ktorý sa pre zasiahnutého začína samotnou udalosťou. V okamihu,

keď je nasadenie psychickej prvej pomoci úspešné a pád sa zastavil, prichádza miesto pre samotnú krízovú intervenciu, ktorej sa budeme podrobnejšie venovať v budúcom čísle. Techniky sa navzájom líšia. Chyby profesionálov v zaobchádzaní so zasiahnutými sú si však často navzájom podobné ako vajce vajcu.

V mojej praxi a tiež v praxi mojich kolegov z Modrého anjela sa opakovane stretávam s niekoľkými zvláštnosťami, ktoré ovplyvňujú proces spracovávania krízovej udalosti natoľko významne, že si zaslúžia zvýšenú pozornosť. Jednou z takých je napríklad neochota zasahujúcich pracovníkov vstupovať do komunikácie s ľuďmi vystavenými následkom akútneho stresu, alebo sú to vážne komunikačné chyby a zlyhania, ak už do takej komunikácie vstúpia. Ostych, nepokoj, neskúsenosť a neistota tieto chyby nespôsobujú – práve oni samé sú tými chybami. Pretože človek, ktorý pred polhodinou stratil pri nehode dieťa, alebo niekto, komu stredom obývačky práve preteká rieka, má extrémne silnú schopnosť vycítiť ich pri komunikácii a stávajú sa preňho iba ďalšou záťažou. To môže často viesť k eskalácii napätia a v extrémnych prípadoch tiež k agresívnemu, či dokonca násilnému správaniu, ktoré sa navonok javí ako neprimerané podnetom. V skutočnosti je však často iba normálnou reakciou na situáciu, ktorá sa vymkla z rúk. Žiaľ, v takýchto momentoch nestačia dobré úmysly a profesionál potom často pociťuje krivdu, či sklamanie

zo zdanlivo nevďačného správania tých, pre ktorých robí svoju prácu. Niekedy tomu tak skutočne môže byť, no vo väčšine prípadov však bývajú tieto situácie dôsledkom nezládnutej komunikácie. Schopnosť komunikovať spôsobom adekvátnym situácii, schopnosť vnímať potreby zasiahnutých a predvídať možné skrátové reakcie, by mala byť súčasťou výbavy každého krízového pracovníka.

Častým problémom pri vstupovaní do komunikácie, napríklad s pozostalými po obetiach katastrof alebo blízkymi nezvestných osôb, býva prehnaná ohľaduplnosť a snaha zmiernovať ich situáciu poskytovaním poloprávd alebo milosrdných lží, ktoré sú v konečnom dôsledku vždy skutočne nemilosrdné. Vzbudzovanie falošnej nádeje tam, kde už žiadna nie je, alebo naopak, jej predčasné popieranie, môže priniesť – a prakticky vždy aj priniesie – stratu dôvery v okamihu, keď vyjde najavo iná skutočnosť. Často ide o nenapraviteľnú stratu. Často tiež môže priniesť jedna negatívna skúsenosť s jedným konkrétnym profesionálom aj stratu dôvery zasiahnutých k organizácii, pre ktorú pracuje, či dokonca stratu viery v systém ako taký. Sám som bol niekoľkokrát svedkom, ako kolega – inak veľmi schopný profesionál oddaný svojej práci – všíšil v rozhovore jednu vážnu chybu za chybou, až kým nedostal studenú sprchu v podobe otázky: „Ako vás mám brať vážne, keď so mnou hovoríte ako s idiotom?!“ Pozostalí sú takí istí ľudia, ako vy. Takí istí, akými boli aj včera,

iba im práve niekto umrel. Neznamená to však, že v zaobchádzaní s nimi musíme klamať, zamlčovať, taktizovať a stavať sa k nim s predsudkami. Znamená to len, že treba viac, ako v bežnom rozhovore, vnímať a zohľadňovať v komunikácii ich potreby, pozorovať aj neverbálne prejavy a predvídať možné reakcie. Pomáha tiež disponovať množstvom praktických informácií. Vaše vedomosti môžu pre zasiahnutých znamenať nesmiernu úľavu a podporu a aj zo zdanlivo nepodstatných maličkostí sa dá začať budovať svet nanovo. Často sa stáva, že ľudia v strese akoby zabudli aj veci, ktoré im boli bežne dostupné, preto netreba automaticky predpokladať, že napríklad lekár bude vedieť, ako postupovať, ak mu v nemocnici umrie niekto blízky, aj keď sa s touto situáciou v prípade cudzích ľudí stretáva rutinne. V prípade, že niekto zažije ťažkú stratu, otras, ktorý to spôsobí, prinesie spochybnenie aj inak zdanlivo nespochybniteľných faktov. Je vašou úlohou im do chaosu, v ktorom sa práve ocitli, opäť prinášať poriadok.

Aj napriek dlhoročnej skúsenosti s kontaktom s osobami nachádzajúcimi sa v akútnej kríze, ešte ma občas prekvapí, ako sa ľudia v snahe pomôcť, často stanú pre trpiacich presným opakom toho, čím chceli byť. Namiesto podpory, len ďalšou záťažou. Pre vlastnú potrebu a aj pre vzdelávanie nových členov tímu som si zostavil rebríček viet, ktoré by ste zasiahnutým nemali nikdy povedať. Tých viet je samozrejme nepreberné množstvo a každý z modrých anjelov by si iste vedel zostaviť svoj vlastný, takže nejde o akúsi univerzálne platnú hitparádu. Dôležité je pritom nielen vedieť, čo nehovoriť, ale aj prečo.

1. **Neplač!** – a prečo nie? Plač je normálna fyziologická reakcia na emočnú záťaž. V našich kultúroturných podmienkach je však často vnímaný ako synonymum zlyhania, či slabosti. Kolík z vás v detstve počuli čosi o tom, že vraj chlapi neplačú? Ide o škodlivý predsudok a vo vašej komunikácii so zasiahnutými jednoducho nesmie mať miesto. Plač má silnú úľavovú funkciu a ako taký musí mať legitímne miesto v situácii, keď je záťaž priveľa.
2. **Teraz musíš byť silný!** – ide o vetu, ktorú často počujú tí, ktorých úlohou bude nahradiť v rodine funkciu toho, kto umrel. Veľmi často je spájaná s výzvou na neplakanie a až príliš často ju počujú tí, ktorým už vôbec nepatrí. Zažil som situáciu, v ktorej príbuzná 15 ročného plačúceho chlapca, ktorý prišiel o otca pri nehode v bani, upokojovala týmto nezameniteľným spôsobom a vysvetľovala mu, že sa musí teraz o mamu postarať on.

Dobre mienená rada bola spojená aj s buchnátom, snád' aby lepšie chápal, čo mu teta vysvetľuje. Iste, chlapec prestal plakať a zo všetkých síl sa snažil tváriť drsne a hrať hru, do ktorej ho jeho blízke okolie začalo tlačiť. Ale kto normálny uverí, že mladý chlapec je vôbec schopný plniť v rodine funkciu dospelého muža a živiteľa rodiny? A kto sa ho spýta, aké je to prísť o otca?

3. **Mohlo to byť aj horšie** – ale nemohlo. Iste, vraj existujú aj akési zdanlivo objektívne kritériá na zlé a ešte horšie. Budú vám však celkom nanič, keď vám po vyslovení takejto múdrosti niekto v hneve roztrieska o hlavu stoličku. Nezabúdajte, že s trpiacimi nie ste preto, aby ste im radili, ale preto, aby neboli sami. Niekedy je úplne najlepšou intervenciou mlčanie.

4. **Nebud' smutný!** – rozkazovací spôsob, ktorý sa veľmi často vyskytuje v komunikácii a takmer vždy škodí. Tým viac, čím je situácia spôsobujúca smútok vážnejšia. Vyjadruje skôr zbabelosť autora rozkazu konfrontovať sa so smútkom iných, než skutočnú potrebu smútiaceho. Smútok má nezastupiteľné miesto v procese spracovania krízovej udalosti a jeho násilné a predčasné potlačanie prinesie jedinú: často sa nespracovaný vráti opäť, niekedy až po rokoch, avšak s oveľa väčšou ničivou silou a s následkami, ktoré by boli v prípade prirodzeného a nepotlačaného smútenia oveľa menšie.
5. **To nevadí** – bagatelizácia je najlepšia cesta k tomu, aby ste voči sebe vzbudili odpor alebo agresivitu tých, ktorým takto radíte. Či niečo vadí alebo nie, nechajte prosím vždy na tých, ktorých sa to naozaj týka. Vyhnite sa názorom a hodnoteniam. V takejto situácii váš názor vôbec nemá miesto.

6. **Ocko išiel na dlhú cestu** – ocko však na žiadnu dlhú cestu nešiel. Ocko jednoducho zomrel. Zvlášť pri zaobchádzaní s deťmi nie je jednoduché nájsť správne formulácie a je to samostatná téma v rámci vzdelávania. Treba dávať extrémny pozor na to, že deti berú veci doslova a tak, keď napríklad o zomrelom povie, že zaspal, už v nasledujúcu noc hrozí, že sa dieťa bude panicky báť vlastného zaspávania. Ak povie, že išiel do neba za anjeli, hneď druhá otázka bude, kedy sa vráti. Deti vás prichytia pri každom klamstve a získať si ich dôveru späť býva takmer nemožné.
7. **Boh to tak chcel** – a vy to viete odkiaľ? Máte snád' naňho pevnú linku? Upozorňujem, že v tomto prípade nejde o spochybňovanie viery alebo existencie Boha. Ak túto vetu vysloví váš klient, je to úplne v poriadku a ide o jeho spôsob, ako sa vyrovnáva so situáciou. Ak ju však vyslovíte vy, riskujete prinajmenšom dve veci: ak ju začuje veriaci, môže byť práve v situácii, keď o svojej viere pochybuje a môžete ho ešte viac zafažiť. Ak ju povie pred ateistom, dosiahnete iba spochybnenie. Ateista neuveril v Boha, myslíte, že uverí vám? Autentická viera je nesmierne silným podporným nástrojom na vlastné vyrovnávanie sa s ťažko pochopiteľnými udalosťami. Stávať sa však do role niekoho, kto rozumie božím zámerom, je neprípustné.

V komunikácii v hraničných situáciách je často mnoho rizík a nástrah, ktoré môžu priniesť mnoho negatívnych efektov. To je tá smutná stránka podobných udalostí. Tou dobrou správou však je, že práve v takých chvíľach máte šancu stretnúť v ľuďoch dobro a vlastnosti, ktoré sa u nich za bežných okolností neprejavujú. Takéto momenty bývajú zdrojom chuti ísť znovu a zas do situácií, ktoré na prvý pohľad nevyzerajú vôbec lákavo a od ktorých bežný človek radšej odvracia zrak. Prakticky všetci ľudia z prostredia záchranárov a bezpečnostných zložiek, s ktorými som mal doteraz tú česť sa pracovne stretnúť, vykazujú podobné príznaky akejsi závislosti na svojej práci a často len nedostatočné komunikačné zručnosti bývajú tým jediným, čo im možno po pracovnej stránke vytknúť. Verím, že sa časom, vzdelávaním a tréningom zručností v tejto oblasti podarí dosiahnuť stav, kedy ľudia z IZS a civilnej ochrany budú v krízových situáciách komunikovať s klientmi na úrovni zodpovedajúcej ich profesionálnym skúsenostiam.

Radovan Bránik

výkonný riaditeľ Modrého anjela

Ilustračné foto: **internet**

Ad: O povodniach trochu inak, Civilná ochrana 6/2010

O povodniach trochu inak a stále dookola

V predchádzajúcom čísle Ing. Hoško z Popradu napísal článok o skúsenostiach z riešenia povodní. Aj v našom regióne sú povodne najčastejšou mimoriadnou udalosťou, s ktorou sa stretávame skoro každoročne a preto si dovoľím na neho nadviazať svojimi osobnými postrehami a návrhmi. S tým, čo napísal kolega Hoško, možno len súhlasiť a dať mu za pravdu. V tejto oblasti sú problémy, ktoré vznikli aj prijatím zákona č. 666/2004 Z. z. o ochrane pred povodňami a pretrvávajú aj po prijatí nového zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami. Neubudem opakovať to, čo už bolo napísané, len sa zameriam na vybrané problémy a skúsim k niektorým navrhnúť aj opatrenia.

Samospráva

Obce toho majú veľa. Okrem základných funkcií a zháňania peňazí z eurofondov však majú ešte jednu nezastupiteľnú úlohu. Ako prvostupňový orgán verejnej moci zabezpečujú ochranu životov, zdravia a majetku svojich obyvateľov. A táto úloha akoby mnohým primátorom a starostom unikala. Zobudia sa väčšinou až vtedy, keď sa v obci niečo mimoriadne deje (česť výnimkám, lebo sú aj tie) a až potom sa snažia získať informácie, ako túto situáciu riešiť. Alebo to robia po svojom bez ohľadu na platnú legislatívu a tým vlastne aj akosi mimo zákon a bez nároku na refundáciu nákladov. Na odbornú prípravu však mnohých z nich nedostanete. To, že primátori posielajú v lepšom prípade svojich zástupcov alebo určených zamestnancov, je aj u nás tvrdou realitou. Aké tu prijať opatrenie? Pre takýchto otcov miest a obcí neexistuje totiž žiadny osobný postih. Ani

pri kontrole ich nie je možné pokutovať. Ako teda ďalej? Zapáčil sa mi jeden spôsob, ako by sa to dalo zlepšiť. A to tým, že by si obce v rámci spoločných úradovní mohli vytvoriť aj jednu funkciu pre zamestnanca, zaoberajúceho sa problematikou krízového riadenia a v tom aj ochrany obyvateľstva, ktorý by pre obce robil všetok servis, súvisiaci s dokumentáciou v tejto oblasti a taktiež by zabezpečoval prípravu zodpovedných funkcionárov v obci na riešenie krízových situácií. V niektorých regiónoch to už takto funguje. Samozrejme, štát by mohol na tieto činnosti prispievať dotáciou v zmysle § 11 ods. 2 zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu. Tým by sme dosiahli, aby sa v samospráve tejto oblasti venovali aj profesionáli, s ktorými by sa dalo častejšie komunikovať, informovať ich o prípadných zmenách v legislatíve a oni by to prenášali priamo do dokumentácie a k zodpovedným ľuďom v mestách a obciach.

Orgány štátnej správy

V zodpovednosti štátnych orgánov v oblasti ochrany pred povodňami prišlo novým zákonom k zlepšeniu situácie. Nehovorím, že stav je ideálny, ale už to je trochu viac v súlade s ostatnými zákonmi. Jedna vec je však stále kontraproduktívna. Tou je pre mňa osobne zriaďovanie povodňových komisíí. Už sa tomu venoval aj kolega Hoško, takže len stručne. Obvodná povodňová komisia je podľa môjho názoru zbytočná. To, čo platí pri obciach, že ak majú krízový štáb, nemusia zriaďovať povodňovú komisiu, by malo platiť aj pre úroveň obvodu a kraja. Dôvody tu nemusím veci znalým asi objasňovať. Prechádzanie kompetencie počas krízovej situácie z jednej komisie na druhú (krízový štáb), je trochu veľký luxus. Dôvod, prečo by od samého začiatku nemohol riadiť povodňové záchranné práce krízový štáb, mi nie je doteraz jasný. Pritom ide o tých istých funkcionárov, ktorí sú členmi týchto orgánov. Gro kompetencií má aj tak pri ochrane pred povodňami obvodný úrad životného prostredia (prípadne krajský), takže neexistenciu povodňovej komisie by postrehol asi málokto. Jej súčasné zákonom stanovené kompetencie sú skoro totožné s kompetenciami krízových štábov pri riešení ostatných mimoriadnych udalostí, takže tento by ich určite zvládol a v skutočnosti aj zvláda, keď je pri povodniach vyhlásená mimoriadna situácia.

Záchranné povodňové práce

V tejto časti sa budem venovať len jednému opatreniu a to varovaniu obyvateľstva. Všetci sme zaregistrovali pri minuloročných povodniach vetu „civilná ochrana zlyhala“, „nevarovala obyvateľstvo“. Tiež sme bombardovaní z nadriadených orgánov otázkami pri vyhlásení III. stupňa povodňovej aktivity, či boli v príslušnej obci spustené sirény. Vo väčšine prípadov sirény asi spustené neboli, ale to súčasne neznamená, že občania neboli informovaní. Obce o vyhlásení stupňov povodňovej aktivity informujú občanov miestnym rozhlasom, aspoň ja mám také skúsenosti v našom regióne.

Sanácia mosta poškodeného povodňami

V prípade príválových dažďov asi varovať obyvateľov sirénami nestihneme, nakoľko o ohrození sa starosta väčšinou dozvie až vtedy, keď má vodu v dedine. Nemusí pršať priamo v obci, týka sa to hlavne obcí v oblastiach medzi kopcami, v údoliach. Pri väčších tokoch, kde je monitorovaná hladina vody, tam je šanca na včasné varovanie väčšia. Bude našou úlohou naučiť starostov zapnúť sirénu v pravý čas, ale aj to, aby sa navzájom informovali o vývoji situácie na vodnom toku, ktorý prechádza ich obcami. To, aby starosta vyššie položenej obce dal vedieť kolegovi, že sa niečo deje, vyplýva aj z nového zákona o ochrane pred povodňami. Čo sa týka toho zlyhania civilnej ochrany – ak neboli obce na toku informované o vývoji situácie a nebezpečenstve, ktoré hrozí a následne neboli varovaní obyvatelia, tak potom áno, civilná ochrana zlyhala. Ale nie ako celok. Zlyhal jeden prvok v rámci systému civilnej ochrany. Ktorý? Toho by sa mali dopátrať príslušné orgány a prijať opatrenia, aby sa to viac nezopakovalo. Inak jedným z prvkov systému civilnej ochrany sú aj obce, takže príslušný pán primátor si pekne nakládal aj do vlastného hniezda. Ale na to sme si zvykli, že ak sa niečo nepodarí, tak treba vinu hľadať všade navôkol, len nie u seba.

Sily a prostriedky

Povodeň je druh mimoriadnej udalosti, ktorá je vo väčšine prípadov náročná na materiálne, technické a personálne zabezpečenie. Predovšetkým vtedy, ak je ohrozená väčšia časť územia alebo väčší počet obcí. Vtedy nepostačujú sily a prostriedky profesionálnych záchranných zložiek a je nevyhnutná pomoc dobrovoľných organizácií a podnikateľských subjektov. Tu je potrebné, aby mal každý zodpovedný funkcionár čo najlepší prehľad o materiálnych, technických a personálnych možnostiach príslušného regiónu. Nie je fyzicky možné, aby obvodné úrady zabezpečovali piesok, štrk, vrecia a techniku pre všetky postihnuté obce. Je úlohou primátorov a starostov, aby vedeli odkiaľ môžu to, čo pri povodni potrebujú, dostať. A keď nie priamo vo svojej obci, tak v najbližšom okolí. Samozrejme, v prípade nutnosti sa obrátia na obvodný úrad, ktorý sa im bude určite snažiť pomôcť. Malo by to však byť až po vyčerpaní ich vlastných možností. Tu musím taktiež súhlasiť s kolegom Hoškom, že je potrebné, aby sa aj materiálová základňa civilnej ochrany postupne preorientovala na tie mimoriadne udalosti, ktoré sa u nás dejú najčastejšie, a to sú povodne. Viem, že v skladoch civilnej ochrany sa nachádza rôznych materiálov a technika, ktoré by boli využiteľné pri povodniach, ale ako je to

Senický región postihujú povodne opakovane od roku 1997

s časovou dostupnosťou? Ako je to s tým, odkiaľ sa dozviem, aký materiál tam majú? Nestálo by za úvahu viac sa venovať na stránke sekcie materiálovým základniám a uviesť tam aj zoznam materiálu, ktorý sa v nich nachádza? A možno by sa niektorý materiál mohol rozmiestniť aj priamo v regiónoch, aby bol v prípade potreby dostupnejší. Čo sa týka personálneho zabezpečenia záchranných povodňových prác, to je tiež problém, ktorý by si vyžadoval samostatný priestor. K tomu by som sa rád vyjadril inokedy aj s pohľadom na budúcnosť jednotiek civilnej ochrany.

Legislatíva

Nový zákon o ochrane pred povodňami je lepší, ako ten z roku 2004, ale tiež nie je dokonalý. Nevyriešil všetky problémy, ktoré priniesol do praxe starší zákon, ale je vo svojom zámere logickejší. Napriek tomu by si podľa môjho názoru vyžadoval ešte mierne úpravy. Čo mne osobne najviac prekáža, je vyhlasovanie II. a III. stupňa povodňovej aktivity pre určité územie. Mali by sa vyhlasovať len na vodných tokoch, čo by pre obce bolo určitým upozornením, že sa na príslušnom vodnom toku niečo deje a ak by malo prísť k ohrozeniu obyvateľov, tak sa vyhlási mimoriadna situácia. Pri príválovom daždi je úplne zbytočné vyhlasovať stupne povodňovej aktivity a mimoriadna situácia sa môže vyhlásiť automaticky. Odbúral by sa stav, keď obec vlastne nevie, čo má vyhlasovať – či mimoriadnu situáciu, alebo stupne povodňovej aktivity. Na viacerých tokoch, hlavne tých, ktoré nie sú monitorované, sa vyhlasuje stupeň povodňovej aktivity až vtedy, keď sa z nich voda už vylieva a to už v obci môže byť vyhlásená mimoriadna situácia. Zjednodušíme to primátorom

a starostom aj po papierovej stránke. Pre nich aj pre nás to bude ľahšie. Obec je ohrozená – vyhlásim mimoriadnu situáciu. Stupne povodňovej aktivity nech slúžia ako určitá forma monitorovania situácie na vodnom toku tak, ako monitorovacie systémy pre prípad úniku nebezpečných látok, ktoré taktiež majú určité bezpečnostné stupne. Vzniká nám situácia, že III. stupeň povodňovej aktivity sa dostáva na úroveň mimoriadnej situácie, čo komplikuje rozhodovací proces príslušných funkcionárov – vyhlásiť mimoriadnu situáciu alebo nie?

Druhá vec, ktorú som spomínal aj vyššie, vypustil by som povodňové komisie na úrovni obvodu a kraja.

Neodpustím si ešte reakciu na spôsob odškodňovania obyvateľstva po povodniach. Všetci vieme, prečo to prebiehalo tak, ako to prebiehalo. Len si prajem, aby sa to už nikdy neopakovalo. Platná vyhláška predsa v súčasnosti upravuje spôsob nahlasovania škôd obyvateľmi, a to do 5 pracovných dní od odvolania II. stupňa povodňovej aktivity. Tak sa toho v budúcnosti aj držme. Neurýchľujme veci, ktoré sa nedajú urýchliť. Lebo potom z toho vznikajú len zbytočné problémy.

Od roku 1997 povodne skoro každoročne trápia aj náš región. Za ten čas sme so starostami obcí dostali poriadnu praktickú lekciu, ako ich riešiť, ako sa s nimi popasovať. Ale i tak problémy existujú a je len na nás, ako sa k nim postavíme. Dúfam, že sa o skúsenosti pri praktickom riešení povodňovej situácie podelia aj ďalší kolegovia, ktorí mali s povodňami tú česť.

Mgr. Igor Janšák
vedúci odboru COKR
Obú Senica
Foto: **archív redakcie**

Správanie a postoje ľudí sú vo vypätých situáciách nevyspytateľné

Tie isté zákony, vyhlášky, nariadenia. Len málo odlišné podmienky na prácu, aspoň čo sa ľudského faktora týka, určite. A predsa, ono známe – keď dvaja robia to isté, nemusi to byť rovnaké, platí! A práve tie odlišnosti v pohľadoch, prístupoch a riešení sme sa vám snažili v priebehu uplynulých dvoch ročníkov priblížiť v cykle Predstavujeme. Pokračovať v ňom budeme aj v tomto ročníku. Priblížili sme už prácu štrnástich obvodov. Cyklus pokračuje návštevou odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Kežmarok.

Územný obvod Kežmarok, nachádzajúci sa v severnej časti Prešovského kraja, so svojimi 67,5 tisíckami obyvateľov a 41 obcami, z ktorých tri majú štatút mesta, sa síce radí k tým menším obvodom, ale z hľadiska možného vzniku mimoriadnych udalostí patrí k tým, kde sa často niečo deje. Súhrn prírodných podmienok a pôsobenia rozvinutej technosféry vytvára z hľadiska možného ohrozenia života, zdravia a ohrozenia životného prostredia veľký priestor pre vznik rôznych mimoriadnych udalostí. Obvod ohrozujú najmä živelné pohromy, spôsobené prívalovými dažďami, ktoré postihujú jeho územie v priebehu roka niekoľkokrát. Najmä v letnom a jarnom období. V posledných rokoch pomerne často vznikajú mimoriadne udalosti aj silnými nárazovými vetrami. Špecifické nebezpečenstvo predstavuje vodná stavba Czorsztyń – Niedzica, postavená na území Poľskej republiky, ktorá v prípade porušenia a následného vzniku prielomovej vlny môže spôsobiť nemalé následky na životoch, zdraví a majetkoch obyvateľov. Na území kežmarského obvodu je v pásme ohrozenia mesto Spišská Stará Ves časť Lysá nad Dunajcom a obce Majere, Lechnica a Červený Kláštor. Zvýšené nebezpečenstvo najmä pre dopravné trasy po železnici, aj po cestných komunikáci-

ách, predstavujú námrazy, závaly a zosuvy pôdy. Tie môžu vzniknúť na území celého obvodu, ale ich najpravdepodobnejší vznik je na jeho severe v horských a podhorských oblastiach. V zimných mesiacoch, v dôsledku zvýšených zrážok spadnutého snehu spojených so silným vetrom, dochádza k snehovým kalamitám, víchrici a k námrazám na cestách na celom

MVDr. Mária Hužiková

území okresu. Silné vetry zasa postihujú predovšetkým horské hrebene. Špecifické podmienky pre silné vetry typu víchrice poskytujú Tatranská kotlina a územie Zamaguria.

Ako vyplýva z analýzy územia, obyvatelia obvodu sú ohrozovaní nielen živelnými pohromami, ale aj možnými haváriami. Najmä tí, ktorí sú v blízkosti objektov, v ktorých sa nachádzajú rôzne nebezpečné látky. Priemyselné havárie môžu nastať na Zimnom štadióne v Kežmarku, v Podtatranskej hydine, a. s., Tatranskej mliekárni, a. s., Mraziarňach Kežmarok, s. r. o. Pri preprave nebezpečných látok po železnici môže vzniknúť havária predovšetkým manipuláciou pri nakládke, vykládke a pri zoraďovaní vlakových súprav. Pri cestnej preprave hrozí nebezpečenstvo vzniku mimoriadnej udalosti prakticky na každom úseku prepravy.

Voda brala, čo jej prišlo do cesty

Keďže najväčšou hrozbou pre obyvateľov tohto obvodu sú povodne a ešte aj v čase našej návštevy boli v podvedomí ľudí hrôzy, ktoré prežili pri tých minuloročných, náš rozhovor s MVDr. Máriou Hužikovou vedúcou odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Kežmarok sa točil najmä okolo nich.

„Minulý rok, presnejšie mesiace máj a jún nám všetkým dali naozaj poriad-

ne zabráť. Na odbore pracujem od roku 2004, vo funkcii vedúcej odboru od roku 2008 a prvé dva roky môjho pôsobenia v nej boli pomerne pokojné. Situácia, ktorá nastala v máji a najmä začiatkom júna minulého roka, zaskočila všetkých. Niečo také sme totiž ešte v obvode nezažili. V rovnakom čase bolo zasiahnutých povodňami až 29 obcí vrátane sídla obvodu. Väčšinu zasiahli povodne dokonca dvakrát. Ešte nestačili ukončiť záchranné práce a dať si do poriadku obydlia, zatopilo ich znova. V máji situáciu v zaplavených obciach starostovia zvládali zväčša vlastnými silami. Zvrat nastal 4. júna. Intenzívne dažde spôsobili zvýšenie hladín rieky Poprad a jej prítokov, ako aj hladín Osturnianskeho a Frankovského potoka v Zamagurí, Lubického, Holumnického a ďalších potokov. Storočná voda zaplavovala záhrady, domy, ničila cesty, mosty. Niektoré obce ostali niekoľko dní doslova odrezané od sveta. Na území obvodu sme vyhlásili mimoriadnu situáciu,“ spomína na udalosti pred niekoľkými mesiacov vedúca odboru. „Sila vody bola neskutočná. Brala všetko, čo jej prišlo do cesty. V Kežmarku narobil najväčšiu spúšť Lubický potok. Narušil mosty, cesty a voda sa dostala až do centra mesta. Námestie pripomínalo veľké jazero, po ktorom sa dalo pohybovať len na člnoch. Škody boli obrovské. Niektorým ľuďom zobrala voda doslova všetko. Aj spomienky. Zostali len v tom, čo mali na sebe. Mnohí sa z tej hrôzy dodnes nespamätali.“

„Okrem samotnej vody ohrozoval obyvateľov aj možný únik nebezpečnej látky. Voda sa totiž valila areálom zimného štadióna, kde práve v tom čase prebiehala rekonštrukcia. Šťastím bolo, že približne 800 kilogramov amoniaku, na báze ktorého zimný štadión fungoval, previezli ešte pred povodňou na iné miesto. Keby sa tak nestalo, následky mohli byť horšie. Keďže štadión je v centre mesta, v pásme ohrozenia by boli rodinné domy, byty, firmy. Týkalo by sa to približne 260 ľudí. Zatiaľ čo tu sa nebezpečná látka nenachádzala, z priestorov práčovne a čistiarne v Kežmarku voda zobrala, okrem iného, sudy s rôznymi chemikáliami. Ľudia ich nachádzali pri rodinných domoch aj na 25 kilometrov vzdialených miestach. Nevedeli, čo v nich je. Z areálov budov, ktoré v tom čase boli v rekonštrukcii, odplavila voda palety so stavebným materiálom, ktoré následne ľuďom poškodzovali ploty a ničili všetko naokolo. Po tom, ako voda opadla, sa mnohí nestačili čudovať, čo všetko pri svojich domoch našli. Okrem už spomínaných sudov, nábytku, či paliet s materiálom, to bola dokonca aj munícia. Tá sa sem dostala zrejme z bývalého vojenského priestoru Javorina,“ vraví Bc. Marián Trembáč, z odboru civilnej ochrany a krízového riadenia.

Záchranné práce zvládli

Júnové povodne poriadne preverili aj pripravenosť ľudí, na pleciach ktorých je organizovanie a zabezpečovanie povodňových záchranných prác. Dni od 4. do 7. júna boli skutočne mimoriadne náročné. Chýbala potrebná technika, ľudia... Na odbore civilnej ochrany a krízového riadenia spočiatku všetko zabezpečovali a riadili traja zamestnanci. Ostatní sa do roboty jednoducho nedostali, zachraňovali si vlastný majetok.

„Robili sme doslova non stop. Ako členovia krízového štábu a súčasne aj výjazdovej skupiny, ktorá situáciu na území celého obvodu neustále monitorovala, zisťovala a určovala rozsah následkov mimoriadnej udalosti a hodnotila úspešnosť zabezpečovania činnosti pri záchranných prácach. Popri tom všetkom sme zabezpečili vyhlásenie zbierky pre postihnutých, roznášali potraviny, šatstvo. Pri tom nám

Bc. Marián Trembáč

veľmi pomohli členovia Asociácie samaritánov SR, ktorí sa vďaka terénnym autám, ktoré majú k dispozícii, vedeli dostať aj tam, kde by sa bežné autá nedostali. Nerať s nasadením vlastných životov hľadali cesty, ako sa dostať do obcí Ihľany, či Jurské, ktoré boli kvôli spadnutým mostom odrezané od sveta. Zabezpečovali dovoz liekov a poskytli pomoc tým, ktorí potrebovali lekárske ošetrovanie. Členovia tímu krízovej intervencie z Modrého anjela navštívili postihnuté rodiny a pomáhali nielen pri rozdeľovaní a rozvoze materiálnej pomoci, ale ľudí aj psychicky podržali. Niektorí z tých, ktorým voda vzala naozaj všetko, sa totiž hanbili sami požiadať o pomoc. Bez ich pomoci si zvládnutie situácie naozaj neviem predstaviť,“ vraví MVDr. Hužiková.

„Nakoľko vlna povodní postihla takmer v rovnakom čase aj susedné obvody, nastali problémy s nedostatkom potrebnej techniky. Môžete mať v evidencii dostatočné sily a prostriedky a keď potom príde k tomu, že ich potrebujete použiť, zistíte, že sú mechanizmy buď mimo územia ob-

vodu, alebo nie sú funkčné. A tak hľadáte inde. Pozhánate buldozér, ale potom je tu ďalší problém. Zistíte, že potrebujete ešte zabezpečiť jeho transport po ceste. Alebo vám niekto povie, že potrebný stroj síce má, ale do vody ho nepustí. Postoje ľudí sú v takejto situácii rôzne a niekedy naozaj nepochopiteľné. Vy však musíte konať okamžite, aby neboli straty na životoch, majetku. Tu nie je možné akceptovať slová nedám, nemôžem. Jednoducho si musíte so všetkým poradiť. Tých povinností bolo vtedy naozaj tak veľa, že dnes sa čudujem, ako sme to všetko dokázali. Myslím, že sa nám v spolupráci so záchrannými zložkami, starostami obcí a občanmi situáciu podarilo zvládnuť. Som veľmi rada, že to bolo bez smrteľného úrazu a bez ujmy na zdraví. V teréne boli totiž tisíce ľudí a stať sa mohlo čokoľvek.“

Situáciu komplikovala nedisciplinovanosť ľudí

Už v predchádzajúcich riadkoch sme naznačili, že správanie a postoje ľudí sú vo vypätých situáciách niekedy nevyspytateľné. To sa ukázalo aj pri júnových povodniach v Kežmarku. Zatiaľ, čo časť ľudí zabezpečujúcich záchranu životov a majetku robila takpovediac do úmoru, stovky ďalších im neľahkú prácu komplikovali. Mimoriadne vyhrotená situácia bola pri zásobovaní obyvateľov osád, ktorých povodne odrezali od sveta. Chceli všetko hneď a keďže nebolo možné zásobiť všetkých naraz, došlo k fyzickým napadnutiam.

„Ťažko sa robia záchranné práce, keď sú ľudia natoľko nedisciplinovaní, že si musíte na pomoc privolať policajtov. Tu sa to stalo viackrát. Vodiči porušovali zákaz prejazdu po poškodených mostoch aj napriek tomu, že ich statika bola narušená a sami seba vystavovali riziku. Nerešpektovali ani obmedzenia dané dopravnými značkami. Viackrát sa dokonca stalo, že značky niekto odcudzil, čím ohrozil ďalších ľudí. Policajti riešili situáciu pokutami, ale tiež nemohli byť na jednom mieste bez prestávky,“ vraví Bc. Marián Trembáč.

Od povodní už uplynulo viac ako pol roka, ale dočasné mosty, ktoré ešte v júni zabezpečili Ozbrojené sily SR, tu zostanú zrejme ešte dlhší čas. V obci Lubica a medzi obcami Ihľany a Jurské je stavba nových mostov kvôli nedostatku financií zatiaľ v nedohľadne. Za stav a prevádzku spomínaných mostov je na základe zmluvy s Ministerstvom obrany SR zodpovedná obec a v jednom prípade prednosta obvodného úradu. Problém je však v tom, že mosty sú v blízkosti rómskych osád a ich obyvateľia sú schopní jednotlivé časti rozobrať. V obci Lubica problém nie je, ale most spájajúci obce Jurské a Ihľany robí starosti. Tam bol do-

konca vyčlenený človek z osady, ktorý mal dozerať na to, aby sa nič neukradlo, ale... Kradne sa všetko, materiál sa odváža do zberných surovín. Podobne tomu bolo aj počas záchranných prác. Mechanizmy, s ktorými sa pracovalo v blízkosti osád, museli v noci strážiť hliadky, inak by ich rozobrali miestni obyvatelia.

Každý musí poznať svoje povinnosti

Škody, ktoré spôsobili vlnajšie povodne v územnom obvode Kežmarok sa vyšplhali k 12,5 miliónom eur. Hoci záchranné práce boli už dávno ukončené, niektorí obyvatelia sa ešte ani koncom minulého roka nemohli vrátiť do svojich obydľí. Stále pokračujú aj úpravy na vodných tokoch, mostoch, cestách... Viacerí Kežmarčania si myslia, že škody mohli byť menšie, keby boli obyvatelia včas varovaní. Sprška kritiky sa v tejto súvislosti podobne, ako v iných obvodoch, zniešla na odbor civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ. Napriek tomu, že podľa vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany je za včasné varovanie zodpovedná samospráva.

Terajší prednosta Obvodného úradu v Kežmarku Ing. Ján Soliar síce nastúpil do funkcie až na jeseň minulého roka, teda niekoľko mesiacov po povodniach, no v tom, kto situáciu vtedy podcenil, má však jasno. Aj podľa jeho názoru vedenie mesta zavádzalo a snažilo sa presunúť zodpovednosť na iných.

„Hovoril som s riaditeľom Povodia Dunajca a Popradu a dozvedel som sa,

Ing. Ján Soliar

že situáciu monitorovali a mestu včas avizovali, čo sa môže stať. Jeho vedenie však situáciu podcenilo. Je to vážna vec a ja budem trvať na tom, aby sa tieto veci dali do poriadku. Každý musí poznať svoje povinnosti a aj si ich plniť. Musíme všetci ťahať za jeden povraz. O svoje územie sa musí starať v prvom rade samospráva. My sme ochotní im pomôcť, napríklad aj rôznymi prípravami. Chceme sa pravidelne stretávať so starostami na pôde Úradu práce. Sídli tu viacero úradov a keď sa dohodneme, môžeme s nimi komunikovať na jednom mieste o všetkom, čo je dôležité. Viem, že niekedy sa mnohé veci týkajúce sa civilnej ochrany a krízového riadenia podceňovali. Bola to chyba, ktorá sa viac nesmie opakovať. Chceme využiť, kým v myšliach ľudí ešte doznievajú následky povodní, aby si uvedomili, že k mimoriadnej udalosti môže dôjsť kedykoľvek a treba byť na ňu pripravení. Na druhej strane to, čo sa stalo vlani, kedy Lubický potok ohrozoval bezpečnosť Kežmarku a ďalších obcí nachádzajúcich sa na jeho brehoch,

sa viac opakovať nesmie. V médiách často v tejto súvislosti odznali aj skresľujúce informácie. Veľa sa napríklad popísalo o priepustnosti mosta, ale to je podružná vec. Môžeme v rámci mesta urobiť nejaké čiastkové opatrenia, ale pri takej silnej vode, ako bola vlani, by to aj tak nestačilo. Dôležitejšie je viac nedopustiť, aby taký príval vody ako vlani vôbec išiel. To však musíme riešiť s kompetentnými predstaviteľmi vlády. Prvé rokovania sa už uskutočnili.“

Sústredia sa na novozvolených starostov

Otázky prípravy starostov obcí a členov krízových štábov obcí sme sa dotkli už pri rozhovore v predmostí Ing. Jánom Soliarom. Vedúca odboru civilnej ochrany a krízového riadenia nám potvrdila, že väčšina starostov má iné priority a oblasť civilnej ochrany je u mnohých doslova na okraji záujmu. „Nemôžeme ich síce do ničoho nútiť, napriek tomu sa ich snažíme dotlačiť, aby sami pochopili, že byť informovanými a pripravenými na možnú mimoriadnu udalosť je prvým krokom k tomu, ako situáciu zvládnuť a nesklamať tak očakávanie svojich voličov. Verím, že vlnajšie povodne mnohých priviedli, alebo ešte privedú k prehodnoteniu postojov. Nie všetci totiž situáciu vlani zvládli. Nemyslím teraz len priamo záchranné práce, ale napríklad aj následné odškodňovanie občanov. Niektorí starostovia možno z nevedomosti a možno zo súcitu riešili odškodňovanie veľmi benevolentne. Stali sa prípady, keď tri rodiny žijúce v jednom dome odškodnili trikrát, ďalší sa zasa cítili ukrivdení, pretože niekto peniaze dostal,

Pohľad na mesto Kežmarok počas júnovej povodne

iný nie. Ľudia potom chodili k nám na odbor a domáhali sa peňazí.

Tí starostovia, ktorých priamo postihli, už svoje správanie zmenili. Problematike týkajúcej sa civilnej ochrany začali venovať väčšiu pozornosť. Častejšie chodili na školenia a prípravy. Po vlnajších komunálnych voľbách sa však dosť veľa zmenilo. Do funkcií sa dostali aj noví ľudia bez skúseností, bez znalostí platných noriem a vyhlášok. Takže celý ten kolotoč presvedčania o dôležitosti odbornej prípravy a účasti na školeniach musíme začať odznova. Príprava týchto ľudí nejaký čas potrvá. Podobne ako v minulosti, aj naďalej budeme pri nej využívať pomoc odborníkov zo Strediska vzdelávania a prípravy v Spišskej Novej Vsi a tiež dvoch bývalých zamestnancov obvodného úradu, ktorí sa venujú oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, požiarnej ochrane a civilnej ochrane a dnes sú inštruktormi CO. Ich služby využíva v súčasnosti väčšina starostov, vďaka čomu majú obce dokumentáciu v oblasti civilnej ochrany spracovanú na skutočne požadovanej úrovni.“

Ako sme už na začiatku tohto článku uviedli v analýze možných rizík vzniku mimoriadnych udalostí sa okrem už spomínaných živelných pohrôm uvádzajú aj požiare, možné výbuchy, úniky nebezpečných látok, ropných produktov s následným kontaminovaním územia, ovzdušia, vodných tokov a zdrojov pitnej vody a podzemných vôd. V meste a jeho okolí je podľa nej viacero priemyselných podnikov, ktoré vyrábajú a skladujú nebezpečné látky. Ako nám povedal Bc. Marián Trembáč, v spomínanej analýze je ešte stále čo dopracovávať. Situácia sa totiž neustále mení. Vznikajú nové firmy a je tu aj dosť živnostníkov, ktorí manipulujú s nebezpečnými látkami. Niektorí poskytnú informácie o možnom ohrození sami od seba, ale väčšinou to tak nie je. Je potom na pracovníkoch odboru civilnej ochrany a krízového riadenia, aby nové firmy a živnostníkov, ktorí môžu byť potenciálnou hrozbou pre obyvateľov obvodu zmapovali, zistili mieru možného ohrozenia a prijali opatrenia na zníženie možných rizík vzniku mimoriadnej udalosti. To sa však nedá robiť spoza kancelárskeho stola.

„Práve preto sme veľmi často v teréne. Chodíme pravidelne na kontroly, kde okrem iného preverujeme aktualizáciu plánov ochrany právnických osôb, ktoré môžu svojou činnosťou ohroziť život, zdravie, alebo majetok obyvateľov. Je síce pravda, že by mali o vzniknutých zmenách sami informovať obvodný úrad, ale nie všetci to robia. Stretávame sa s rôznymi prístupmi. Aj vďaka už spomínaným častým návštevám priamo vo firmách sa však situácia zlepšuje a tých nezodpovedných ubúda.“

Prípravila: **Nina Bertová**
Foto: **(bp)**, **archív redakcie**

Príprava podlažia pre nový most pri obci Ihlavy

In the regular column of We Introduce we visited civil protection and crisis management department at the District Office in the town of Kežmarok. The district situated in the northern part of Prešov Region is one of those with smaller area and number of population, but in terms of possible occurrence of emergencies is one of those where something often occurs. Floods are the major threat to the inhabitants. The last year floods hit with extraordinary force. At the same time the floods struck 29 municipalities in the district. One-hundred-year water was flooding gardens, houses, devastating roads and bridges. Some municipalities stayed water-bound for several days in last June. The floods checked preparedness of persons burdened with organisation and provision of flood rescue works. About how they succeeded we talked to employees of the civil protection and crisis management department and to the head of the district office of the place.

Hypermarket v Kežmarku neodolal vodnému živlu

Prehľad príspevkov uverejnených v revue **Civilná ochrana v roku 2010**

NA AKTUÁLNU TÉMU

Úloha je viac, peňazí menej	1/2010
Cvičím, cvičíš, cvičíme.....	2/2010
Súťaživosť nechýba najmä deťom z vidieka a menších miest.....	3/2010
Povodne na východe Slovenska preverili pripravenosť povodňových komisíí a krízových štábov	4/2010
Voda nečakala na legislatívu, udrela plnou silou	4/2010
Odstaňovanie škôd potrvá mesiace.....	4/2010
Povodne postihli aj obvod Rimavská Sobota	4/2010
Poznatky z povodní v obvode Lučenec	4/2010
Pri povodniach na východe Slovenska zasahovali aj samaritáni	4/2010
Príprava starostov si vyžaduje zmeny	5/2010

PRÍHOVORY

plk. Mgr. Roman Šmahovský, generálny riaditeľ SKMCO MV SR	1/2010
Ing. Ján Repa, predseda redakčnej rady	6/2010

ZAZNAMENALI SME

Samaritán Svit 2009.....	1/2010
Precvičili krízové štáby piatich obcí.....	1/2010
Pripravovali sa na vznik pandémie	1/2010
Zhodnotili sme rok 2009 a spresnili priority na tento rok ...	1/2010
Odovzdali ceny 112 AWARDS ...	2/2010
Prehľad o mimoriadnych udalostiach v SR za rok 2009	2/2010
Príprava krízových štábov na okraji záujmu obcí	2/2010
Európsky deň čísla 112 patril deťom.....	2/2010
Medzinárodný kurz OPCW	3/2010
SPIŠ RESCUE 2010.....	3/2010
Ako to robiť, aby sme sa zlepšovali.....	3/2010
Civilná ochrana sa prezentovala na Dni polície.....	3/2010
Precvičovali sme aj vojnovú problematiku	4/2010
Cvičenie Žilina 2010 preverilo pripravenosť na riešenie krízových situácií.....	4/2010
Prvé skúsenosti z účasti na Dni polície.....	4/2010

Kontrolné chemické laboratória CO v akcii	4/2010
V Sielnici a uskutočnilo podujatie NATO	5/2010
Povodne v obvode Prievidza udreli obrovskou silou	5/2010
Mesto Košice vyhralo nad prírodným živlom, ale ešte stále nezvíťazilo.....	5/2010
Minister vnútra navštívil VTÚ KMCO v Slovenskej Lupči.....	5/2010
Civilná ochrana sa prezentovala v Piešťanoch.....	5/2010
Dopravná nehoda osobného motorového vozidla s autobusom MHD	5/2010
Seminár Výboru NATO pre civilnú ochranu v Sielnici.....	6/2010
Ukážkové cvičenie v Lešti splnilo ciele	6/2010
Havária v Maďarsku si u nás vyžiadala spohotovenie Modulu CBRN	6/2010
Medzinárodné stretnutie o identifikácii EKI	6/2010
Zosuv pôdy a deštrukcia rodinného domu v Nižnej Myšli	6/2010

PREDSTAVUJEME

Nechcime všetko pripravovať, riadiť, vykonávať a ešte aj kontrolovať (odbor COKR ObÚ Nitra).....	1/2010
Všetko si mali možnosť odskúšať aj v praxi (odbor COKR ObÚ Malacky).....	2/2010
Darí sa im zvládať aj najkritickejšie situácie (odbor COKR ObÚ Čadca)	3/2010
Pri prevencii sa orientujú predovšetkým na mládež (odbor COKR ObÚ Štúrovo).....	5/2010

CIVILNÁ OCHRANA

Prijatie CBRN Akčného plánu EÚ (1. časť).....	2/2010
Prijatie CBRN Akčného plánu EÚ (2. časť).....	3/2010
Prijatie CBRN Akčného plánu EÚ (3. časť).....	4/2010
Prijatie CBRN Akčného plánu EÚ (4. časť).....	5/2010
Prijatie CBRN Akčného plánu EÚ (5. časť).....	6/2010

HUMANITÁRNA POMOC

Slovensko pomáha krajinám postihnutým katastrofami.....	2/2010
--	--------

Pomoc musí byť rýchla, efektívna a adresná	5/2010
Pomoc zo Slovenska smerovala aj do zahraničia	5/2010

ZAHRANIČIE

Fórum civilnej ochrany 2009	1/2010
Bilancovanie švédskeho predsedníctva vo svetle nového legislatívneho rámca EÚ	1/2010
Pretrvávajú problémy s naplnením kurzov	1/2010
Obojstranný záujem o systematické zlepšovanie spolupráce	1/2010
Bližšia a bezpečnejšia Európa pre občana	1/2010
Postrehy z neformálneho stretnutia koordinátorov medzinárodnej spolupráce v Prahe	2/2010
Medzinárodná spolupráca pokračuje	2/2010
I. rakúsko-slovenská humanitárna misia na Haiti	3/2010
V Bruseli zasadala Skupina pre politiku odbornej prípravy... ..	3/2010
Podpísali dohodu o cezhraničnej spolupráci	3/2010
Prvé stretnutie odborníkov z krajín EÚ a USA pre oblasť ochrany kritickej infraštruktúry.....	3/2010
Záverečná medzinárodná konferencia v rámci európskeho projektu IMPACT	3/2010
Workshop o ochrane kritickej infraštruktúry	3/2010
Súvislosti, porovnanie a cesta vpred v civilnej ochrane	4/2010
Belgijčania predstavili priority svojho predsedníctva	4/2010
Medicína katastrof 2010	4/2010
Stretli sa českí a slovenskí experti v oblasti varovania	4/2010
Cvičenia krízového manažmentu NATO CMX	5/2010
Čo je CIWIN?	5/2010
U našich západných susedov sa cvičilo	5/2010
Stretnutie koordinátorov odbornej prípravy	5/2010
Podpísali dohodu o vzájomnom informovaní.....	5/2010
Nová stratégia Európskej komisie na posilnenie reakcie na katastrofy	6/2010
13. zasadnutie Stálej slovensko-maďar- skej komisie	6/2010
Opäť sme boli u kolegov – priateľov.....	6/2010
Samospráva v Poľskej republike a pripravenosť na povodne.....	6/2010

HORSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

Použitie GPS pri nasadení pátracích a lavínových psov 1/2010
Spoločné medzinárodné cvičenia jaskynných záchranárov 1/2010
5. stretnutie Sudeto-karpatských lavínových služieb 1/2010
Lavínové nehody 2/2010
Tragický koniec roka v Západných Tatrách 2/2010
60. výročie horskej záchrany na území Slovenska 3/2010
Projekt Slovak Aid 3/2010
Deti oslávili sviatok MDD spolu so záchranármi HZS 4/2010
Vyhodnotenie zimnej sezóny z pohľadu Strediska lavínovej prevencie 4/2010
Činnosť Horskej záchranej služby v letných mesiacoch 5/2010
Forum Carpaticum 6/2010
62. zasadanie IKAR-CISA 6/2010
6. stretnutie Spolku sudeto-karpatských lavínových služieb 6/2010

VZDELÁVANIE

Vzdelávanie odborníkov pre CO Akadémiou Policajného zboru v Bratislave 1/2010
Ponuka kurzov vo VTÚ KMCO v mesiaci máj – jún 1/2010
Odborná príprava lektorov krízových štábov 1/2010
Skúsenosti a perspektívy 2/2010
Vedomosti sú mocnosťou 2/2010
Edukačný proces vo vzťahu k ochrane obyvateľstva a krízového riadenia 3/2010
Ponuka kurzov vo VTÚ KMCO na mesiac september – december 3/2010
Odborná príprava a krízové riadenie v železničnej doprave 4/2010
Vzdelávacie aktivity v budúcom roku 6/2010
Ponuka kurzov vo VTÚ KMCO na mesiac január – marec 2011 ..... 6/2010
Katedra krízového manažmentu – Žilinská univerzita Žilina 6/2010
Príprava v oblasti ochrany človeka počas mimoriadnych udalostí naša odozvu u vedenia VŠBM 6/2010

NA POMOC ŠKOLÁM

Rozvíjanie civilnej ochrany pre deti predškolského veku v didaktických hrách (dokončenie zo 6/2009) ... 1/2010
Metodická pomoc pri edukačných aktivitách a didaktických hrách ... 6/2010
Poznanky a skúsenosti z kurzov učiteľov a riaditeľov stredných škôl 6/2010

MLADÍ ZÁCHRANÁRI CO

Záujem o súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany narastá 1/2010
Veľmi dôležité je objektívne hodnotenie súťažiacich 3/2010
Krajským kolám súťaže mladých záchranárov CO počasie neprišlo 3/2010
Hneď prvý štart priniesol družstvu z Lúčok vytúžené víťazstvo 4/2010
Spravodajstvo z obvodných kôl súťaží mladých záchranárov CO ... 5/2010
Záchrana života z pohľadu výtvarných prác žiakov ZŠ 5/2010
Stredoškólači Trenčianskeho samosprávneho kraja súťažili ... 5/2010
Spravodajstvo z obvodných kôl súťaží mladých záchranárov CO ... 6/2010

TEÓRIA A PRAX

Ako pracovať s programom ALOHA 5.4.1 (3. časť) 1/2010
Boj proti terorizmu a Slovenská republika (1. časť) 1/2010
Boj proti terorizmu a Slovenská republika (2. časť) 2/2010

NEBEZPEČNÉ LÁTKY

Vinylchlorid 1/2010
Vodík 2/2010
Acetylén 3/2010
Oxid uhličitý 4/2010
Chloramín 5/2010
Kyselina trichlórkyanúrová 6/2010

BIOLOGICKÉ OHROZENIE

Vírusová hepatitída (1. časť) ... 1/2010
Vírusová hepatitída (2. časť) ... 2/2010
Bakteriálna rezistencia (1. časť) ... 2/2010
Bakteriálna rezistencia (2. časť) ... 3/2010
Zdravotné riziká pri povodniach v čase záchranných prác 4/2010
Toxoplazmóza 5/2010
Varicella 6/2010

ZÁKLADY KRÍZOVÉHO MANAŽMENTU

Hodnotenie rizík v priemyselnom prostredí metódou ARAMIS 1/2010
Poznanky z prieskumu obyvateľstva o ich informovanosti o ochrane pred mimoriadnymi udalosťami 2/2010
Analýza rizík v cestnej preprave nebezpečných látok 3/2010
Identifikácia ohrození a výpočet rizík kritickej infraštruktúry v cestnej doprave 4/2010

Ludská individualita = komplikácie pri evakuácii 5/2010
Zvyšovanie bezpečnosti dopravnej infraštruktúry 6/2010

LEGISLATÍVA

Faktory a podmienky ovplyvňujúce vývoj civilnej ochrany na Slovensku 2/2010
Záchranne práce v zákone č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami 2/2010
Vecné bremená na zariadeniach civilnej ochrany 5/2010

MODRÝ ANJEL

Modrý anjeli nelietajú 1/2010
Je to naozaj ťažké? 2/2010
RISC – prijímacie, informačné a podporné centrum 3/2010
Môžu byť povodne aj zdrojom dobrých správ? 4/2010
Hranice záťaž a stres u profesionálov 5/2010
Zvládnutie stresu profesionálov ... 6/2010

IZS

Ako ďalej integrovaný záchranný systém 4/2009
Európskym ambasádorom pre linku 112 je europoslankyňa Monika Flašíková-Beňová 4/2009

LISTUJEME V HISTÓRII

Z denníka céómána (10. časť) ... 1/2010
Z denníka céómána (11. časť) ... 2/2010
Ochrana obyvateľstva a humanitárne právo 2/2010
Z denníka céómána (12. časť) ... 3/2010
Z denníka céómána (záverečná časť) 4/2010

NÁZORY – SKÚSENOSTI – STANOVISKÁ

Odborná príprava výjazdovej skupiny CO 1/2010
Pri príprave krízových štábov obcí využívame skúsenosti z praxe ... 1/2010
Ako ďalej s ukrytím na Slovensku 2/2010
Využitie revue Civilná ochrana študentmi Akadémie Policajného zboru Bratislava počas ich štúdiá 5/2010
Nedostatky v používaní základných pojmov 5/2010
O povodniach trochu inak 6/2010

Január

Karibský ostrov Haiti zažil v januári zažil jednu z najväčších tragédií v histórii. Zemetrasenie so silou 7,3 stupňa Richterovej stupnice malo tragické následky. Zomreli tisíce ľudí, niekoľko desiatok tisíc ostalo bez strechy nad hlavou. Do medzinárodnej humanitárnej pomoci pre najchudobnejšiu krajinu západnej pologule sa aktívne zapojila aj Slovenská republika.

Pomáhať obyvateľom zemetrasením zničeného Haiti odišli 22. januára aj členovia Asociácie samaritánov Slovenskej republiky a Asociácie samaritánov Rakúska. Súčasťou misie bolo aj odovzdanie liekov, špeciálneho zdravotníckeho materiálu a elektrocentrály.

Február

Hoci bola zima v uplynulom roku na snehovú nádielku chudobnejšia, záchranári Horskej záchrannej služby niekoľkokrát zasahovali pri lavínových nehodách turistov a horolezcov. Začiatkom februára spadla lavína v Nízkych Tatrách v oblasti Západných Derešov, do Derešského sedla. Strhla ju trojica českých freeridistov. Vďaka rýchlemu zásahu horských záchranárov nik neprišiel o život.

Horší koniec mal pád lavíny pod Malým Kežmarským štítom. Lavínu spozorovali náhodní slovenskí horolezci. Okamžite išli na miesto, kde našli jedného postihnutého už bez známok života. Išlo o litovského horolezca.

Marec

Dňa 9. marca na Obvodnom úrade Nitra odovzdávali ceny víťazom súťaže 112 AWARDS. V kategórii Výnimočná iniciatíva záchrannej zložky získal toto ocenenie Vzdelávací a technický ústav krízového manažmentu a civilnej ochrany Slovenská Lupča za iniciatívny prístup zamestnancov kontrolných a chemických laboratórií civilnej ochrany k zvýšeniu kvality výkonu ich činnosti, zlepšeniu mobility a skvalitnenia vyhodnocovania nebezpečných látok. Dosiahnutý pokrok v technickom vybavení laboratórií umožnil v roku 2008 registráciu Modulu CBRN v bezpečnostných štruktúrach EÚ a organizácii pre zákaz chemických zbraní.

Apríl

Koncom apríla sa vo Vzdelávacom a technickom ústave civilnej ochrany a krízového manažmentu v Slovenskej Lupči uskutočnil výcvikový Kurz ochrany proti chemickým zbraňam pre pokročilých. Bol to v poradí už tretí kurz tohto typu od roku 2007. Zúčastnilo sa ho spolu štrnásť expertov z členských krajín OPCW (Organizácie pre zákaz chemických zbraní so sídlom v Haagu). Praktické časti kurzu – návčky mali na starosti špecialisti z Ozbrojených síl SR a z Vojenského útvaru 7945 Rožňava. Kurz sa vyznačoval určitými špecifikami, napr. pomer teórie ku praxi bol cca 1:3 a vyvrcholil poľným cvičením v PC CBRN v Rožňave.

Máj

V máji a prvých júnových dňoch bojovali v ôsmich krajských kolách súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany družstvá o účasť na majstrovstvách Slovenskej republiky SMZ CO. Najlepšie družstvá z obvodných kôl si mali možnosť zmerať sily v šiestich súťažných disciplínach – civilná ochrana, zdravotnícka príprava, strelba zo vzduchovky, hasenie malých požiarov, pohyb a pobyt v prírode a testy.

Súťaž v uplynulom školskom roku oslovila viac ako dve tisíc žiakov z 506 škôl, čo bolo viac ako rok predtým. Zaujímavou skutočnosťou je, že väčší záujem o súťaž zaznamenali jej organizátori u detí z vidieka a menších miest.

Jún

V júni postihli mnohé regióny Slovenska ničivé povodne. Nevybrali si len jednu lokalitu, ale s malými výnimkami celú republiku. Ťažko polemizovať, kde bola situácia najkritickejšia. Viacerí sa však zhodli v tom, že najhoršie doplatil na júnové povodne Košický kraj. Dostal najväčšiu ranu, ktorej dĺžka trvania sa nerátala na hodiny, dni, ale na týždne a v niektorých prípadoch aj mesiace.

Následky boli katastrofálne. Odstraňovanie škôd, ktoré vznikli na majetku a životnom prostredí, ešte stále trvá. Mnohí ľudia sa ani po niekoľkých mesiacoch nemohli vrátiť do svojich poškodených domov a niektorí sa do nich nebudú môcť vrátiť vôbec.

Júl

Minuloročná letná turistická sezóna sa vyznačovala predovšetkým nestálym počasím. To sa mnohých prípadoch podpísalo aj na narastajúcom počte úrazov na horách. So začiatkom prázdnin rozšírila HZS svoju pôsobnosť aj v Pieninách. Letnú službu tu od 1. júla začali vykonávať záchranári HZS z oblastného strediska Vysoké Tatry. V Pieninách sa zásahy najčastejšie týkali poranení spôsobených pádom z bicyklov, úrazov na toku Dunajca, ale aj úrazov na turistických chodníkoch. Z tohto dôvodu bola v oblasti zriadená provizórna základňa vybavená technickým, komunikačným a záchranárskym zariadením, ktorá plní funkciu záchranej stanice HZS.

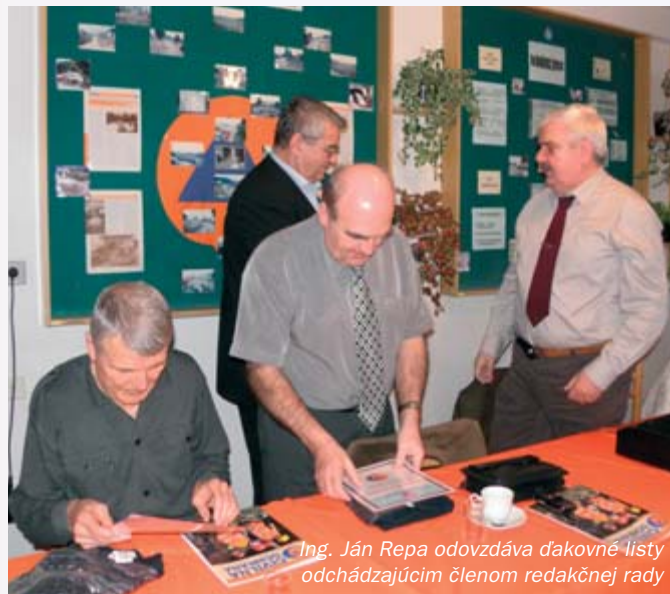
August

Upršaný víkend, ale hlavne nedeľa 15. augusta neveštila na hornom a strednom Ponitří nič dobré. S obavami a stiesnenými pocitmi všetci sledovali ťažké čierne oblaky, z ktorých v opakovaných nárazoch bičoval dážď región stále ďalšími a ďalšími privalmi vody. Ľudia sa pozerali na to, čo príroda vystrája a kládli si otázky, či sa nezopakujú povodne z konca mája a začiatku júna tohto roka. To ešte netušili, že príroda a povodeň v tomto regióne udru takou silou, akú si nepamätá žiadny žijúci občan regiónu. Nakoľko povodne už dokázali svoju ničivú silu, všetci kompetentní zamestnanci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia i vedenie ObÚ spozorneli a začali sledovať vzniknutú situáciu.

Redakčná rada má nového podpredsedu

Ing. Jaroslav Valko preberá menovací dekrét na podpredsedu redakčnej rady

Ing. Ján Repa odovzdáva ďakovné listy odchádzajúcim členom redakčnej rady

Nitra (na) – Januárové zasadnutie redakčnej rady revue pre civilnú ochranu obyvateľstva sa nieslo tak trochu v netradičnom duchu. Pracovnej časti, súčasťou ktorej je vždy hodnotenie predchádzajúceho a príprava nového čísla časopisu predchádzalo odovzdanie menovacieho dekrétu novému členovi redakčnej rady Ing. Jaroslavovi Val-

kovi, ktorý od januára zastáva aj funkciu jej podpredsedu. Nahradil v nej RSDr. Mariána Vazana, bývalého riaditeľa Vzdelávacieho a technického ústavu civilnej ochrany a krízového riadenia v Slovenskej Lupči, ktorý po odchode do dôchodku požiadal aj o uvoľnenie z redakčnej rady. Z rovnakého dôvodu sme sa rozlúčili aj s ďalším

členom redakčnej rady RSDr. Miroslavom Jakabom, CSc. a zo zdravotných dôvodov požiadal o ukončenie členstva v redakčnej rade jej ďalší člen Jozef Šovčík. Všetkým odchádzajúcim členom poďakoval za ich dlhoročnú aktívnu prácu v redakčnej rade jej predseda Ing. Ján Repa. Redakčná rada bude mať po týchto zmenách 16 členov.

Oprava

V článku Zlé počasie neubralo na súťaživosti, ktorý sme uverejnili v predchádzajúcom čísle revue Civilná ochrana na strane 25 sme omylom uverejnili nesprávnu fotografiu. Nebolo na nej víťazné družstvo obvodného kola súťaže mladých záchranárov zo ZŠ na Námestí A. H. Škultétyho vo Veľkom Krtíši, ale družstvo zo ZŠ s MŠ v Modrom Kameni, ktoré skončilo na druhom mieste. Foto víťazov uverejňujeme dodatočne.

(red)

CIVILNÁ OCHRANA
revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

CIVILNÁ OCHRANA, revue pre civilnú ochranu obyvateľstva. Dvojmesačník. www.minv.sk
Vydáva: Sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. **Redakcia:** Vzdelávací a technický ústav KMCO Príboj 559, 976 13 Slovenská Lupča. Tel.: 048/418 70 84, 418/73 71 kl. 248, fax: 048/418 70 85, e-mail: revueco@uco.sk, **Zodpovedná redaktorka:** Nina Bertová, mobil: 0917/650580, e-mail: bertova@uco.sk **Evidenčné číslo MK SR:** EV 895/08 **ISSN** 1335-4094 **Cena:** 2,65 €/ks, **Ročné predplatné:** 15,93 € **Redakčná rada:** Ing. Ján Repa – predseda,

Ing. Jaroslav Valko – podpredseda, Nina Bertová – tajomníčka, Ing. Rudolf Vozka – tajomník, členovia: Mgr. Jana Bujňáková, JUDr. Eva Hičková, Ing. Marián Hoško, JUDr. Jozef Harnádek, RSDr. Mgr. Rudolf Chvala, Ing. Zdeněk Jadrný, PhD., Ing. Miloš Kosír, Mgr. Martin Pener, Mgr. Vladimír Piják, Ing. Ronald Roth, PhD., Ing. František Števkov, Mgr. Viera Zupková. **Grafika a prepress:** ENTERPRISE, spol. s r. o., Bellušova 4, 974 01 Banská Bystrica, tel./fax: 048/415 48 85, 048/415 36 43, mail: dtp@enterprise, www.enterprise.sk, **Tlač:** Tlačiareň Brummer&Brummer, s. r. o., Banská Bystrica **Distribúcia a predplatné:** Mediaprint Kapa Pressegrasso, a. s., oddelenie inej formy predaja, P. O. Box 183, 830 00 Bratislava 3, tel.: 02/444 58 816, 444 58 821, fax: 02/444 58 819 mail: predplatne@abompkapa.sk **Redakčná uzávierka:** 3. februára 2011 **Resumé do angličtiny preložila:** Mgr. Alica Šmálová. Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciam. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú úpravu textov vrátane ich krátenia. Využitie textov revue CO je možné s podmienkou, že uvediete zdroj.

September

V dňoch 27. až 29. septembra sa v hoteli Kaskády v Sielnici uskutočnilo podujatie NATO 2010 Civil Protection Group Seminar. Takéto podujatie sa koná každoročne v niektorej z členských alebo kandidátskych krajín NATO. Hlavným cieľom tohtoročného seminára bolo posilnenie civilno-vojenskej spolupráce a výmena skúseností a najlepších postupov v oblasti prevencie, ochrany obyvateľstva a riešenia následkov incidentov s použitím chemických, rádiologických a biologických látok (CBRN).

Súčasťou podujatia bolo aj medzinárodné ukázkové cvičenie zamerané na ochranu pred hrozbami CBRN, ktoré sa konalo vo výcvikovom priestore Lešť.

Október

Ekologická havária, ku ktorej došlo začiatkom októbra na území Maďarska, si na Slovensku vyžiadala spohotovenie Modulu CBRN civilnej ochrany (pre tento prípad jednotka vytvorená z dvoch kontrolných chemických laboratórií CO Nitra a Slovenská Lupča) za účelom chemických a radiálnych meraní na území Slovenskej republiky. Počnúc dňom 7. októbra od 01:00 hod. bolo po zaujatí priestoru dislokácie Klížska Nemá, zahájené nepretržité chemické monitorovanie stavu kvality povrchových vôd v lokalite Klížska Nemá a Zlatná na Ostrove (časť Veľký Lél). Na plnení úlohy sa podieľalo desať chemikov z dvoch kontrolných chemických laboratórií CO so sídlom v Nitre a Slovenskej Lupči.

November

Začiatkom novembra Mesto Košice pripravilo cvičenie, ktorého cieľom bolo preveriť funkčnosť občianskeho združenia MRAK a zacvičiť nových dobrovoľných záchranárov z obce Nižná Myšľa patriacich do občianskeho združenia, ktorí sa priamo podieľali pri zachraňovaní spoluobčanov po zosuvoch pôdy. Okrem nich sa cvičenia zúčastnili aj záchranári z T.O.R. Rescue, o. z., Košickej kynologickej záchrannej brigády, Psychosociálneho centra poskytujúceho psychosociálnu pomoc a dobrovoľní hasiči.

Súčasťou tohto cvičenia bola aj reálna sanácia rodinného domu v Nižnej Myšli, ktorý svojou narušenou statikou ohrozoval životy ľudí.

December

Klimatické zmeny prejavujúce sa nadmernou zrážkovou činnosťou spôsobujú okrem povodní aj zosuvy pôdy. Podľa dostupných informácií je na Slovensku aktívnych viac ako 500 zosuvov pôdy. Viac ako stovka z nich priamo ohrozuje životy, zdravie a majetok ľudí. Následok nadmerných zrážok sa začal už v priebehu uplynulého roka prejavovať aj v lokalite Nad kotlom v Krupine. Začiatkom decembra tu vznikla mimoriadna udalosť – svahový zosuv, ktorý ohrozil obyvateľov piatich rodinných domov. Do záchranných prác boli nasadení aj príslušníci Ozbromených síl SR, ktorí pomáhali pri výkope zemných rýh a osadení odtokových rúr, aby voda mohla rýchlejšie odtekať.

Pohľad na zaplavenú časť Kežmarku, ZŠ Nižná brána